

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

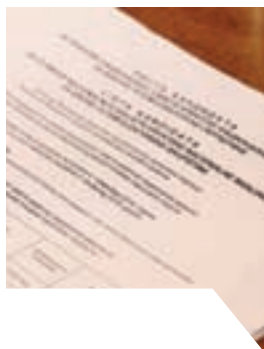
BROJ 812

9. STUDENOGA 2018. CIJENA 50 DINARA

■ *Lista HRvati ZAJedno*

POBJEDA bez konkurencije

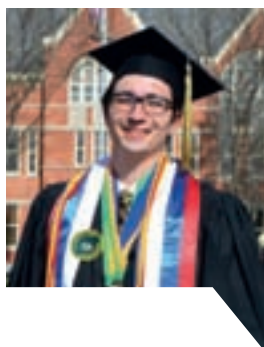
9

Završeni izbori
za nacionalna vijeća
**Bez nepravilnosti,
bez jake oporbe**

10

Predizborne poteškoće
u procesu izbora 4. saziva HNV-a
Težak put do elektora

12

Boris Semnic, o studiranju na
američkom Katoličkom koledžu
i svojoj glazbenoj
i profesionalnoj karijeri
Koledž je škola života

22

Studenti iz Osijeka na terenskom
istraživanju u Monoštoru
**Govor,
čuvar identiteta**

26

U Istanbul po materijale
Naš »Put svile«

29

Knjiška produkcija vojvođanskih
Hrvata u proteklih godinu dana
**Veći broj
proznih djela**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić,

Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Naslov za naslovnicu

U formiranju naslova za naslovnicu ovoga broja tjednika *Hrvatska riječ* bilo je zanimljivih rasprava u našoj redakciji. Jedan od naslova koji je bio u opticaju bio je »Apsolutna pobjeda liste *HRvati ZAJedno*«. No, onda je moj zamjenik izrazio sumnju u adekvatnost takvog naslova budući da riječ »pobjeda« podrazumijeva da imaš i takmaca u natjecanju. Ako nemaš takmaca – koga si pobijedio, zapitao se moj zamjenik. Na to je moja argumentacija išla u pravcu – da kad su elektorski izbori u pitanju glavni dio izbora se odvija i prije službenog datuma izbora, odnosno elektorske skupštine. Izborna utakmica se odvija na terenu u cijeloj Srbiji – pa tko sakupi više potpisa i samim time elektora na elektorskoj skupštini pobjednik je izbora. A u sakupljanje potpisa i formiranje lista mogao je ići svatko tko se upisao na poseban birački popis hrvatske nacionalne manjine, čime je stekao pravo birati i biti biran.

Drugi argumenti u ovoj našoj maloj raspravi kretali su se u pravcu da se prethodni sazivi Hrvatskog nacionalnog vijeća i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini nisu dovoljno trudili da pokrenu i potaknu ljude da se upišu u poseban birački popis čime bi se i Hrvati svrstali u one nacionalne manjine koje imaju neposredne izbore pa bi, možda, i rezultati bili drugačiji. To baš i nije točno, jer je HNV imao afirmativnu kampanju 2011. godine na početku procesa za popis pod nazivom *Izjasni se HRabro* pa su se valjda svi oni koji su to željeli i upisali. Istina je s druge strane da kasnije kampanje više nije bilo. I istina je da mnogi ne žele biti na posebnom biračkom popisu Hrvata. Tako je bilo na svim dosadašnjim izborima za HNV, a tako je i kod drugih nacionalnih manjina bivših konstitutivnih naroda u bivšoj SFRJ. Valjda je teško navići se na status nacionalne manjine, što li? Konstitutivni narod možda bolje zvuči, ali to je sada već davna prošlost.

I treće, teorijski, svi koji to žele imali su mogućnost sakupiti potpise i sudjelovati na elektorskoj skupštini. Praktično, to je ipak išlo teško, no ne samo za nepostojeću konkurenciju već i za sve one koji su se u to upustili, bez obzira koju su listu podržavali. Naravno da je bilo lakše onima koji imaju kakvu-takvu stranačku infrastrukturu i financije uraditi ovaj zahtjevan posao. A na koncu treba reći da prave konkurencije zaista i nije bilo. Pogotovu kada je riječ o konkurentskim programima. Kada je u pitanju lista *HRvati ZAJedno*, oni su izišli sa svojim vrlo detaljnim i konkrentim programom. Istina, mnogima je zasmetalo što namjesto ili uz program nema i imena za koga se daje potpis – tko će biti taj ili ta koji/a će biti nositelj(ica) liste i na čelu budućeg HNV-a ostala je brižljivo čuvana tajna do samog kraja izbora.

U svakom slučaju, dana su obećanja kakav će biti budući HNV i što želi postići. Ambiciozni program bi se trebao sada lakše ostvarivati, a pozitivno je i što će se sada mnogo lakše moći pratiti rad HNV-a jer su ciljevi vrlo jasno iskazani. U svim dosadašnjim izborima i sazivima postojale su dvije liste, a postojalo je ponekada i više nepomirljivih grupacija koje su praktično u pojedinim razdobljima blokirale rad vijeća. Sada se postiglo tako dugo željeno i najavljivano jedinstvo. I tako je nastao naslov na naslovnici – *Pobjednici bez konkurencije*. A hoće li se jedinstvo pokazati i u radu Vijeća i efikasnom ostvarivanju zacrtanih ciljeva – pokazat će vrijeme.

J. D.

Dužnosnice MZO-a u HNV-u

U službenom posjetu Hrvatskom nacionalnom vijeću u Subotici su u srijedu boravile predstavnice Ministarstva znanosti i obrazovanja (MZO) Republike Hrvatske – pomoćnica ministri- ce za obrazovanje prof. dr. sc. **Ivana Franić** i viša stručna savjet- nica u Ministarstvu **Ivana Fakac**. Tema sastanka bio je lektorat

na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji. O ovom pitanju predstav- nice Ministarstva i lektor za hrvatski jezik na Filozofskom fakulte- tu Sveučilišta u Novom Sadu dr. sc. **Tomislav Čužić** razgovarali su s predstavnicima HNV-a – savjetnicom predsjednika **Jasnom Vojnić**, dopredsjednicom Odbora za obrazovanje **Margaretom Uršal**, predsjednikom Izvršnog odbora **Darkom Sarićem Lu- kendićem** te zastupnikom u republičkoj skupštini **Tomislavom Žigmanovim**.

Komentar na praznik

Kao pripadnik hrvatske nacionalne manjine dr. sc. **Slaven Bačić** podnio je nedavno Savjetu za štampu pritužbu zbog komentara na sajtu *subotica.com*. [https://www.subotica.com/ vesti/obelesen-dan-hrvatske-nacionalne-manjine-u-srbiji- id33254.html](https://www.subotica.com/vesti/obelesen-dan-hrvatske-nacionalne-manjine-u-srbiji-id33254.html) kojeg je potpisao **Oliver** »Povraća mi se...« na vi- jest o proslavi praznika da je u pitanju govor mržnje. To je slučaj manje-više sličan kao raniji s komentarom na portalu *Večernjih novosti* o kojem smo pisali. Naime, nakon intervencije od strane Savjeta za štampu redakcija portala *Subotica.com* je ponudila da ukloni komentar na koji se Bačić žalio, te je s time slučaj završen s obzirom na to da se Bačić suglasio s ovim prijedlogom redak- cije.

Znanstveni skup o migracijama i identitetu

Međunarodni znanstveni skup *Migracije i identitet: kultura, ekonomija, država* bit će održan u Zagrebu od 6. do 8. pro- sinca. Na ovome znanstvenom skupu bit će predstavljen i zajed- nički rad dr. sc. **Jasminke Dulić** (Hrvatsko akademsko društvo – Subotica), dr. sc. **Marine Perić Kaselj** (Institut za migracije i narodnosti – Zagreb) i dr. sc. **Zlatka Šrama** (Hrvatski centar za

primijenjena društvena istraživanja) – »Ideološki stavovi u po- zadini hostilnog antiimigrantskog stava prema izbjeglicama sa Srednjeg istoka (Sirija, Irak, Afganistan)«. Ovaj znanstveni rad će biti izložen na engleskom panelu. Na skupu koji se održava pod visokim pokroviteljstvom Hrvatskog sabora i Grada Zagreba sudjeluje zavidan broj izlagača, a zbornik njihovih radova kao trajna vrijednost trebao bi izaći iz tiska u prvoj polovini iduće godine.

Z.S.

Nagrade filmu *Dužijanica* i Udruzi bačkih Hrvata *Dužijanica*

Odlukom Međuna- rodnog žirija 21. Međunarodnog festi- vala turističkog filma – ITF'CRO emisija pučke i predajne kulture PO Kultura HRT-a/doku- mentarni film *Dužijanica* (integralna verzija), pro- glašen je za najbolji film festivala u kategoriji do 60 minuta. Diploma 21. ITF'CRO '2018 bit će uru- čena u okviru ceremoni- je završne večeri prired- be, u Solinu, u petak, 9. studenog 2018. Na istoj će svečanosti nagradu *Golden Interstas* dobiti i predstavnici Udruge bačkih Hrvata *Dužijanica* iz Subotice.

»Za bačke Hrvate, *Dužijanica*, žetvena svečanost, ima veliku važnost. Mnoga mjesta u Bačkoj u kojima žive bunjevački Hrvati imaju svoje lokalne dužijance, no ipak, najsvečanija je ona koja se uoči blagdana Velike Gospe, sredinom kolovoza, održava u Subotici. Glavni su likovi tog događaja i, možemo slobodno reći, najvažnije osobe tih dana u gradu – bandaš i bandašica. Prilika za to pruži im se samo jednom u životu, a i to ne baš svakome – kandidata je uvijek više....«, navodi se u obrazloženju.

Film *Dužijanica* premijerno je emitiran u programu HTV-a u dva dijela, 2. i 9. kolovoza ove godine, a napravili su ga: redatelj **Branko Ištvančić**, scenaristi **Branko Ištvančić** i **Aleksej Pavlov- sky** (koji je i autor teksta), suradnik **Marinko Piuković**, glavni snimatelj **Ivan Kovač**, snimatelji **Dražen Lipka**, **Ivan Brezovec**, **Damjan Petrović**, novije arhivske materijale snimili su **Zvoni- mir Sudarević** i **Marin Piuković**, snimatelji tona **Mladen Šiklič**, **Krunoslav Ljubanović**, rasvjeta **Ljudevit Fištrić**, **Zoran Pisa- čić**, **Vedran Živičnjak**, montažer **Filip Karabelj**, autor glazbe **Pere Ištvančić**; tekst je čitao **Drago Celizić**, kolorist **Bogdan Tankosić**, tonska obrada **Krešimir Šušljek**, tajnica režije **Žakli- na Komljen**, producenti **Mate Letica** i **Stjepan Erić**, te urednik **Aleksej Pavlovsky**. Proizvodnja: HRT 2018.

Senzacionalistički i pristrano o izborima

Marginalci ponovno fulali!

Na portalu *Autonomija info* 5. studenoga 2018. objavljen je tekst pod nazivom »Izbori za HNV: Sve poluge vlasti u rukama jednog čoveka«, koji s mnogo pristranosti, negativnosti i pogrešnih informacija targetira institucije hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji, a isti potpisuje **Darko Šper**, koji je već mnogo puta i prije neobjektivno i bez ikakvih ozbiljnih uvida u problematiku i aktualno stanje unutar hrvatske zajednice na posve senzacionalistički način o istima izvještavao.

Republička izborna komisija (RIK) još nije ni objavila konačne rezultate izbora za nove sazive nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, a gorenavedeni portal je već počeo s targetiranjem pojedinih vijeća, uključujući i HNV i čelništvo zajednice. Naime, informacije koje je *Autonomija* objavila dobivene su od potpunih marginalaca, koji uopće nisu niti uključeni u procese unutar hrvatske zajednice i čije se jedino djelovanje svodi na jeftino dnevno politikantsko pamfletiranje i produciranje destruktivnih jeftinih pismuljaka bez ikakve ozbiljnije težine.

Lista *HRvati ZAJedno* nije bila lista koju je formirao DSHV, već je DSHV kao jedina relevantna politička stranka i snaga Hrvata u Vojvodini (koja čak i daje zastupnika u republičkom parlamentu), bio njezina okosnica, oko koje su se okupile i brojne kulturne udruge koje imaju impozantan broj članova i produciraju ozbiljne kulturne sadržaje te ugledni pojedinci iz hrvatske zajednice od kojih pojedini čak nisu niti članovi DSHV-a. Opstrukcija o kojoj je govorio predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** odnosi se najprije na ozračje u kojemu su održani izbori za nacionalna vijeća, što posebice pogađa hrvatsku manjinu, koja živi u stalnom strahu i suočava se s antihrvatskim raspoloženjem, uslijed kontinuiranog slanja negativnih poruka dijela vladajućih struktura u Republici Srbiji spram matične im domovine. Nadalje, DSHV nije nikakva paraudruga bez ikakvoga plana i programa, već snažna struktura s članstvom i infrastrukturu koja od 90-ih godina djeluje na zaštiti interesa hrvatskoga naroda, demokratski orijentirana i posvećena svim pozitivnim društvenim i političkim procesima.

Optuživati listu *HRvati ZAJedno* da je svu moć koncentrirala u Subotici i da su izbori bili centralistički je više nego infantilno, jer su ovoga puta u novi saziv prvi puta ušli vijećnici iz mjesta kao što su Surčin i Petrovaradin. Subotica je grad u kojemu je hrvatska zajednica najbrojnija i gdje Hrvati čine 10 posto ukupnoga pučanstva, dakle logično je i da daje najveći broj elektora za saziv HNV-a. U gomili besmislica koje su marginalni sugovornici gorespomenutoga portala izrekli spomenuto je i djelovanje institucija matične domovine, što je potpuna besmislica jer se institucije Republike Hrvatske nisu previše interesirale za ove izbore, ostale su prilično pasivne i nisu dale veći obol svojoj zajednici da se aktivnije uključi u izbore. Kada je pak u pitanju uvjetovanje i blokade Republike Hrvatske, one su dio potpuno legitimnih europskih politika unutar procesa EU integracija i ne predstavljaju nikakvo neprijateljstvo spram srbijanske države, već legitimni interes za hrvatski narod koji živi izvan granica svoje domovine.

Potpuno je nesuvislo optuživati Tomislava Žigmanova, koji čak nije ni vijećnik, da je ovo isključivo njegova pobjeda, već je ovo pobjeda cjelokupnoga hrvatskoga naroda u Republici Srbiji koji je ponovno dobio svoje autentične predstavnike.

Čak je i okvir pogrešan!

U zasjenčenome okviru objavljeno je da prema posljednjem popisu iz 2011. godine danas u Republici Srbiji živi 59.000 pripadnika hrvatskoga naroda. Ovaj podatak je potpuno netočan, jer prema službenim podacima danas u srbijanskoj državi živi 57.900 deklariranih Hrvata. Dakle, još jedna netočnost i poluistina, za koju nije potrebno biti veliki istraživački novinar i analitičar, već je dovoljno pogledati stranicu *Wikipedie*, ukoliko već manjka volje i interesiranja da se ozbiljnije upozna s demografskim podacima Hrvata u Srbiji.

Press služba DSHV-a

Druga sjednica 2. saziva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan RH

Druga sjednica 2. saziva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske bit će održana 10. i 11. studenog u Šibeniku (Amadria park, hotel *Ivan*).

Savjet Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan RH je savjetodavno tijelo Vlade koje pruža pomoć Vladi u kreiranju i provedbi politika, aktivnosti i programa u odnosu na Hrvate izvan RH, a sastaje se najmanje jednom godišnje u Hrvatskoj i raspravlja o provedbi Strategije i Zakona o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan RH.

Ovogodišnja sjednica Savjeta započinje uvodnim obraćanjem državnog tajnika **Zvonka Milasa** i predsjednika Savjeta **Ivana Grbešića** u subotu, 10. studenoga, s početkom u 9 sati. Na sjednici će biti izložene teme koje se odnose na aktualne normativne aktivnosti, gospodarstvo, investicije i konkurentnost, prekograničnu suradnju i međunarodni kanal javne televizije. U nedjelju, 11. studenoga, nastavlja se sjednica Savjeta predstavljanjem projekata Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i predstavljanjem aktivnosti vezanih uz unaprjeđenje Strategije o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan RH te izlaganjima potpredsjednika Savjeta. Sjednica završava raspravom i usvajanjem zaključaka (od 12.50 do 14 sati).

Predstavnici hrvatske manjine iz Srbije u ovom 2. sazivu Savjeta su **Darko Sarić Lukendić**, **Snježana Periškić** i **Krunoslav Đaković**.

Završeni izbori za novi saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća

Pobjeda liste HRvati ZAJedno

Lista HRvati ZAJedno predvođena Jasnom Vojnić imat će svih 29-ero vijećničkih mandata u novom sazivu krovnog tijela Hrvata u Srbiji *
Na elektorskoj skupštini sudjelovalo je 77-ero od ukupno 82 elektora

Lista *HRvati ZAJedno*, čija je nositeljica diplomirana psihologinja i dosadašnja savjetnica predsjednika HNV-a **Jasna Vojnić**, pobijedila je na izborima za novi saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća. Ta je lista na elektorskoj skupštini, održanoj u nedjelju, 4. studenoga, u staroj zgradi Narodne skupštine u Beogradu bila jedina koja se kandidirala, te će predloženih 29-ero elektora s te liste imati sva vijećnička mjesta u novom Vijeću. Pretpostavlja se i da će nositeljica liste Jasna Vojnić biti i nova predsjednica HNV-a. Novi dužnosnici i vijećnici HNV-a biraju se na mandat od četiri godine.

Na elektorskoj skupštini sudjelovalo je 77-ero od ukupno 82 elektora, koliko ih je u ranijem procesu uspjelo prikupiti najmanje 60 potpisa potpore. Od 77-ero nazočnih elektora, 76-ero bili su elektori okupljeni oko platforme *HRvati ZAJedno*. Preostali nazočni elektor bio je predstavnik udruge Hrvatska nezavisna lista iz Subotice, dok troje elektora okupljenih oko Hrvatskog građanskog saveza iz Novog Sada nisu nazočili skupštini. Kandidati s liste *HRvati ZAJedno* podržani su sa svih 77 glasova, što tu listu čini apsolutnim pobjednikom izbora za HNV. Glasovanje je bilo tajno, a vršilo se upisivanjem broja liste ili imena njezina nositelja.

Novih 29-ero vijećnika

Tko su novi vijećnici HNV-a i odakle su? Među 29-ero izglasanih vijećnika najviše ih je, sedamnaestero, iz Subotice i okolice (**Jasna Vojnić, Mirko Ostrogonac, Josip Bako, Matilda Pelhe, Ladislav Suknović, Mira Tumbas, Martina Stantić, Slavko Benčik, Margareta Uršal, Darko Sarić Lukendić, Lazar Cvijjin, Miroslav Kujundžić, Svetislav Milanković, Ivan Budinčević, Dajana Šimić, Melita Bašić Palković, Vojislav Temunović**); šestero ih je iz Srijema (**Krunoslav Đaković, Snežana Đaković, Zlatko Načev, Josip Čačić, Boris Udovčić, Darko Vuković**); troje iz Sombora i okolice (**Alojzije Firanj, Željko Šeremešić, Snežana Periškić**) dvoje iz Podunavlja (**Željko Pakledinac, Renata Kuruc**) i jedan iz Banata (**Goran Kaurić**).

Gledano prema spolu, u sastavu Vijeća ima 19 muškaraca i 10 žena, više od jedne trećine ukupnoga broja. Najstariji član Vijeća je Alojzije Firanj (66) iz Sombora, a najmlađa članica ovoga tijela je Martina Stantić (20) iz Tavankuta.

Napredak i razvoj zajednice

Nositeljica liste *HRvati ZAJedno* Jasna Vojnić je u svojem nastupnom govoru istaknula da novi saziv HNV-a mora biti stjecište svih kojima je stalo do napretka i razvoja hrvatske zajednice, »košnica« ljudi koji kreiraju razvojne programe unutar zajednice, centar koji ima plansko djelovanje spram mladih i oslonac koji skrbi o Hrvatima iz svih krajeva Srbije.

»HNV će ravnomjerno razvijati institucije i u Banatu i Srijemu i Bačkoj, odgovorno upravljati ustanovama čiji je osnivač, na-

Ivan Bošnjak (u sredini)

Bošnjak: Nastaviti započete poslove

Elektorsku skupštinu vodio je državni tajnik u Ministarstvu za državnu upravu i lokalnu samoupravu **Ivan Bošnjak**:

»Skupština je prošla na najbolji mogući način. Nakon proglašenja konačnih rezultata, očekujemo da dobijemo novo vodstvo HNV-a i da nastavimo sa započetim poslovima na punom uključivanju hrvatskog naroda u suvremeno srpsko društvo. Dodao bih i to da smo se u predizbornom procesu maksimalno potrudili da izađemo u susret onima koji su se željeli upisati u Poseban birački popis«.

Novi vijećnici HNV-a: Gornji red: Josip Bako, Boris Udovčić, Vojislav Temunović, Ladislav Suknović, Lazar Cvijin, Željko Šeremešić, Josip Čačić, Alojzije Firanj, Mirko Ostrogonac, Darko Vuković i Svetislav Milanković. Donji red: Martina Stantić, Matilda Pelhe, Dajana Šimić, Margareta Uršal, Mira Tumbas, Slavko Benčik, Darko Sarić Lukendić, Goran Kaurić, Snežana Periškić, Renata Kuruc, Jasna Vojnić, Željko Pakledinac, Melita Bašić Palković, Zlatko Načev, Ivan Budinčević i Miroslav Kujundžić. Na fotografiji nedostaje dvoje vijećnika: Krunoslav Đaković i Snežana Đaković.

stojati osigurati dodatna sredstva iz drugih fondova za razvoj zajednice i racionalno se odnositi spram finansijskih sredstava kojima raspolaže. Vijeće mora biti spona s Crkvom, matičnom domovinom, većinskim narodom i svim drugim nacionalnim manjinama. Vijećnici i elektori novog saziva HNV-a moraju i dalje odražavati zajednicu čiji su članovi lojalni građani Republike Srbije koji u punoj snazi doprinose procesu europskih integracija. U konačnici, HNV mora nastojati stvoriti uvjete da naše obitelji imaju razloga ostati živjeti ovdje. Tako što očekujemo od svakog vijećnika, ali i elektora na čiju suradnju i angažiranost i dalje računamo», rekla je Vojnić.

Žigmanov: Velika pobjeda

Okosnicu platforme, a potom i liste *HRvati Zajedno* činio je Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, a potporu im je dalo više hrvatskih udruga i istaknutih pojedinaca iz hrvatske zajednice. Predsjednik DSHV-a i voditelj izborne kampanje **Tomislav Žigmanov** izjavio je nakon skupštine kako su rezultati izbora točka na »« velike pobjede liste koju je predvodila ta politička stranka:

»Unatoč organiziranim opstrukcijama, širenju defetizma i nepovoljnim političkim prilikama, dobro posloženi, posvećeni zajedništvu uspjeli smo dobiti povjerenje velikog broja građana. Ovom skupštinom uspjeli smo sačuvati institucionalni okvir zajednice, a time i budućnost Hrvata u Srbiji. Kvaliteta izabranih vijećnika čvrsta su garancija toga«.

Na elektorskoj skupštini sudjelovalo je 77-ero od ukupno 82 elektora

Kvalitetno obrazovanje

U područjima o kojima HNV skrbi – obrazovanje, kultura, informiranje i službena uporaba jezika i pisma, po riječima Vojnić, potrebno je okupiti veliki broj ljudi dobre volje koji će skupa sa stručnjacima ostvarivati velike planove.

»Zacrtna misija, da težimo pozitivno percipiranom i kvalitetnom obrazovanju na hrvatskom jeziku će i dalje biti naša vodilja. Podizanjem kvalitete odgojnog i obrazovnog rada, suvremenim metodama, učilima, udžbenicima, jačanjem jezičnih kompetencija nastavnog kadra, kao i proširenjem mreže osnovnih škola i predškolskih ustanova radit ćemo na povećanju obuhvata djece u nastavi na hrvatskom jeziku. Potrebno je umrežiti, osnažiti i poticati studente te pomoći im da pronađu svoje mjesto u zajednici. Potrebno je raditi na osnivanju rekreacijsko-edukacijskog centra za usavršavanje na Jadranskom primorju, katedre za hrvatski jezik na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu i Školskog centra u Subotici. Potrebno je sve primjere dobre prakse u obrazovanju proširiti u druge dijelove Bačke, Srijema i Banata jer naša budućnost ovisi o kvalitetnom obrazovanju u sadašnjosti«, rekla je Vojnić.

Jača vidljivost i osnaživanje

Vojnić je navela i prioritete u područjima informiranja, kulture te službene uporabe jezika i pisma.

»Kada je informiranje u pitanju, potrebno je povećati vidljivost hrvatske zajednice i u Srbiji i u Hrvatskoj. Potrebno je povećati broj čitatelja i gledatelja povećanjem broja informativnih portala, novim sajtom HNV-a, konferencijama za medije, osigu-

ranjem stabilnog financiranja medija, suvremenom opremom i osnaživanjem kadra u redakcijama. Na koncu potreba, a već na početku mandata novog saziva HNV-a, potrebno je završiti započeti projekt za trajno i odgovarajuće rješavanje prostorija za smještaj NIU *Hrvatska riječ*. U području kulture nastaviti ćemo tijesnu suradnju sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, pružati podršku udrugama kulture posredovanjem u dobivanju projekata i nastojat ćemo stvoriti jedinstvenu kulturnu scenu hrvatske zajednice u Republici Srbiji. Posebni akcent će biti na osnivanju Centra za nematerijalnu kulturnu baštinu, kazališta i scene na hrvatskom jeziku i Muzeja Hrvata u Srbiji. U području službene uporabe jezika i pisma potrebno je najprije izraditi strategiju, sagledati stanje, osvijestiti gdje i na što sve imamo prava, te povećati svijest i informiranost najprije kod pripadnika naše zajednice, a onda i među uposlenicima državnih struktura te dosljedno i ustrajno inzistirati na njihovom provođenju«, navela je Vojnić.

Elektorsku skupštinu za izbor novog HNV-a pratili su i promatrači iz Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, Misije OEES-a u Beogradu i *Cesid-a*.

Nakon što izabranim vijećnicima Republička izborna komisija (RIK) potvrdi mandat, oni imaju rok od 20 dana da održe konstituirajuću sjednicu HNV-a, imenuju predsjednika i formiraju izvršna tijela HNV-a.

Podsjetimo, ovo je četvrti saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća. Prvi izbori za HNV održani su 2002. godine u Subotici. Hrvatsko nacionalno vijeće je krovno tijelo manjinske samouprave Hrvata u Srbiji koja se ostvaruje u četiri područja: obrazovanju, informiranju, kulturi i službenoj uporabi jezika.

Davor Bašić Palković

Završeni izbori za nacionalna vijeća

Bez nepravilnosti, bez jake oporbe

Republička izborna komisija priopćila je 4. studenoga da su zatvorena biračka mjesta za izbore za članove nacionalnih vijeća nacionalnih manjina i da tijekom izbornog dana, u kome je 18 nacionalnih manjina svoje predstavnike u nacionalnim vijećima biralo na neposrednim izborima, uz četiri nacionalne manjine koje su svoje predstavnike birale putem elektorske skupštine, nisu uočene nepravilnosti. Rok za utvrđivanje i objavljivanje izvješća s ukupnim rezultatima izbora je 96 sati od zatvaranja birališta, 8. studenoga u 20 sati, dan poslije zaključenja ovog broja našeg tjednika.

Neposredni izbori za članove nacionalnih vijeća održani su na 926 biračkih mjesta, na kojima je moglo glasovati 467.545 birača upisanih u posebne biračke popise. Na neposrednim izborima članove nacionalnih vijeća birali su predstavnici albanske, aškaljske, bošnjačke, bugarske, bunjevačke, češke, egipatske, grčke, mađarske, njemačke, poljske, romske, rumunjske, rusinske, slovačke, slovenske, ukrajinske i vlaške nacionalne manjine. Ukupno je bilo proglašeno 58 izbornih lista. Predstavnici crnogorske, hrvatske, makedonske i ruske nacionalne manjine svoje predstavnike u nacionalnim vijećima birali su putem elektorskih skupština u Beogradu. Rad tijela za provođenje izbora pratili su inozemni i domaći promatrači, kao i predstavnici predlagača izbornih lista i Republičke izborne komisije. Predsjednik RIK-a **Vladimir Dimitrijević** je za RTS rekao da RIK nije dobio nijedan prigovor ili primjedbu.

Mađari, Romi i Bunjevci koji »nisu Hrvati«

Nakon prvih neslužbenih rezultata izbora, predsjednik Saveza vojvođanskih Mađara **István Pásztor** rekao je da je veoma zadovoljan rezultatima izbora za Nacionalno vijeće mađarske nacionalne manjine. »Ova poruka koju su glasači uputili nama je potvrda velike podrške ljudima s liste *Mađarska sloga* i politici Saveza vojvođanskih Mađara«, naveo je Pásztor u izjavi za RTS.

Vojvođanska mađarska nacionalna zajednica jest 4. studenoga treći put, na neposrednim izborima, birala nacionalno vijeće, ali se prvi put događa da na glasačkom listiću budu nazivi samo dvije liste: *Mađarske sloge* (Magyar Összefogás), koja je na vlasti već osam godina, i *Mađarskog pokreta* (Magyar Mozgalom), koji prvi put sudjeluje na izborima.

Lider Mađarskog pokreta **Jenő Maglai** izjavio je kako je zadovoljan izbornim rezultatima, jer je lista u mađarskim sredinama gdje je imao kontrolore dobila 25 do 30 posto glasova. »Imamo razloga biti zadovoljni, s obzirom na uvjete u kojima smo djelovali. Imat ćemo najmanje pet vijećnika u novom sazivu nacionalnog vijeća«, rekao je Maglai.

Romi su ove godine imali pet izbornih lista, koje su se borile za glasove 66.225 birača s pravom glasa, a predstavnici pobjedničke liste *Bunjevci zajedno* priopćili su da je na izbore izašlo oko 26 posto onih Bunjevaca (koji se ne izjašnjavaju kao Hrvati, prim. a.), a upisani su u poseban birački popis (njih 7.849), što je 6 do 7 posto manje od izlaznosti prije četiri godine. Kako neslužbeno saznajemo, za listu *Bunjevci zajedno*, čija je nositeljica bila **Suzana Kujundžić-Ostojić**, glasovalo je 1.355 birača, a za listu *Bunjevačko kolo*, čiji je nositelj bio **Vlado Babić**, glasovalo je 632 birača.

Ugljanin proglasio pobjedu

U Preševu je 40 posto upisanih birača glasovalo za jednu od šest ponuđenih lista za članove Nacionalnog vijeća Albanaca. Općinsko izorno povjerenstvo je obradilo sva biračka mjesta, i prema preliminarnim podacima najviše glasova, 35,51 posto, osvojila je stranka aktualnog predsjednika općine **Shqiprima Arifja Alternativa za promene**.

Demokratska partija Albanaca dobila je podršku 23,23 posto birača, Partija za demokratsko delovanje 22,26 posto, a Pokret za reforme 16,49 posto. Preostale dvije stranke, Demokratska partija i Albanski forum za ekonomski razvoj u Srbiji, dobile su oko jedan posto podrške. Kada se obrade glasovi sa svih biračkih mjesta u kojima su glasovali Albanci, znat će se koliko će koja stranka imati članova vijeća.

Nositelj liste *Samoopredjeljenje* **Sulejman Ugljanin** proglasio je pobjedu na izborima za novi saziv Bošnjačkog nacionalnog vijeća i naglasio »da je ono ostalo i da će i dalje biti bošnjačko«. Ugljanin je rekao da će BNV biti dobar partner Srbiji, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i međunarodnoj zajednici u rješavanju svih problema Bošnjaka, ali i drugih naroda i najavio da će većinu formirati s vijećnicima s liste *Vakat* s kojima ima potpisan sporazum.

Nakon izbora, **Muamer Zukorlić** naglasio je kako je dobio povjerenje glasača u Novom Pazaru i da je s malom razlikom izgubio u Sjenici i Tutinu. On ističe da je *Matica bošnjačka* dobila najviše glasova i u Beogradu, Novoj Varoši, Priboju i Prijepolju. **Sait Kačapor**, nositelj liste *Vakat*, ocijenio je da ta lista nema razloga biti nezadovoljna postignutim rezultatom s obzirom na to da su druge dvije liste vodili lideri stranaka i da je to sigurno imalo utjecaja na glasače. Prema preliminarnim rezultatima, Ugljanin će imati 15 vijećnika, Zukorlić 13, a *Vakat* sedam predstavnika u budućem BNV-u.

Z. Sarić

Predizborne poteškoće u procesu izbora 4. saziva HNV-a

Težak put do elektora

Zamjerke su se odnosile na složenost procedure i administrativne poteškoće, posebno u pogledu upisa u poseban birački popis a zatim i u pogledu organiziranja ovjere potpisa kod javnih bilježnika

U izborima za 4. saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća i lista *HRvati Zajedno* i malobrojni neovisni kandidati za elektore koji su krenuli u proces prikupljanja potpisa potpore imali su vrlo slične zamjerke na zakonom definiran izborni proces. Prije svega su se zamjerke odnosile na složenost procedure i administrativne poteškoće, napose u pogledu upisa u poseban birački popis a zatim i u pogledu organiziranja ovjere potpisa kod javnih bilježnika.

Kod pojedinih udruga, kako kažu, razlog njihovog apstiniranja od sudjelovanja u izborima za krovno tijelo manjinske samouprave u čijoj je nadležnosti kultura, obrazovanje, informiranje i službena uporaba jezika bio je i taj što se oni »bave kulturom a ne politikom«. Za druge udruge to nije bila prepreka te su se aktivno uključile u ovaj proces i prikupile značajan broj potpisa potpore.

Banat – strah od spiskova

S obzirom na, kako i sam tvrdi, kompliciranu proceduru vezanu za prikupljanje glasova potpore, ali i – pokazat će se u kampanji – druge probleme Hrvata u Banatu, gdje živi, vjerojatno najteži put do »statusa« elektora imao je **Goran Kaurić** iz Zrenjanina, predsjednik Udruge banatskih Hrvata sa sjedištem u tom gradu koja je osnovana 2016. godine. Kaurić je, naime, u povijesti izbora za HNV prvi elektor i vijećnik s područja Banata, gdje živi oko 3.000 pripadnika hrvatske zajednice. U akciji prikupljanja potpisa, osim u Zrenjaninu, gdje ih je sakupio 38, Kaurić je po potporu birača išao u još čak devet mjesta u Banatu – Starčevo, Pančevo, Dobricu, Novi Itebej, Elemir, Ečku, Melence, Aleksandrovo i Novo Miloševo, a koja se nalaze na teritoriju šest lokalnih samouprava.

»Za svoju sam kandidaturu sakupio oko 70 potpisa, a krenuo sam i u prikupljanje potpisa za drugog elektora iz Banata, gdje sam sakupio još dvadesetak, ali smo tu stali. Po mojem mišljenju Banat bi mogao imati tri elektora, ali evo imamo samo jednog. U akciji prikupljanja potpisa prešao sam automobilom od 1,5 do 2 tisuće kilometara, vozeći osobe koje nas podupiru do notara ili prvo u lokalnu samoupravu budući da smo ih većinu morali upisati u Poseban birački popis hrvatske nacionalne manjine. Dodatni problem bio je taj što notari ne rade vikendom, te što sam osobe iz desetak mjesta u Banatu upisivao na samo tri lokacije gdje postoje notarski uredi – Zrenjaninu, Pančevu i Opovu. U Starčevu bismo imali više potpisa, ali nam notar iz Pančeva nije htio izaći na teren. Ali ne žalim se, iako sam mislio da će biti lakše. Ova je akcija koristila za povezivanje pripadnika zajedni-

ce, ali i za promociju Udruge banatskih Hrvata, s kojom imamo dosta planova. Inače, u prijevozu osoba pomagala su mi i dva člana Udruge. U financijskom smislu, ove aktivnosti realizirane su mojim osobnim sredstvima«, priča Kaurić.

Akcija prikupljanja potpisa pokazala je i to kako je kod Hrvata u Banatu još uvijek prisutan strah od očitovanja svoje nacionalne pripadnosti.

»Ovdje je situacija drugačija nego li je to u Subotici i bilo je ljudi koji su mi htjeli dati potpis potpore, ali kad su čuli da se trebaju prvo upisati na nekakav spisak (Poseban birački popis hrvatske nacionalne manjine, op. a.), onda su odustali«, navodi naš sugovornik.

Po njegovom mišljenju, država je »mogla i morala« predvidjeti jednostavniju proceduru za ovjeru potpisa potpore.

»Nije mi jasno zašto je ovjera trebala ići preko notara kada je na ranijim izborima išla preko lokalnih samouprava koje su također tijela države. To je bilo mnogo jednostavnije, posebice za manja mjesta u kojima nema notarskih ureda. Da je ovjera išla preko uposlenika lokalne samouprave, sigurno bi više pripadnika hrvatske zajednice iz Banata ali i općenito, sudjelovalo u ovim izborima«, zaključuje Kaurić.

Sombor – aktivni i pasivni

Među 29 članova novog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća koje je izabrano na elektorskoj skupštini, s teritorija Grada Sombora bit će tri vijećnika – **Željko Šeremešić** i **Snežana Periškić** iz Monoštora i **Alojzije Firanj** iz Sombora. U izbornom procesu sudjelovalo je devetero elektora, a uz izabrane članove HNV-a to su bili **Branko Matin**, **Sonja Periškić** i **Davor Francuz** iz Monoštora, **Milorad Stojnić** iz Brega i **Ivan Karan** iz Stanišića, svi na listi *HRvati Zajedno* i **Vesna Zelenika** iz Bezdana.

Potporu listi *HRvati Zajedno* među prvim je dalo Kulturno-umjetničko društvo Hrvata *Bodrog* iz Monoštora koje je prikupilo potpise za četiri elektora.

»Na ovim izborima imali smo jednog elektora više nego na izborima prije četiri godine iako je za ove izbore sama ovjera potpisa bila kompliciranija, s obzirom na to da se ovjera potpisa potpore vršila uz nazočnost bilježnika. Mi smo bilježnika imali tijekom pet dana u popodnevnim satima. Naša obveza bila je da osiguramo prostor i tehničku opremu, a bilježnici su u Monošturu bili tijekom nekoliko sati. Nama je to otežalo rad s našim članovima i ostalim mještanima koji su odlučili dati potpise potpore elektorima, jer su ljudi samo u to određeno vrijeme mogli doći i ovjeriti potpis. Prije četiri godine ta ovjera radila se

u mjesnoj zajednici, što je bilo lakše i jednostavnije. Na samom početku prikupljanja potpisa imali smo problema s pojedinim bilježnicima koji tijekom redovnog radnog vremena nisu htjeli ovjeriti potpise potpore našim elektorima upućujući građane na rezervirane termine u Monoštora. Ljudima iz Sombora koji su odlučili dati nama potporu to je bio problem, ali smo taj, rekao bih nesporazum s bilježnicima ipak uspjeli riješiti», kaže Željko Šeremešić, vijećnik HNV-a i predsjednik KUD-a Hrvata Bodrog iz Monoštora. Za razliku od Monoštora, koji je imao čak pet elektora, u Somboru su prikupljeni potpisi potpore samo za jednog elektora, a samo prikupljanje potpisa počelo je nekoliko dana prije isteka zakonskog roka. U tu akciju nije bio uključen ni HKUD *Vladimir Nazor*, ni DSHV u Somboru, niti su potpisi prikupljeni u Hrvatskom domu ali su članovi i udruge i stranke pojedinačno davali potpise potpore jedinom somborskom elektoru. Predsjednik HKUD-a *Vladimir Nazor* **Mata Matarić** objašnjava kako je razlog njihovog nesudjelovanja, sudjelovanje DSHV-a u izbornoj kampanji.

»Nismo kao udruga sudjelovali u izbornoj kampanji za novi saziv HNV-a, jer je kampanju vodila politička stranka, a po Statutu Društva iz 1936. godine ne smijemo dozvoliti politički rad u *Nazoru*. Svaki politički rad je, kako piše u našem Statutu, zabranjen. Da nije cjelokupnu aktivnost vodio DSHV, mi bismo, kao i na prošlim izborima aktivno sudjelovali«, kaže Matarić.

Na upit kako će na budući rad *Nazora* utjecati to što je član Upravnog odbora Alojzije Firanj elektor, Matarić odgovara.

»U dva saziva bio sam vijećnik i potpredsjednik HNV-a zadužen za Sombor. Mogu se požaliti da nisam uspio ništa uraditi za *Nazor*. Više sam uspio osigurati kao oporba, što sam bio u prethodnom sazivu, nego dok sam djelovao s pozicije većine u HNV-u. Tu mislim na potporu informiranju na hrvatskom jeziku, odnosno financijsku potporu za *Miroljub* od 100.000 dinara, što je polovica potrebnih sredstava za tiskanje našeg lista tijekom jedne godine«, kaže Matarić.

Na području Grada Sombora, koje osim Sombora obuhvaća i 15 okolnih sela živi 7.070. Hrvata. Njih će u novom sazivu HNV-a, kao što je već rečeno, predstavljati tri elektora.

Ruma – politika nas ne zanima

Ove godine prikupljanje potpisa za elektore nije izvršeno u Rumi, Šidu i Nikincima, mjestima u Srijemu koja su u prošlom sazivu Hrvatskog nacionalnog vijeća imala po jednog vijećnika. Koji su razlozi zbog kojih u tim mjestima ovoga puta nije organizirano prikupljanje potpisa za elektore, pokušali smo saznati u razgovoru s predstavnicima hrvatskih udruga i vijećnicima prethodnog saziva HNV-a

Kako ističe tajnik HKPD-a *Matija Gubec* **Nikola Jurca**, jedan od razloga zbog kojeg se prvi put ove godine nisu prikupljali potpisi za elektore u Rumi jest taj što su ovoga puta bili znatno rigorozniji uvjeti koji su se zahtijevali oko cijele procedure izbora za elektore.

»Bilo je potrebno ljude organizirati, odvesti kod javnog bilježnika kako bi se ovjerali potpisi, što u krajnjoj liniji i jest bio problem, jer smo ranijih godina cijeli taj dio posla obavljali u prostorijama naše udruge. Drugi razlog jest taj što su nekako ovi izbori, odnosno prikupljanje potpisa za elektore, prošli mnogo manje zapaženo nego u prošlom sazivu. Tada je bila mnogo agilnija

djelatnost nositelja izbornih lista koji su dolazili u naše Društvo, razgovarali s nama, objašnjavali nam značaj cijelog tog procesa. Ovoga puta to je izostalo. I ljudi su malo izgubili i motivaciju i želju i volju da se angažiraju oko cijelog tog posla. Spomenuo bih da je naše Društvo amatersko i ljudi sve rade svojom dobrom voljom. Mi kao udruga nismo politički angažirani i u političkom smislu organizirani, a cijela ta priča oko elektora u krajnjoj liniji je jedna politička priča. Ljudi ovdje kod nas prilično zaziru od svake politike. U prethodnom sazivu smo imali svog vijećnika. Imali smo korektnu suradnju i podršku Hrvatskog nacionalnog vijeća. Međutim, ta podrška je postojala i ranije kada nismo imali vijećnika. Mislim da će se i ovog puta taj naš korektan odnos nastaviti. Mi se isključivo bavimo kulturom, politika nas ne zanima tako da je i to jedan razlog što ljudi nisu pokazali neki interes za ovim izborima, a za sljedeći put ćemo vidjeti«, kaže Jurca.

Nikinci – veliki troškovi

U prethodnom sazivu HNV-a **Mirko Paulić** iz Nikinaca bio je jedan od vijećnika. U izabranom novom sazivu ovoga puta izostat će predstavnici iz Hrtkovaca, Platičeva i Nikinaca.

»Izborom na elektorskoj skupštini dobili smo novo 'Subotičko nacionalno vijeće'. Uvjeti za sudjelovanje na izborima nisu bili jednaki za sve. Problem u Srijemu je utoliko bio veći. Potpisi podrške elektorima su morali biti ovjereni kod javnih bilježnika, a oni su u Općini Ruma kategorički odbili izaći u Hrtkovce, Nikince i Platičevo i ovjeriti potpise. Odlazak do Rume radi ovjere potpisa biračima je zaista predstavljao problem i velike troškove, tako da smo ostali bez predstavnika, tj. elektora, kojih je u ova tri mjesta bilo četvero na prošlim izborima. Moram napomenuti da elektora nema ni iz Rume i Šida. Srijemska Mitrovica ima elektore, ali okolnost što se oba bilježnička ureda nalaze u blizini župe uveliko im je olakšala posao. Mislim da će tradicija, kultura i običaji i dalje ostati po strani, a da će novac i funkcije i dalje biti najvažniji«, kaže Paulić.

Šid – nezainteresiranost i neorganiziranost

U prethodnom sazivu Hrvatskog nacionalnog vijeća vijećniku dužnost obnašao je **Josip Hodak**. U novom sazivu HNV-a Šid neće imati svog predstavnika, a jedan od razloga je, kako ističu u HKD-u *Šid*, loša organiziranost.

»Jedan od razloga je nezainteresiranost od strane pripadnika hrvatske zajednice, posebno onih koji su bili u prethodnom sazivu HNV-a. Moram kazati da ta nezainteresiranost nije posljedica nezadovoljstva pripadnika hrvatske zajednice radom prethodnog saziva, nego je ona posljedica loše organiziranosti i apatije među pripadnicima hrvatske zajednice, koja je nastupila po mom mišljenju iz neobjašnjivih razloga. Ja sam obavio razgovor i s javnom bilježnicom i ona je bila spremna ustupiti jednu radnicu pod uvjetima nadoknade i dnevnice za njeno radno angažiranje, a na nama je bilo samo da odredimo datum. I naš župnik je bio zainteresiran i spreman na kraju svake mise obavijestiti župljane, ali se mi nismo dobro organizirali i to je glavni razlog zbog kojeg nismo imali elektora«, kaže **Josip Pavlović** iz HKD-a *Šid*.

D. B. P., Z. V. i S. D.

Boris Semnic, o studiranju na američkom Katoličkom koledžu i svojoj glazbenoj i profesionalnoj karijeri

Koledž je škola života

*Studentima se pruža prilika da na osnovnim studijama detaljno istraže sebe i svoja interesiranja, što je u Srbiji (i ostatku regije) skoro nemoguće * U Srbiji se, barem što se znanosti tiče, naglašavaju sadržaj i činjenice, dok u Americi primat ima uporabna i praktična vrijednost * Ukoliko bih mogao grubo uopćiti, rekao bih da su crkve u Americi mnogo bolje zajednice (u suštini te riječi) nego naše crkvene zajednice*

Odlučne i uzvišene melodije s kora crkve Imena Marijina u Novom Sadu, uz posebno kitnjaste završne dijelove liturgijskih pjesama, pouzdan su znak da je za orguljama **Boris Semnic**. Ovaj dvadesettrogodišnji mladić, koji je nedavno završio koledž u SAD-u, svoje životno iskustvo grabi odlučno, ne ustručavajući se ni na korake kakve njegovi vršnjaci rijetko imaju hrabrosti poduzeti. Rođen je u Novom Sadu u obitelji liječnika. Tu je završio osnovnu školu, Gimnaziju *Jovan Jovanović Zmaj* i Glazbenu školu *Isidor Bajić*. U kolovozu 2014. započeo je studije biomedicinskih znanosti na Katoličkom koledžu *Saint Norbert*, u saveznoj državi Wisconsin u SAD-u. Cilj mu je bio nastaviti studij medicine. U svibnju 2018., nakon završenog koledža, odlučio je nastaviti studij medicine u Beogradu. Od malena svira klavir i fagot, no ne napušta ga ljubav prema orguljama, kao ni prema zbornom pjevanju.

Zašto ste se odlučili na studije u SAD-u? Koje su najvažnije razlike u koncepciji i praksi studiranja medicine na fakultetima u Srbiji i u SAD-u?

Na studije u SAD-u sam se odlučio koncem 2013. godine, kada mi je vjenčana kuma mojih roditelja ponudila da je posjetim u Americi i pogledam kako mi se sviđa američki način studiranja. Prilikom obilaska američkih koledža najviše mi se dopalo to što se studentima pruža prilika da na osnovnim studijama detaljno istraže sebe i svoja interesiranja, što je u Srbiji (i ostatku regije) skoro nemoguće. Mislim da je nemoguće očekivati od osamnaestogodišnjaka da zna čime bi se želio ba-

Intervju vodio: Marko Tucakov

viti cijelog života, a to je upravo ono što naš sustav od njih traži – da odmah poslije srednje škole donose takve odluke. Pravo, medicinu, veterinu, farmaciju i stomatologiju je, primjerice, u Americi nemoguće studirati bez završenog koledža. Koledž daje priliku ljudima koji su zainteresirani za ta područja da pokažu svoju istrajnost i sposobnost, a sustav time odabire najpodobnije studente koji će se ozbiljno baviti tim područjima, u kojima donešene odluke mogu imati velike posljedice po ljudske živote. Američki koledž je jedna vrsta životne škole u kojoj se, osim rigoroznih akademskih programa, studenti uče samostalnom životu, ostvarivanju kontakata s drugim ljudima i akademskom i učenom pisanju. Američki koledži od svojih studenata pokušavaju napraviti prave akademske građane, pošto svi studenti, bez obzira na usmjerenje, moraju ispuniti kriterije zajedničkog kurikula – predmete koji svaki student mora proći. Na mom koledžu to su bili uvod u filozofiju i intenzivno pisanje. Jedna od velikih razlika između srpskih i američkih škola je to gdje se stavlja akcent tijekom studiranja. U Srbiji se, barem što se znanosti tiče, naglašavaju sadržaj i činjenice, dok u Americi primat ima

uporabna i praktička vrijednost. Oba pristupa imaju svoju vrijednost, ali američki je po meni bolji jer je nemoguće biti dobar praktičar bez stanovitog teorijskog znanja, dok je potpuno moguće biti veoma teorijski potkovan s nepostojećim praktičkim iskustvom. Osim toga, američka sveučilišta njeguju zajednički rad i suradnju, a posebna pažnja se posvećuje razvijanju kritičkog razmišljanja. Studiranje u Americi je posebno i zbog toga što je pristup informacijama: časopisima, radovima i udžbenicima mnogo razvijeniji nego u Srbiji, što omogućuje studentima i profesorima da ostanu u suvremenom kontaktu s materijom. Američki studenti redovno se izjašnjavaju o kvaliteti nastave putem službenih anketa koje često mogu imati izravne posljedice na staž i zvanje profesora. Što se medicine tiče, studije u Americi uglavnom podrazumijevaju završen koledž, na koji se nastavlja još četiri godine studija medicine, nasuprot naših šest godina studija. Američki studenti već koncem druge godine medicine kreću s kliničkim radom, dok naš sustav sa sličnom praksom počinje na četvrtoj godini.

Koledž kao obrazovna institucija ne postoji kod nas. Što je zapravo američki koledž?

Koledž je institucija na kojoj se stječu osnovne akademske studije u najstarijem smislu te riječi. Američki koledži vode podrijetlo od antičkih i srednjovjekovnih kolegija i sveučilišta na kojima su se izučavali grčki, hebrejski i latinski jezik, algebra i filozofija. Ovakve institucije postojale su u Europi sve do industrijske revolucije, kada su sveučilišta počela gubiti svoj stari akademski karakter da bi se usredotočila na izučavanje vještina kao što su fizika, kemija, matematika, tehnologija, pravo, medicina, koji su se do revolucija nalazili u sklopu predmeta Principi prirode. Sveučilište se u svom starom obliku izgubilo u kontinentalnoj Europi zato što je Europa u razdoblju revolucija XIX. stoljeća bila strogo protiv elitizma, a koledž je djelovao elitistički: ljudi u svečanim odijelima koji diskutiraju o filozofiji i imaju svoje običaje i tradicije. Pri tome su svi studenti morali biti imućni kako bi platili školarine i knjige. Ujedinjeno Kraljevstvo je sačuvalo stari tip sveučilišta, te je tako on prenesen u Ameriku. Od tada u Europi postoji samo tip sveučilišta koji njeguje vještine, a u Americi i stari tip, kao i sveučilište koje njeguje vještine. Nakon završene osnovne i srednje škole, američki đaci upisuju koledž. I u Americi je za bilo koje studije (osim medicine, prava, stomatologije, veterine i farmacije) neophodno studirati četiri godine kao u Srbiji. Poslije toga moguće je otići na master ili doktorske studije. No, za ove discipline potrebno je prvo završiti osnovne studije, pa tek onda se usmjeriti na navedene grane. To se vidi i u našem sustavu, gdje se studije medicine zovu integrirane akademske studije, jer uključuju i osnovno i više akademsko obrazovanje.

Što točno podrazumijeva definicija katoličkog koledža? Na koji način su potrebe vjernika katolika integrirane u studentski život?

Katolički koledži su uglavnom osnovani od strane katoličkih redova koji u svojoj misiji imaju jaku učiteljsku notu, kao što su dominikanci ili isusovci. Dok su tijekom XIX. i početkom XX. stoljeća to bile institucije u kojima su striktno izučavani latinski jezik i teologija, pored drugih predmeta, od druge polovice XX. stoljeća do danas katolički koledži se odlikuju time da svojim studentima nude jednu vrstu duhovnog pokroviteljstva i tradicije. Velika prednost katoličkih koledža je ta što je njihova tradicija,

povijest, a često i administracija ukorijenjena ili duboko vezana za vjeru, što daje jednu dubinu koju sekularni koledži nemaju. Zbog toga je katoličkim koledžima mnogo lakše stvoriti duh zajedništva među studentima i uposlenicima nego što je to slučaj sa svjetovnim koledžima. Mladim katolicima se na katoličkim koledžima poklanja mnogo pažnje. Osim tjednog klanjanja i dnevnih svetih misa, katolici se pozivaju na nekoliko hodočašća tijekom godine, nekoliko programa meditativno-kontemplativnih šutnji, kao i na redovita druženja. Na mom koledžu je čak nedavno osnovana studentska grupa *Frasati* s ciljem njegovanja vjere kod muških studenata. Mnogi koledži u Americi imaju svog kapelana, na mom ih je bilo nekoliko. Njihova uloga je velika, budući da im se obraća puno studenata u različitim životnim tjeskobama.

O stanovanju i životu u studentskim domovima američkih sveučilišta uglavnom imamo predodžbe iz brojnih američkih filmova. Kako ste i gdje Vi stanovali?

Tijekom boravka na koledžu boravio sam u studentskom domu. Već na drugoj godini sam postao »studentski savjetnik« – student zaposlen pri studentskoj službi za domove, koji živi u danom domu, stara se o poštivanju pravila doma, a i pravi programe za međusobno zbližavanje studenata. U usporedbi s američkim filmovima, ja sam često bio u ulozi »policajca«, koji se starao o poštivanju pravila. Život i stanovanje većine studenata nije pogrešno predstavljeno u filmovima. Mnogi studenti su članovi studentskih organizacija, bratstava i sestrinstava s grčkim obilježjima, orkestara, bendova i zborova. Iako filmovi često prikazuju studente kako vrijeme provode uz video-igrice i alkohol, treba napomenuti da mnogo njih često radi i po dva posla uz studije, kako bi mogli platiti troškove studiranja.

Jeste li zapazili razlike u praksi vjerskog života i angažmana mladih katolika između SAD-a i naših krajeva?

Amerika je velika zemlja i teško je usporediti prakse naših mladih i njihovih, napose jer okrug u kojem sam ja bio (igrom slučaja) ima veliki udjel katolika u odnosu na ukupnu populaciju okruga. Ono gdje je moguće napraviti paralelu je u organizaciji. U Americi se mnogo polaže u pastoral mladih, ali ne tako što se ciljano prave programi za mlade već što se prave programi za čitav narod. Ukoliko bih mogao grubo uopćiti, rekao bih da su crkve u Americi mnogo bolje zajednice (u suštini te riječi) nego naše crkvene zajednice. Pastoralna i financijska vijeća redovito rade i sastaju se, ljudi aktivno sudjeluju u svojoj zajednici, okupljaju se i izvan liturgije i sami prave programe neovisno od župnika. Često mi se čini da je naš narod u crkvi veoma pasivan i da ljudi dolaze u crkvu zbog sebe, a ne zbog zajedništva s drugima. Ovakvo zajedništvo u Kristu privlači kako mlade, tako i ljude svih ostalih uzrasta u američke katoličke crkve.

Jeste li imali prilike nadograđivati svoju glazbenu karijeru tijekom školovanja?

Imao sam prilike usavršiti najviše zbarsko pjevanje, pošto sam pjevao u opatijskom zboru sve četiri godine. Iako ga nisam usavršavao, često sam svirao fagot, kako u puhačkom orkestru tako i za različite projekte. U Americi sam imao prilike i probati da sviram trubu, koju trenutno usavršavam u Novom Sadu.

Kakvi su Vam dalji profesionalni planovi?

Nakon završenih studija medicine u Beogradu, planiram se vratiti na specijalističke studije u Ameriku.

Temeljem Odluke Gradskog vijeća Grada Subotice broj: III-360-198/2018 od 22. 10. 2018., Komisija za provedbu postupka otuđenja javnim nadmetanjem 11 nepokretnosti na kojima je nositelj prava javnog vlasništva Grad Subotica

oglašava

OTUĐENJE NEPOKRETNOSTI U JAVNOM VLASNIŠTVU GRADA SUBOTICE U POSTUPKU JAVNOG NADMETANJA

I. Naziv prodavača : GRAD SUBOTICA, Trg slobode 1

II. Opis nepokretnosti i početna cijena po kojoj se otuđuje iz javnog vlasništva:

dvosoban stan br. 1, u Ulici Karađorđev put 86/1, u površini od 61 m², u stambenoj zgradi za kolektivno stanovanje br. 1, u prizemlju, sagrađenoj na parceli br. 1347 k.o. Stari grad, u ulazu 1;

- početna cijena nepokretnosti: 711.590,00 RSD (6.014,00 eura)
- iznos depozita (10% od ukupne cijene): 71.159,00 RSD (601,40 eura)

jednosoban stan br. 4, u prizemlju, u Ulici Karađorđev put 86/4, u porodično-stambenoj zgradi br. 2, u ulazu 1, površine 37 m² sagrađenoj na parceli 1347 k.o. Stari Grad;

- početna cijena nepokretnosti: 431.620,00 RSD (3.648,00 eura)
- iznos depozita (10% od ukupne cijene): 43.162,00 RSD (364,80 eura)

jednosoban stan - ulaz iz dvorišta drugi lijevo, br. 2, u Shakespearovoj ulici 6/2, u stambenoj zgradi za kolektivno stanovanje br. 1, u prizemlju, u ulazu 1, površine 42 m², sagrađenoj na parceli br. 19258 k.o. Stari grad;

- početna cijena nepokretnosti: 576.201,00 RSD (4.870,00 eura)
- iznos depozita (10% od ukupne cijene): 57.620,10 RSD (487,00 eura)

dvosoban stan br. 5, u stambenoj zgradi za kolektivno stanovanje br. 2, u prizemlju, u Tolstojevoj ulici 25/5, površine 57 m², sagrađenoj na parceli br. 3663 k.o. Stari grad;

- početna cijena nepokretnosti: 586.672,00 RSD (4.958,00 eura)
- iznos depozita (10% od ukupne cijene): 58.667,20 RSD (495,80 eura)

jednosoban stan - desno od lifta u podrumu, br. 161, u stambenoj zgradi za kolektivno stanovanje br. 1, u Ulici Segedinski put 17/161, površine 29 m², sagrađenoj na parceli br. 3923/1 k.o. Novi grad;

- početna cijena nepokretnosti: 857.556,00 RSD (7.248,00 eura)
- iznos depozita (10% od ukupne cijene): 85.755,60 RSD (724,80 eura)

jednosoban stan u dvorišnom dijelu br. 6, u prizemlju, u Ulici Braće Radić 5/6, površine 33 m², u ulazu 1, u stambenoj zgradi za kolektivno stanovanje br. 1, sagrađenoj na parceli br. 6070 ko Donji grad;

- početna cijena nepokretnosti: 226.983,28 RSD (1.952,27 eura)
- iznos depozita (10% od ukupne cijene): 22.698,33 RSD (195,227 eura)

jednosoban stan br. 3, u prizemlju, ulaz 1, u Ulici Hajduk Veljka 1/3 (Bajski put 26 u ln.), površine 37 m², u stambenoj zgradi za kolektivno stanovanje br.1, sagrađenoj na parceli br. 3429 k.o. Stari grad;

- početna cijena nepokretnosti: 254.511,00 RSD (2.151,00 eura)
- iznos depozita (10% od ukupne cijene): 25.451,10 RSD (215,10 eura)

porodična stambena zgrada br. 1, površine 106 m², u Donjem Tavankutu, Salaš 814, zemljište uz zgradu površine 500 m², njiva 7. klase površine 353 m², sve ukupno 959 m², parcele 2055 k.o. Tavankut i parcela 2056 k.o. Tavankut, površine 598 m²;

- početna cijena nepokretnosti : 331.296,00 RSD (2.800,00 eura)
- iznos depozita (10% od ukupne cijene): 33.129,60 RSD (280,00 eura)

porodična stambena zgrada br. 1, površine 73 m², Gornji Tavankut 130/2, sagrađena na parceli br. 8647 k.o. Tavankut, zemljište uz zgradu površine 455 m², sve ukupno 528 m², parcele br. 8647 k.o. Tavankut;

- početna cijena nepokretnosti: 86.213,00 RSD (729 eura)
- iznos depozita (10% od ukupne cijene) 8.621,30 RSD (72,90 eura)

jednosoban stan u potkrovlju br. 5, površine 27 m², u Ulici Strosamayerova 16/5, u ulazu 1, u stambeno-poslovnoj zgradi br. 1, sagrađenoj na parceli br. 6030 k.o. Donji grad;

- početna cijena nepokretnosti: 585.058,00 RSD (4.945,00 eura)
- iznos depozita (10% od ukupne cijene) 58.505,80 RSD (494,50 eura)

trosoban stan u prizemlju, br. 3, u Ulici Senčanski put 92/3, u stambenoj zgradi za kolektivno stanovanje br. 1, sagrađenoj na parceli br. 10104 k.o. Donji grad, u površini od 84 m²;

- početna cijena nepokretnosti: 2.034.603,00 RSD (17.196,00 eura)
- iznos depozita (10% od ukupne cijene): 203.460,30 RSD (1.719,60 eura)

III. Vrijeme za javnu uvidu u dokumentaciju, kao i mogućnost razgledanja nepokretnosti i informacije o samom oglasu:

Svaka zainteresirana osoba može izvršiti uvid u dokumentaciju u vezi s nepokretnostima koje se otuđuju iz javnog vlasništva svakog radnog dana od 10 do 12 sati u prostorijama Gradske uprave Subotica, Tajništvu za imovinsko-pravne poslove, Službi za imovinsko-pravne poslove, stambena pitanja i građevinsko zemljište, Trg slobode 1, II. kat, ured 213-1.

Razgledanje navedenih nepokretnosti je svakog radnog dana, počevši od 12. 11. 2018. godine do 7. 12. 2018. godine u razdoblju od 10 do 14 sati, a po prethodnoj javi.

Sve potrebne informacije povodom ovog oglasa (tekst oglasa, obrazac prijave, uputstvo o načinu uplate depozita) mogu se dobiti u Tajništvu za imovinsko-pravne poslove Gradske uprave Subotica, II. kat, ured broj 213-1, telefon broj 024-626-806.

IV. Napomena:

Navedene nepokretnosti otuđuju se u viđenom stanju bez prava kupaca na naknadnu reklamaciju.

Kupci navedenih nepokretnosti su u obvezi izmiriti eventualni dug za režijske troškove, po osnovu neizvršenih obveza prethodnih korisnika.

V. Uvjeti prijavljivanja:

Pravo sudjelovanja u postupku javnog nadmetanja imaju sve fizičke i pravne osobe, u skladu sa zakonom, koje do 10. 12. 2018.godine dostave potpune prijave.

Prijava mora sadržati sve podatke o nepokretnosti, a ukoliko je ista osoba zainteresirana za kupovinu više nepokretnosti moraju se dostaviti prijave, odnosno ponude za svaku nepokretnost ponaosob.

Prijava je nepotpuna ako ne sadrži sve što je propisano, ako nisu priložene sve isprave kako je to predviđeno, odnosno ako ne sadrži sve podatke predviđene oglasom ili su podaci dani suprotno objavljenom oglasu. Komisija će zatražiti od sudionika da nedostatke otkloni dva dana prije početka javnog nadmetanja. Sudionik koji ne postupi po zahtjevu komisije gubi pravo sudjelovanja na javnom nadmetanju.

Prijava treba sadržati:

ZA PRAVNE OSOBE:

Potpuna prijava pravne osobe mora sadržati naziv, sjedište, broj telefona i potpis ovlaštene osobe u pravnoj osobi.

Uz prijavu pravne osobe dostavljaju:

- originalni izvod iz registra privrednih subjekata (ne stariji od 30 dana),
- dokaz o uplati depozita,
- izjavu da prihvaća sve posebne uvjete iz oglasa,
- potvrdu o poreznom identifikacijskom broju.

ZA FIZIČKE OSOBE:

Potpuna prijava fizičke osobe mora sadržati ime i prezime, adresu, broj osobne iskaznice, matični broj i broj telefona i mora biti potpisana, a ako je ta osoba poduzetnik uz prijavu, odnosno ponudu se prilaže originalni izvod iz registra privrednih subjekata ili potvrda da je poduzetnik upisan u odgovarajući registar, sve ne starije od 30 dana.

Fizička osoba uz prijavu dostavlja:

- presliku osobne iskaznice,
- dokaz o uplati depozita
- izjavu da prihvaća sve posebne uvjete iz oglasa.

U slučaju da podnositelj prijave zastupa punomoćnik, dostavlja se punomoć za zastupanje koja mora biti specijalna i ovjerena od javnog bilježnika. Podnositelj neblagovremene, odnosno nepotpune prijave neće moći sudjelovati u postupku javnog nadmetanja.

VI. Visina i način polaganja depozita:

Svi podnositelji prijave moraju dostaviti original dokaza o uplati depozita:

na račun br. 840-1027804-55

Model: 97

poziv na broj: 69 236

Uplata depozita od osobe koja nije podnositelj prijave, neće biti prihvaćena, te će se prijava uz tako uplaćen depozit smatrati nepotpunom.

VII. Rok za povrat depozita sudionicima koji nisu uspjeli u postupku javnog nadmetanja:

Sudionici javnog nadmetanja koji nisu izabrani za najpovoljnijeg ponuđača imaju pravo na povrat depozita u roku od 10 (deset) radnih dana od održavanja javnog nadmetanja.

Ukoliko podnositelj blagovremene i potpune prijave ne pristupi javnom nadmetanju, smatrat će se da je odustao od prijave i gubi pravo na povrat uplaćenog depozita.

VIII. Adresa za dostavljanje prijave:

Prijave za sudjelovanje na javnom nadmetanju potrebno je podnijeti Komisiji za provedbu postupka otuđenja stanova u javnom vlasništvu Grada Subotice u postupku javnog nadmetanja, putem Tajništva za imovinsko-pravne poslove, Službe za imovinsko pravne-poslove, stambena pitanja i građevinsko zemljište:

- na pisarnici Gradske uprave Subotica, Trg slobode 1 ili

- poslati poštom u zatvorenoj kuverti s vidljivom naznakom »Prijava na oglas za otuđenje nepokretnosti u javnom vlasništvu Grada Subotice u postupku javnog nadmetanja - NE OTVARATI«,

na adresu:

Gradska uprava Subotica

Tajništvo za imovinsko-pravne poslove

Subotica

Trg slobode 1

Subotica 24 000

Na poledini se upisuje naziv i adresa podnositelja prijave, broj telefona i ime i prezime ovlaštene osobe za kontakt.

IX. Rok za podnošenje prijave:

Posljednji dan za podnošenje prijave je 10. 12. 2018. godine.

X. Postupak javnog nadmetanja i izbor najpovoljnijeg ponuđača:

Postupak javnog nadmetanja provodi Komisija za provedbu postupka otuđenja javnim nadmetanjem nepokretnosti na kojima je nositelj prava javnog vlasništva Grad Subotica obrazovana Rješenjem Gradskog vijeća Grada Subotice broj: III-021-64/2018 od 22. 10. 2018. godine.

Pravo sudjelovanja na javnom nadmetanju imaju samo one osobe koja podnesu blagovremenu i potpunu prijavu.

Ukoliko podnositelj blagovremene i potpune prijave ne pristupi javnom nadmetanju, gubi pravo na povrat uplaćenog depozita i smatrat će se da je odustao.

Javno nadmetanje će biti održano dana 18. 12. 2018. godine, s početkom u 12 sati, u Plavoj dvorani Gradske kuće, Subotica, Trg slobode br. 1.

Postupak javnog nadmetanja provest će se i u slučaju da pristigne najmanje jedna blagovremena i potpuna prijava, na temelju koje se podnositelj registri- ra i proglašava kupcem, ako početnu cijenu po kojoj se nepokretnost otuđuje prihvati kao kupoprodajnu cijenu nepokretnosti, s tim da ukoliko ne prihvati kupoprodajnu cijenu gubi pravo na vraćanje depozita.

Kriterij za izbor najpovoljnijeg ponuđača je visina ponuđene kupoprodajne cijene.

Sudionik koji ponudi najviši iznos kupoprodajne cijene, a odustane od dane ponude, gubi pravo na povrat uplaćenog depozita.

Po okončanom postupku javnog nadmetanja, Komisija utvrđuje prijedlog da se nepokretnost u javnom vlasništvu otuđi ponuđaču koji je ponudio najvišu kupoprodajnu cijenu i isti sa zapisnikom o provedenom postupku dostavlja Gradskom vijeću radi donošenja odluke o otuđenju nepokretnosti iz javnog vlasništva.

Odluka o otuđenju nepokretnosti iz javnog vlasništva Grada dostavlja se svim sudionicima u postupku.

Nakon donošenja odluke, prodavač u roku od 30 dana, zaključuje ugovor o otuđenju nepokretnosti, a kupoprodajna cijena mora biti plaćena u roku od 30 (trideset) dana od dana zaključenja ugovora s najpovoljnijim ponuđačem.

Ukoliko stjecatelj ne zaključi ugovor i ne uplati kupoprodajnu cijenu u predviđenom roku, odluka Gradskog vijeća o otuđenju nepokretnosti se stavlja izvan snage i stjecatelj gubi pravo na povrat depozita.

Najpovoljnijem ponuđaču-sudioniku na dražbi čija se ponuda prihvati, uplaćeni depozit će se uračunati u kupoprodajnu cijenu.

Predsjednik Komisije
Zagorka Panić – dipl. inž. građ.

Na mjestu Pješčane škole

Početak 21. stoljeća na uglu ulica Plitvičke i Bore Stankovića podignuta je četverokatnica, kao prethodnica još dvije-tri koje su ubrzo potom izgrađene, nadvisujući prizemne kuće do tad tipične za ovaj stari gradski kvart.

Do nove četverokatnice na istom uglu spomenute dvije ulice desetljećima je na nešto manjem prostoru postojala stara školska zgrada, po kojoj ljudi u okolici ovu lokaciju i dalje zovu *Homoki iskola*, tj. Pješčana škola ili Škola na pijesku. Iako je ova osnovna škola poslije Drugog svjetskog rata nosila i ime **Györgya Dózse**, a potom **Istvána Kizura**, neslužbeni naziv »Homoki« ostao je trajati. Na karti grada iz 1928. godine na ovom mjestu označeno je zabavište i osnovna škola, Plitvička ulica nosi isto ime, a Ulica Bore Stankovića u to vrijeme je Jagodinska ulica.

Sestre **Lutz, Ilona i Marta**, pohađale su ovu školu od 50-ih godina prošlog stoljeća; bila je to osmogodišnja škola, te zahvaljujući sačuvanim slikama iz đачkog doba imamo priliku na fotografiji vidjeti djelomični izgled škole iz dvorišta. Sjećaju se kako je u to vrijeme u školi bilo 7-8 odjela i u svakom 50-60 djece. Ispred školske zgrade na uglu ulica postojao je park obrubljen živicom iz koga su još djelomično zadržana velika i stara stabla koprivica, kao i arteski bunar, s koga je neznano kad skinut metalni nadzemni mehanizam. Djeca su zimi ovdje pravila klizalište.

Nakon što je 1961. godine završena nova zgrada Osnovne škole **István Kizur** u blizini, stara školska zgrada se još izvjesno vrijeme koristila u obrazovne svrhe, a kasnije je u njoj bila i trgovina.

Memento mori

Prošlog tjedna, koncem listopada i početkom studenog, na našim grobljima bilo je uobičajeno mnogo posjetitelja. Prvog studenog bio je blagdan *Svi sveti*, kako onih koji su već proglašeni svecima, tako i onih koji to još nisu. Ovaj blagdan nastao je u IV. vijeku n. e., ali tada se obilježavao prve nedjelje nakon Duhova. U VIII. vijeku je tadašnji papa prebacio praznik

bilježene grobove. Nakon neke veće bitke, pobjednici su iz higijenskih razloga morali pokapati sve mrtve, obično u zajedničke grobove. To se radilo i za vrijeme velikih epidemija. U srednjem vijeku nastao je poseban prikaz smrti na slikama i freskama, nazvan *dans macabre*, ples mrtvih, na kojima je smrt obično predstavljena kao kostur koji nosi kosu kojom kosi ljude oko sebe. Nekoliko najpoznatijih skladatelja, npr. **Berlioz** i **Liszt**, napisali su posebna muzička djela, kojima su dali naziv jednostavno *Dans macabre*. Danas ova glazba inspirira i koreografe da naprave plesne točke na ovu temu. Znači, sjećanje da smo smrtni prisutno je u našoj svakodnevici i, kako sam negdje pročitao: »kako nam sve više bliskih ljudi dopijeva u groblja, tako su nam i groblja bliža«.

Spomenik u Senčanskom groblju

Posebna groblja

Mene posebno dojme tzv. vojnička groblja koja su nastala za vrijeme Prvog i Drugog »velikog rata«. Kada vidite poredane križeve u vojničkom redu i kada pročitate imena i godine umrlih, bar mene onda hvata nekakva jeza. Nažalost, kod nas su na koncu Drugog velikog rata nastala posebna groblja onih koji su pogubljeni iz možemo reći mržnje prema vlastitom narodu, tj. prema pojedincima, pripadnicima druge ideologije ili prema pripadnicima drugih

naroda. Tako su partizanske jedinice i OZNA (Odbor za zaštitu naroda) počevši od 17. listopada 1944. godine na teritoriju Banata, Bačke i Baranje proglasili Vojnu upravu i počeli kažnjavati za ratne zločine. Uopćeno, Nijemci i Mađari nosili su stigmatu kolektivne krivnje i počelo je njihovo interniranje, protjerivanje (Nijemaca) i kažnjavanje smrću bez ikakvog suđenja, pri čemu je bilo i pripadnika drugih nacija. Tako su na prostoru Bačke nastale neobilježene masovne grobnice, koje ljudi nisu smjeli ni spomenuti. Likvidacija ljudi u Subotici je počela nekoliko dana prije ukidanja Vojne uprave. Zatočeni iz Prve kasarne kamionima su prebačeni na prostor bivše *Mačkovićeve ciglane*, gdje su strijeljani i pokopani u zajedničkim grobovima. Mjesto tih grobova jasno se ocrta, jer se zemlja ulegla. Tu je devedesetih godina prošlog vijeka podignuto spomen groblje. U početku su samo predstavnici gradske vlasti i crkva (do današnjih dana ne svih) nazočili komemoracijama. Preokret se dogodio kada je 2. studenog 2014. godine tadašnji premijer Vlade (danas predsjednik Republike) sam postavio cvijeće na spomenik u Senčanskom groblju i najavio da je Vlada nakon 70 godina ukinula zakon o kolektivnoj krivici, što znači da bez bojazni i ovo kolektivno groblje možemo posjetiti na Dan mrtvih. Eto takve sam misli imao sjetivši se svoje smrtnosti.

Plijes mrtvih

U grobljima leže najčešće oni koji su umrli na prirodan način. Srednjovjekovna groblja bila su ograđena zidom. Oni koji su izvršili samoubojstvo nisu bili pokopani unutar zidova groblja nego izvan, tu su pokopani i oni koji su bili osuđeni na smrt zbog nekog zločina. Zločince su uobičajeno sahranjivali u neo-

Skromni i Tihi

Drugo lice SUBOTICE

U tišini i bez pompe – kako to već i priliči svakom **Skromnom** – u zaštićenoj gradskoj jezgri nedavno je nikao novi stambeno-poslovni objekt, čime je i praktično okončana dugotrajna blokada Ulice Subote Vrljića i dijela trotoara u Ulici Dimitrija Tucovića zbog koje su mnogi Subotičani godinu i pol dana imali stanovitih problema u prometovanju, pješaćenju i raspoloženju.

Ovoga puta, na žalost, nije bilo gradonačelnika **Tihog** da, otvarajući objekt, izruči salve pohvala na adresu nepoznatog investitora i izusti koju prigodnu o značaju rješavanja stambenih pitanja u Subotici i o novcu koji će se u gradsku kasu sliti od poreza na promet iz slastičarne koja se nalazi u prizemlju. Nije bilo ni nadležnih inspektora da sugrađanima kažu koji je to neimar učinio djelo za opće dobro niti da otkriju tajnu pod kojim je uvjetima sve to izvedeno. Ali... kako bi ih i bilo kada ljudi za to nisu znali, jer možebitno svi stanuju u suprotnim dijelovima grada pa ih put bar godinu i pol nije nanio na tu stranu? A da su se kojim slučajem uputili prema Radijalcu, da su u Gradski muzej svratili bar na jednu noć; da su na putu do koncerta u Sinagogi ili kupovine na tržnici došli Ulicom Dimitrija Tucovića... Ma da je u njima samo na trenutak proradio profesionalni crv, onaj za kog su plaćeni i od kog žive od prvog do prvog, zacijelo bi primijetili nešto neobično: odlučno, predano i nadasve samozatajno nepoznati je investitor, po cijenu uzurpiranja javnog prostora, krenuo u izgradnju nečega s neistaknutim rokom – nekada. A da je profesionalni crv proradio kod gradonačelnika Tihog ili nekog od inspektora, svejedno, možda bi ih nakon toga odveo i do nekog uredskog stola u čijim se ladicama nalaze

dozvole za izgradnju, ali i papiri koji reguliraju kako se do nje dolazi na zakoniti način. A da su se kojim slučajem pozabavili »slučajem zgrade u Borovo sokaku« (kad već nisu onom u Ulici Sándora Petőfija ili katnom nadogradnjom hotela *Gloria*) možda bi im iz crva došlo do glave da bi to mogao biti baš zgodan početak pravnog procesa utvrđivanja svih okolnosti pod kojim se od lipnja prošle, pa do studenoga ove godine odvijala gradnja tajanstvenog objekta.

Ehhh, da su...

Pa, »da su«, zar bi našli papire za ugovore koji se zaključuju usmeno, bez svjedoka i s kuvertom u ruci – Ne! Zar ne bi pronašli baš one papire u kojima bi aktere ovog pothvata »izmjena odluke« pred slovo zakona iznjedrila čiste kao tek okupano novoređenče – Da! Zar bi, da se ide baš kao pijan uz plot, bilo novca za bazen i teniski teren u dvorištu ili pak izgradnju kuće na Crnogorskom primorju – Ne! Zar se ne bi isti ti papiri pretvorili u zrcalo u kom se odražava kolektivni lik jednog poremećenog društva – Da!

Konačno, da kod gradonačelnika Tihog i nadležnih inspektora postoji profesionalni crv, zahvaljujući kojem iz mjeseca u mjesec sastavljaju kraj s krajem, možda bi se novi stanari, umjesto kod Skromnog, sada privikavali na sredinu na nekom drugom mjestu, a gosti slastičarne i dalje sjedili u obližnjoj *Avali*. Ali... kako je to nekoć rekao jedan čuveni mislilac-etičar: »Kome je do morala, neka ide u crkvu«. A ne da se mota oko gradilišta.

Z. R.

Krležin tekst u kazalištu *Dezső Kosztolányi*

Repertoar za studeni u subotičkom kazalištu *Dezső Kosztolányi* otvorila je u utorak premijera predstave *Sprovod u Teresienburgu* rađena po segmentu glembajevskog ciklusa hrvatskog književnika **Miroslava Krleže**. Predstava je rađena u kooperaciji s beogradskim *Bitef teatrom*. Povod za odabir ovoga teksta jest 100. obljetnica raspada Austro-Ugarske Monarhije, budući da je Krleža njime izgradio »grotesknu satiričnu sliku grandomanske samoobmane carstva koje ne želi znati da umire«. Režiju i dramaturgiju *Sprovoda* potpisuje **Andelka Nikolić**.

Predstava ima oblik »tragikomične muzejske ture« u kojoj se gledatelji mogu upoznati s eksponatima iz vojne i političke povijesti Austro-Ugarske, ali i s intrigantnim detaljima iz ljubavnog trokuta između kontroverzne Krležine junakinje, **Olge Glembay Warronigg**, njezina muža, pukovnika **Warronigga**, i ljubavnika, mladog oficira i doktora matematike **Ramonga Gejze**.

U predstavi igraju: **Marija Bergam**, **Boris Kučov**, **Gábor Mészáros** i **Bojan Žirović**.

D. B. P.

Rat pred sudom se nastavlja

Nakon pročitanih Bobulinog optužnog pisma i »inkriminiranog« Vermesovog članka-saopćenja, predsjedavajući je pitao Vermesa je li on autor problematičnog članka te prihvaća li odgovornost za isti, na što je Vermes dao potvrđan odgovor.

Dr. **Károly Csillag**, Vermesov odvjetnik, osporio je optužnicu, odnosno Bobulino pismo, jer »kako je pismo koncipirano, tužitelj nije naznačio izraze koji sadrže klevetu i uvredu časti«. Traži da se ukine pokrenuti postupak protiv njegovog štićenika i preda je kontratužbu protiv Bobule zbog njegovih (Bobulinih) napisanih i objavljenih članaka u reviji *Építészeti Szemle* (Građevinski pregled) čiji je izdavač i urednik Bobula, kao i u drugim novinama, jer sadrže izraze klevete i uvrede poštenja, među ostalim i to da je Vermes nazvan pronevjeriteljem iako ga je subotički sud oslobodio te optužbe. Međutim, nakon dužeg vijećanja suda protutužba nije prihvaćena uz obrazloženje »da se u novinskim parnicama ne može podići protutužba, jer je to u suprotnosti s propisima postupka«.

»Takav ton uobičajen je u subotičkim listovima«

Čitanjem odluke subotičkog kraljevskog suda o oslobađanju Vermesa od krivice pronevjere i saslušanja svjedoka završen je dokazni postupak. Slijedila je optužba i riječ obrane, odnosno obrambeni govor.

Dr. **Kószó** je predočio da se članak – koji je osnov tužbe i u kojem Vermes kaže Bobuli da ga je s prepredenom beskarakternošću nazvao pronevjeriteljem – pojavio ne samo u listu *Bácskai Ellenőr* već i u više drugih novina.

Bobula iznosi da je u cilju izgradnje električne željeznice *Subotica – Palić* bio u partnerskim odnosima s Vermesom, da je Vermes mjenice u vrijednosti od 12.000 forinti i gotovinu od 20.000 forinti podigao u Budimpeštanskoj državnoj štedionici;

nije ih namjenski upotrebio za željeznicu nego za svoje ciljeve. Znači, Vermes je raspolagao s 32.000 forinti. Priznaje da je Vermes uplatio 17.000 forinti kada se izgradnja željeznice izjalovila, a novinsku parnicu protiv Vermesa pokrenuo je zato jer se uvredljivo saopćenje/članak nije pojavilo samo u subotičkim već i u budimpeštanskim novinama – »jer je u subotičkim listovima i novinama uobičajen takav ton kakvim je pisano i Vermesovo saopćenje«.

Dnevna politika u sudnici

Komentirajući ovu izjavu Bobule, novinar, autor članka o izvještaju s ovog suđenja, primjećuje sljedeće: »Uvlačiti subotički tisak u ovu 'namještenu/usiljenu' klevetničku i vrijeđajuću novinsku parnicu nije bilo pristojno s Bobuline strane, jer je subotički tisak – napose *Bácskai Ellenőr* – izgradnju električne željeznice uvijek dobrohotno podupirao. Subotički listovi nisu krivi ako se 'na dura' – ne može graditi električna željeznica«.

Dr. **Károly Csillag** održao je za svog branjenika Vermesa jedan uspješan obrambeni govor koji je itekako pridonio konačnoj odluci suda. Radi se o podužem, posebno nadahnutom govoru, može se reći visprene inspiracije, u kojem je dr. Csillag fenomenalno upotrijebio neke dnevno-političke aktualnosti, naravno u korist svog branjenika.

Atila Dunderski

Kada usporedimo analizu novinskih članaka iz ovog teksta i neka sadašnja događanja, naročito ona sa »sposobnim« pojedincima, nameće se nekako samo od sebe da za Suboticu izgleda i danas važi latinska izreka – *nihil novi sub sole* – ništa novo pod suncem.

Arhitektica Desirée Tilinger održala predavanje »Subotica: k ne tako konkretnoj utopiji«

Originalnije pristupiti očuvanju graditeljske baštine

Sama zgrada Narodnog kazališta bila je u problematičnom stanju te mislim da je rekonstrukcija bila neophodna.

Ali problem je u nadograđenom dijelu, zapravo u njegovoj veličini, smatra Tilinger

Subotica kao moderan grad ne odstupa u arhitektonskom smislu od uobičajenih, takozvanih mejnstrimova. Tako je bilo i u vrijeme urbanizacije na prijelazu devetnaestog i dvadesetog stoljeća u vrijeme *Art nouveaue*, a tako je bilo i u drugim razdobljima našega grada kada su u njemu rasla zdanja neobaroka, modernizma, škole *Bauhaus*, socrealizma ili od običnog betona, bez stila, klase ili zamjetljivih estetskih vrijednosti.

Prilika za razgovor na temu modernog graditeljstva u Subotici bila je nakon predavanja pod nazivom »Subotica: k ne tako konkretnoj utopiji« koje je prošlog tjedna održala arhitektica **Desirée Tilinger** u Gradskom muzeju. Ona je govorila i za tjednik

Hrvatska riječ, osvrćući se šire na graditeljsko naslijeđe našega grada.

Do pojave moderne može se uočiti svojevrsni zastoj u graditeljstvu u Subotici, kaže Desirée Tilinger. »Smjerovi prisutni u graditeljstvu u Subotici, ne samo secesija, već jedna njihova eklektična zbirka prethodila je razdoblju za kojega se u našem gradu gotovo i nije gradilo. Osobito u vrijeme ratova. To su razdoblje obilježile kućice od nabijenog materijala i tomu slično. Sljedeće razdoblje u kojem se značajno gradilo je modernizam. U to vrijeme nastajali su *Radijalac* i *Prozivka*, *Tokio*, naselja oko *Elektrovojvodine*. Imamo tako konfliktnu situaciju, zbog pauze u gradnji, da se pored secesijske zgrade nalazi neko moderno zdanje. Očituje se jasan prekid u urbanom razvitku.«

Sklad je apsolutno moguće ostvariti, što se može vidjeti u Beču, koji ima sličnu arhitekturu kao Subotica, kaže Desirée Tilinger.

»Uspješno je posložena klasična s modernom, pa čak i suvremenom arhitekturom. U Subotici se zapaža pomalo i nedostatak novca i stručnosti. Ipak, postoje solidni primjeri kako se nešto može uskladiti. Primjerice, *Sokolski dom*, potonje kino *Jadran*, koji se nalazi na osi središnje šetnice i suvremeni je objekt, skladno je uklopljen u okolinu. Također, zgrada nekadašnje robne kuće *Centar*, sadašnji *Maxi*, objekt je moderne arhitekture koji je našao svoje mjesto i u potpunosti se i skladno nadovezuje na stare objekte u okolini. Mislim da se najviše radi o tome može li arhitekt uspješno artikulirati odnose ili ne.«

Bez pogleda na zgradu Narodnog kazališta nije moguće razgovarati o arhitekturi u Subotici.

»Sama zgrada Narodnog kazališta bila je u problematičnom stanju, te mislim da je rekonstrukcija bila neophodna. Ali problem je u nadograđenom dijelu, zapravo u njegovoj veličini. Nisam sigurna da se u Subotici takvo zdanje može adekvatno upotrijebiti, s obzirom na broj stanovnika i kulturne potencijale grada. Ipak su neka događanja rezervirana za veće kulturne centre, te ako želimo gledati operu ili balet, idemo u veće gradove.«

U pogledu načina na koji je zgrada izvedena Tilinger ukazuje kako se u dvadeset i prvome stoljeću u principu ne bi smjelo raditi kao što se to radilo u devetnaestom.

»Tako dovodimo ljude u zabludu da je nešto starije nego što doista jest. Nemam zato ništa protiv da je nadogradnja izvedena uz suvremene materijale i rješenja. Problem je najviše u

veličini i odnosima, te je trebalo sve malo spretnije uskladiti.«

Nije isto obnoviti pročelje i fasadu ili obnoviti i nadograditi stari objekt, ukazuje Tilinger. Dobri primjeri usporedbe su obnovljena zgrada bivšeg Doma vojske, koja je zbog lošeg stanja originalnog zdanja potpuno porušena i izgrađena identična fasada, ili porušeni dio zgrade nekadašnje Službe platnog prometa, koji je obnovljen tako da se razlika i ne prepoznaje. Radovi na zgradi Kazališta su drugačiji, gdje se dograđuje takoreći novi objekt i tu treba obratiti pozornost.

Bremenitost secesijom počinje odvrćati pozornost od drugog arhitektonskog naslijeđa u gradu. Sugovornica se nada kako će predavanje u Gradskom muzeju biti katalizatorom za daljnja istraživanja. »O našem gradu ima još mnogo toga istražiti i saznati i mislim da to treba biti zajednički čin. Pojedinci mogu samo ukazati na određene aktualnosti, dok je na građanima prihvatiti ih i preispitati. Mislim da preusmjerenost k secesiji postoji jer nismo upoznati što sve još imamo. Ali nismo niti mi krivi za to, jer dok vam ne ukažu na koji način prepoznati to naslijeđe, ostat će vam nevidljivo. U očuvanju i secesije i drugih nama bitnih smjerova trebamo biti samo malo originalniji. Dosađaju metode kojima želimo sačuvati graditeljsko naslijeđe smo nekako prerasli i trebamo originalnije pristupiti rješavanju tih problema.«

Stručna javnost fokusirana je trenutačno na arhitekturu Jugoslavije, a s time je u vezi i postavljena izložba u New Yorku.

Subotica je među gradovima koji može proširiti razumijevanje moderne arhitekture i urbanizma u eklektičkim sredinama. Desirée Tilinger je podcrtala kako aktualiziranje modernog naslijeđa otežava sustavno brisanje vrijednosti toga razdoblja iz kolektivne svijesti naroda, što se u nas događa.

»Mijenjaju se imena ulica, premještaju se pojedina poprsja dok istodobno nestaju i pojedini veoma značajni objekti iz toga razdoblja. Ipak, ukloniti arhitekturu jedne epohe kompleksan je i veoma složen proces.«

Desirée Tilinger je izrazila zadovoljstvo što je imala priliku održati predavanje na temu moderne arhitekture u Subotici te ukazati na njezinu važnost, kao i na utjecaj na funkcioniranje grada.

Siniša Jurić

Likovno-literarni natječaj

Njive djetinjstva

Hrvatsko nacionalno vijeće, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ* raspisali su likovni i literarni natječaj za učenike osnovnih i srednjih škola koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku ili izučavaju predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Tema natječaja je *Njive djetinjstva*, a natječaj je raspisan u čast 100. obljetnice rođenja pjesnika **Jakova Kopilovića**.

Radovi trebaju biti na standardnom hrvatskom jeziku ili bunjevačkoj i šokačkoj ikavici, te likovni radovi.

Likovne i(li) literarne radove slati na adresu: NIU *Hrvatska riječ*, Trg cara Jovana Nenada 15/II. s naznakom: »Za natječaj 'Njive djetinjstva'«, najkasnije do 20. studenoga.

Nagrade za najbolje radove će biti uručene na svečanoj akademiji koja će biti održana na 29. studenoga u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici.

Ž. V.

Studenti iz Osijeka na terenskom istraživanju u Monoštoru

Govor, čuvar identiteta

Nakon studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta iz Zagreba, koji su u Monoštoru radili etnološka istraživanja, u ovom šokačkom mjestu boravili su i studenti iz Osijeka koji su i u razgovoru s kazivačima snimali monoštorski govor.

»Pripovidali smo kako smo se moj čovik i ja upoznali kad smo bili mladi, kako smo imali zlatno vinčanje. Pripovidali smo kako smo u mladosti radili, išli prat veš na Dunav, pa i rizali drva kada mama i dada rade nešto drugo. Sve to divanili smo po šokački. Mi i ne znamo drukčije divanit nego šokački. Ja di god otiđem samo tako divanim. Naš jezik mi ne možemo zatajit. Tako su nas naučili divanit«, kaže **Eva Pašić**, koja je uz supruga **Peru** bila jedna od kazivačica.

Studenti među kazivačima

Za studente iz Osijeka razgovori u Monoštoru bili su prvi susret s ikavicom kojom govore Hrvati u Vojvodini.

»Primijetila sam da je govor u Monoštoru dosta sličan šokačkom dijalektu u Hrvatskoj. Bilo je nekoliko nepoznatih riječi za koje mi je trebalo pojašnjenje, ali naglasci su uglavnom slični. Zanimljivo je bilo čuti ne samo kako govore, već i kakav im je bio život i kako su uspjeli očuvati svoju tradiciju«, kaže **Gabrijela Gregić**, studentica pete godine učiteljskih studija Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku.

»Birali smo takve teme za razgovor kako bismo što više bili bliži njima, njihovom životu, pa smo razgovarali o običajima i tradiciji ovog mjesta. Na ovom kolegiju zavičajnog idioma nama je bitno da se upoznamo s narječjima. Bilo je lijepo razgovarati ovdje u Monoštoru, jer su kazivači imali mnogo toga ispričati i to na njihovoj šokačkoj ikavici. Nije taj govor nama nepoznat i sve što su rekli smo razumjeli i shvatili«, kaže **Marija Jelčić**, također studentica pete godine Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti iz Osijeka. Razgovor s kazivačima samo je početak rada, jer sada studente očekuje obrada prikupljenog materijala,

a ovaj terenski rad u Monoštoru početak je istraživanja lokalnih govora Hrvata u Vojvodini.

Znanstveni rad

»Studenti koji su boravili na terenskom istraživanju u Monoštoru su s kolegija *Zavičajni idiom*, čija je nositeljica izvanredna profesorica dr. sc. **Emina Berbić Kolar**. U sklopu tog kolegija

studenti izučavaju dijalektologiju hrvatskog jezika, na razini koja je potrebna budućim učiteljima razredne nastave. Studenti uglavnom istraživanja rade u ruralnim područjima Hrvatske, ponajviše u Slavoniji, ovo je prvi puta da se takvo organizirano istraživanje radi u Vojvodini, a suradnja je ostvarena s Monoštorom. Studenti tijekom rada na terenu nastoje uočiti dijalektološke specifičnosti govora ovog područja. Jezik jest nezaobilazna komponenta bilo kojeg identiteta i svakako je i to u fokusu njihovog rada. Nedvojbeno, ovu monoštorsku ikavicu bi trebalo sačuvati. Našim studentima je ovo istraživanje zanimljivo, jer je ova materija izvan fokusa istraživanja u Hrvatskoj, što svakako treba spomenuti, a to je i jedan od ciljeva ovog kolegija«, kaže dr. sc. **Igor Marko Gligorić**, poslijedoktorand na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti iz Osijeka.

Gligorić podsjeća da je u tijeku i potpisivanje sporazuma između Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

»Na ovaj način želimo zajednički djelovati i raditi na očuvanju govora Hrvata u Vojvodini, najprije znanstvenim opisom što je na terenu. Pred nama je puno posla, što nas veseli. Nastojim uključiti mlade ljude kako bi na svim razinama ukazali na potrebu očuvanja hrvatskog nacionalnog identiteta u Hrvatskoj i izvan nje«, kaže Gligorić.

A početak istraživanja govora Hrvata u Vojvodini najavljen je baš u Monoštoru i to polovicom lipnja kada su suradnju na istraživanju i zaštiti govora najavili Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i znanstvenici iz Osijeka.

Z.V.

VIII. Memorijal *Antun Aladžić* u Lemešu

Kazališni festival

HBKUD *Lemeš* iz Lemeša organizirao je VIII. Memorijal *Antun Aladžić*. Kazališni je to festival koji ova udruga organizira kao sjećanje na istaknutog člana i redatelja dramske sekcije **Antuna Aladžića**. Ovogodišnji festival počeo je 12. listopada, a završen je 2. studenog. Festival su otvorili gosti iz Bajmaka, Amatersko kulturno-prosvjetno društvo *Jedinstvo – Egység* s predstavom *Ženski razgovori* **Duška Radovića**.

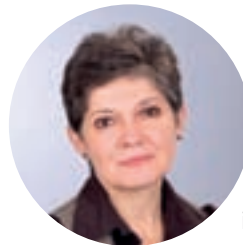
»Naredna predstava bila je 18. listopada i bio je to komad za djecu, a gostovalo je kazalište iz Belog Manastira. Amatersko kazalište iz Bilišća izvelo je monodramu *Đuka Begović* s **Ivicom Koprivnjakom**. Gosti iz Tuzle, *Teatar Draft* sudjelovali su na Festivalu 26. listopada i to predstavom *Evropejci*. Predstava je bila dobra, a zadovoljni smo i odzivom gledatelja«, kaže **Ilija Ezgeta**, voditelj dramske sekcije HBKUD-a *Lemeš*. Festival su zatvorili **Uroš Mladenović** i **Željko Marković** predstavom *Stvar izbora – zašto slušam Marčela*. Scenarij je napisan po pjesmama popularnog repera **Marka Šelića Marčela**, a govori o odrastanju i prelasku ljudi iz manje sredine u veću. Mislim da je strašno kada se prave predstave koje ne mogu izaći iz Beograda ili Novog Sada. Danas je kazalište centralizirano, glumci ne žele igrati u malim sredinama i razlog je to što zamire kazališni amaterizam. A kada umire amaterizam, mislim da je to tragedija profesionalizma, jer se s dobrih omladinskih i amaterskih scena rađaju profesionalci«, kazao je nakon predstave Mladenović, inače profesionalni glumac.

»Nemamo našu predstavu, jer smo ostali bez glumačkog kadra. Plana i želja imamo, ali problem je realizacija. Pokušali smo s djecom, ali brzo ih napusti elan. U svakom slučaju, moramo napraviti predstavu kako bismo mogli uzvratiti gostovanja, jer nitko vam neće doći ako vi ne možete uzvratiti ta gostovanja«, kaže Ezgeta.

Z. V.

Tjedan u Somboru

Sombor i njegova sela

Polovica stanovnika Grada Sombora živi u 15 somborskih sela. To se posebno ističe kada se želi naglasiti da ta polovica stanovnika treba imati ista prava i mogućnosti kao oni koji imaju sreću (ili nesreću) da umjesto na selu žive u gradu. Ali ta jednaka prava i jednake mogućnosti u stvarnom životu izgledaju malo drugačije. Već od toga da živjeti na selu znači svakodnevno putovati na posao 15, 20, 25 ili čak 30 kilometara. A kako ovo nisu nekadašnja vremena kada su se putni troškovi podrazumijevali, takvo (svakodnevno) putovanje često pada na teret onih koji putuju ili se poslodavci takvom radniku jednostavno zahvale i prije isteka prvog radnog dana. Živjeti na selu (ili točnije: u većini njih) znači i piti vodu iz cisterni, jer je ona iz seoskih pipa puna arsena. Živjeti na selu znači u knjižnicu ići dva puta tjedno, za svaki specijalistički pregled ili vađenje krvi putovati u Sombor, pa na koncu i za svaku veću (ili preciznije rečeno: jeftiniju) kupovinu putovati do tržnih centara u isti taj Sombor. Živjeti na selu znači da će vam danima, pa i tjednima, ispred kuća stajati granje nakon što drvorede okreše gradsko komunalno poduzeće. Pa čak i onda ako kroz to selo prolazi cesta koja vodi ka novom graničnom prijelazu, naravno k Europskoj uniji.

Da bi pokazali da ona druga polovica stanovnika na teritoriju Grada Sombora ipak nisu građani drugog reda, predstavnici lokalne vlasti odlučili su obići svako selo i u razgovoru s građanima, oči u oči, čuti što su im problemi. Prvo na redu je bilo Kljajićevo. A s gradonačelnicom Sombora i njenim suradnicima razgovaralo je tridesetak građana. Što su konkretno pitali, i još važnije: što im je odgovoreno, ne da se iščitati iz službene objave na internetskoj stranici Grada Sombora. Uopćeno, pitanja su se odnosila na komunalne probleme i poboljšanje uvjeta života.

Naredni krug razgovora zakazan je za 1. prosinca u Čonoplji. A na red će stići i ostala sela. Svakog mjeseca jedno selo. Sigurno da ovi razgovori neće riješiti sve probleme, ali će barem otvoriti neka pitanja, i još važnije: pokazati da oni koji žive izvan Sombora ne moraju biti građani drugog reda.

Z. V.

Jedinstveni u Srijemu

»Prema onome što sam saznao ispisujući knjigu *Surčin kroz povijest*, nisam otkrio kada je nastao taj običaj, ali se on u svakom slučaju zadržao do dana današnjeg i jedinstven je u Srijemu«, kaže vlč. Marko Kljajić

Istražujući običaje mjesta u Srijemu gdje žive pripadnici hrvatske zajednice, saznali smo za jedan nesvakidašnji i jedinstven kako za područje Srijema, tako i mnogo šire. A drevne običaje specifične za to mjesto zabilježili smo u Surčinu i oni su vezani za blagdan Svih svetih i Dušni dan. Nitko od župljana u Surčinu nije

radinu, Novom Beogradu i sada u Golubincima i Surčinu. Nigdje do ovdje nisam susreo taj običaj. Zato me je i zaintrigiralo. Svakako da sam župljanima dao podršku u njegovom održanju, a i sam sam kao domaćin uključen u to i uvijek na blagdan Svih svetih aktiviram jedan od taster zvona s intencijom da dam poimen pokojnicima«, kaže župnik **Marko Kljajić** dodajući:

»Prema onome što sam saznao ispisujući knjigu *Surčin kroz povijest* nisam otkrio kada je zaživio taj običaj, ali se on u svakom slučaju zadržao do dana današnjega i jedinstven je. Neprestano uz kratke prekide župljani zvone za svoje pokojne i nakon toga se okupljaju u našem Pastoralnom centru koji služi i za potrebe naše čitaonice. Tamo se uz čašicu vina, rakije i sokove, uz jedno druženje i toplu riječ, župljani prisjećaju svojih pokojnih«, navodi župnik.

S drugog podneblja

Ni predsjednica Hrvatske čitaonice **Fischer Katica Naglić** nema podatak o tome tko je takve običaje donio u Surčin, ali vjeruje da potječu iz drugih krajeva.

»Ovi običaji u Surčinu postoje od kada znam za sebe. Na sam blagdan Svih svetih svećenik

nam znao odgovoriti od kog vremena se oni prakticiraju, pa čak ni tko ih je donio na te prostore, što zasigurno govori da oni sežu u daleku povijest. Suština je da se tijekom dva dana blagdana Svih svetih i Dušnog dana obilaze grobovi i na poseban način moli za duše dragih pokojnika. Sve drugo je posve drugačije od onih običaja koji se tijekom tih blagdana prakticiraju u drugim župama.

Bez podataka

Specifičnost običaja sastoji se u sljedećem: na sam blagdan svetkovine Svih svetih, nakon obilaska i blagoslova grobova, župljani dolaze u svoju crkvu i tijekom dva sata od 18 do 20 sati sami odzvine po dvije-tri minute za svoje pokojnike. Za to vrijeme žene u svojim kućanstvima pale svijeće. I sam župnik je bio iznenađen kada je dolazeći u Surčin saznao za običaje koji ovo mjesto izdvaja od ostalih u Srijemu.

»Ugodno sam se iznenadio kada sam došao ovdje. Župnik sam u Srijemu 36 godina. Bio sam u Beočinu, Čereviću, Petrova-

dolazi na groblje i svi župljani na grobovima svojih pokojnih strpljivo čekaju da se grobovi posvete. Sve to prođe u mirnom i dostojanstvenom raspoloženju i sjećanju na sve upokojene. Na Dušni dan oni koji nisu blagoslovili grobove odlaze na groblje, a potom dolaze na misu. Ranijih godina misa se održavala u 14 sati, a kasnije smo shvatili da bi bilo mnogo ljepše da se misa održava u večernjim satima, kada su svijeće popaljene na grobovima. U dogovoru sa župnikom Markom Kljajićem odlučili smo pomjeriti misu i da se ona održava na Dušni dan u sumrak, što je on i prihvatio. Nama je važno da očuvamo sve naše običaje, a za ove vezane za Svi svete i Dušni dan pretpostavljam da su donešeni iz drugih krajeva. Ovdje živi veliki broj Hrvata koji su došli iz Like, Bosne i Dalmacije i vjerujemo da potječu odatle«, kaže Naglić.

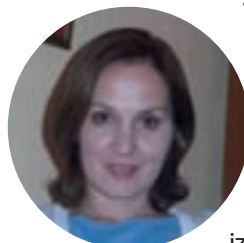
Večer sjećanja

Župljanin iz Surčina **Stjepan Kolarić** prisjetio se vremena kada su se ovi običaji prakticirali dok je on bio mlad.

Tjedan u Srijemu

Je li moglo drugačije?

Protekli tjedan u Srijemu obilježili su izbori na kojima su pripadnici nacionalnih manjina u Srbiji birali predstavnike za nacionalna vijeća. Na regularnost izbora, prema

izvještaju Republičke izborne komisije, nije priložen niti jedan prigovor, a ono što je ohrabrujuće jest činjenica da je izlaznost bila veća nego prije četiri godine, što prema pisanju pojedinih medija govori o radu vijeća i povjerenju u njih. Među 29-ero vijećnika izabranih na elektorskoj skupštini u Beogradu, na kojoj je izabran novi saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća su i sedam vijećnika iz Srijemske Mitrovice. A ovoga puta, kada je o Srijemu riječ, Ruma, Šid, Nikinci i Hrtkovci (unatoč tome što su u prethodnom sazivu imali po jednog vijećnika), nisu imali niti jednog elektora; točnije nemaju nijednog vijećnika u novom sazivu krovnog tijela hrvatske manjinske samouprave u Srbiji. Koji je glavni razlog tome, pokušali smo saznati u razgovoru s predstavnicima hrvatskih udruga i vijećnicima prethodnog saziva HNV-a iz navedenih mjesta u Srijemu. Kako smo mogli čuti, jedan od razloga su ovogodišnji rigorozniji uvjeti koji su se zahtijevali oko cijele procedure izbora za elektore. Drugi razlog, barem kada je šidska općina u pitanju, jest loša organiziranost i nezainteresiranost pripadnika hrvatske zajednice, koja nije posljedica, kako smo mogli čuti od nekadašnjeg prvog čovjeka hrvatske udruge iz Šida, nezadovoljstva zbog rada prethodnog saziva HNV-a. Volja je postojala, barem kod pojedinaca, ali je izostala solidarnost. Jedan od navedenih razloga je i politički moment. Članovi pojedinih udruga iz Srijema nisu voljni politički se organizirati, navodeći da se isključivo žele baviti kulturom, ali ne spore da se na idućim izborima neće bolje organizirati. Unatoč svemu navedenom, bez obzira što u novom sazivu HNV-a neće imati svog predstavnika, naši sugovornici izražavaju nadu da će se korektna suradnja s novim sazivom HNV-a nastaviti i ubuduće, onako kako je to bilo i u prethodnom razdoblju. Je li moglo drugačije? Sigurno da jeste. A ono što se da primijetiti jest da je ovoga puta u Srijemu zabilježena veća organiziranost, ali i volja pripadnika hrvatske zajednice za prikupljanjem potpisa za elektore u Srijemskoj Mitrovici, Golubincima, Surčinu i Zemunu, što je za svaku pohvalu.

S. D.

»Meni je najinteresantnije što su se u vremenu dok sam bio dijete župljani penjali na kor crkve gdje su se nalazili jedeci, kako bi odatle ručno zvonili. Oni bi tamo diskretno sa sobom ponijeli i bocu vina. Zato sam i predložio našem župniku da i mi organiziramo nešto slično u prostorijama naše čitaonice. Na dan Svih svetih se svi okupimo u prostorijama čitaonice. Tu se družimo, pijemo vino, sjećamo se pokojnika i prepričavamo anegdote vezane za njihov život. Posebno mi je drago što se u Čitaonici toga dana okupi i veliki broj mladih ljudi, koji rado prihvaćaju ove običaje«, kaže Kolarić.

Tih vremena sjeća se i **Josip Čačić**.

»Nekada smo ručno vukli zvona za svoje pokojne. Donijeli bismo od kuće vino i do ponoći se zadržavali u župi. Nakon 90-ih godina uvedena su elektronska zvona. Smanjili smo zvonjenje na dva sata, od 18 do 20 sati, nakon čega slijedi druženje. Nama su važni ovi običaji, jer je to sve ono što su radili naši pradjedovi, djedovi i očevi. Njeguemo ih kako bi se običaji održali što duže. Vjerujemo da će ih mlađi naraštaji nastaviti održavati i poslije nas«, kaže Čačić.

Uz sve navedeno, župljani iz Surčina specifični su i po pjesmama koje pjevaju prilikom ukopa pokojnika. Svaka od pjesama pisana je posebno, a namijenjene su ponaosob za oca, majku, supružnika, djete...

Upoznavajući ih kroz dvogodišnji rad njihove udruge uvidjeli smo da su po mnogo čemu posebni i vrijedni pažnje, a najviše po upornosti i nastojanjima da sačuvaju običaje i prave vrijednosti tamošnjih Hrvata.

S. D.

U Istanbul po materijale

Naš »Put svile«

Nabava tekstilnih materijala, svile, traka i kopči bili su povod za put u Istanbul. Zbog čega? Bavim se rekonstrukcijom i izradom bunjevačkih narodnih nošnji, a ti materijali su nam nedostajali

Istok i Zapad se prožimaju u ženskoj bunjevačkoj nošnji. Najvidljiviji je utjecaj Istoka na gornjem dijelu (»prusluku«) i ukrasima na nošnji, a kroj suknje i materijali za izradu su pod utjecajem zapadne mode. Godinama pokušavam naći u Subotici i Novom Sadu pogodno dezenirane tkanine i zlatom protkane trake za izradu ovih nošnji, ali s malim uspjehom. Stoga smo s **Ružicom Kozmom**, koja ima šivaonu, krenule s praznim kuferima put Istanbula. Pošto smo u Istanbul išle prvi puta, dogovorile smo s prijateljicom iz Kraljeva **Jovanom Janićijević**, koja se bavi dizajniranjem i ukrašavanjem namještaja i zbog nabave materijala je išla sedam puta u Istanbul, da nam bude voditeljica. Putovanje je trajalo oko 24 sata autobusom. »Probudi se, kako možeš spavati? Vidi kako je lijepo, ulazimo u Istanbul«, vikne prijateljica Ružica.

I stigle. Sve je lijepo, uredno i čisto; ne možeš vidjeti bačeni opušak od cigarete ili bačene plastične boce, a gdje god ima mjesta između mnoštva zgrada, nadvožnjaka... tu je zasađeno zelenilo u ornamentici orijenta i s puninom boja. Na ulicama velika gužva u kojoj se miješaju domaći i turisti.

Ljudi u Istanbulu su susretljivi, ljubazno odgovaraju na naša pitanja. Čak nas vode do trgovina u kojima osim njihove robe možemo kupiti i robu drugih prodavača – ono što tražimo. U trgovinama gdje kupujemo ponude nas čajem ili kavom, kreće priča na lošem engleskom. Cijene na bazaru nisu ispisane nego se pita i čuje, pa se cjenka. Pravi bazar.

Promet u gradu je dobro organiziran, bar što se tiče nas pješaka. Gužve su velike, ali putokazi su jasni, a karte za javni prijevoz tramvajem, metroom i brodom vrijede za sve i mogu se dopunjavati, pa se relativno brzo krećemo s jednog kraja grada na drugi, a brodom i na drugi kontinent. Kako nismo poznavale grad, kretale smo se u grupi nas pet-šest cura i oslanjale se na upute voditeljice Jovane. Pre-

lazak iz Europe u Aziju u Istanbulu je sasvim jednostavan. Brodom, 10 do 15 minuta vožnje i tamo smo. Na tržnici u azijskom dijelu grada, gdje se po riječima voditeljice opskrbljuju mještani kupili smo ratluka, kave, čaja i ostale sitnice za ponijeti kao darove. Naravno, svaka od nas je imala svoje želje, pa je bilo dosta čekanja. A vrijeme prolazi. Nalazimo predivne trake protkane zlatom na bazaru što sam u Subotici i okolici bezuspješno tražila godinama.

Doručak smo imale u okviru aranžmana u hotelu. Meni je godio, jer volim probati sve. Maslac s medom je ostao za one koji vole provjerene stvari, a ja sam probala i neka jela kojima ne znam naziv, ali su ukusna, jako začinjena. Ručali smo u restoranima koji su u blizini mjesta koje smo posjetili. Po preporuci voditeljice izbor ručka je bio i osoban, dominira meso i začini, kebab, pržene čufte, a koštao je oko 35 lira (5-6 eura) s cijeđenim sokom od nara ili naranče. Naravno, bez istanbulske baklave nije moglo proći, meni su se jako svidjele, jer su fine hrskave i svježje.

Na »putu svile« naša nada da u ovoj velikoj metropoli pronađemo svilu za bunjevačko *ruvo* završila se osjećajem zahvalnosti za mogućnost da vidimo ovako krasan grad i upoznamo nove ljude s kojima smo ta tri dana dijelili vrijeme.

Ovoga puta nabavili smo trake za ukrašavanje nošnje i dio tkanih koje smo željele kupiti, jer je vremena bilo malo. Neki drugi put ćemo krenuti u dalje istraživanje trgovina sa svilom.

Nada Sudarević

JDP gostovao u Zagrebu

ZAGREB – Jugoslovensko dramsko pozorište iz Beograda i kazalište *Gavella* iz Zagreba nastavljaju suradnju, ponovno pokrenutu prije tri godine, a nakon stanke duže od desetljeća. JDP-ova najnovija predstava, *Vrat od stakla* **Biljane Srbljanović**, u režiji **Jagoša Markovića**, gostovala je tako prošloga tjedna u Zagrebu. Za ovo gostovanje vladalo je veliko interesiranje, a izvedba u *Gavelli* imala je i odlične reakcije publike. U predstavi

igraju: **Jelisaveta Sablić, Vesna Trivalić, Anita Mančić, Dragan Mićanović, Irfan Mensur, Milica Gojković, Marko Janketić** i drugi.

Kada je riječ o suradnji teatar iz Srbije i Hrvatske, sredinom listopada u beogradskom JDP-u je gostovalo Hrvatsko narodno kazalište iz Zagreba. Nacionalna hrvatska kazališna kuća predstavila se **Shakespeareovim** *Kraljom Learom* u režiji **Janusza Kice**. Naslovnu ulogu u predstavi igra poznati srpski glumac **Miki Manojlović**.

D. B. P.

Zajednički koncerti *Lada* i *Kola*

BEOGRAD – Nacionalni ansambli narodnih plesova i pjesama Hrvatske i Srbije, *Lado* i *Kolo* obnovili su suradnju 2016. godine i od tada, kako navode, kontinuirano razmjenjuju iskustva i grade međusobne odnose u nastojanju za što kvalitetnijim predstavljanjem izvedbene tradicijske umjetnosti. To potvrđuje i njihov novi projekt *Ruku pod ruku 2.0* koji, kao onaj iz 2016., podrazumijeva koncerte dvaju ansambala u Beogradu i Zagrebu.

Beogradski koncert *Ruku pod ruku 2.0* već je održan prošloga tjedna, 1. studenoga u *Kombank Areni*, a zagrebački koncert planiran je za 26. studenoga u Koncertnoj dvorani *Lisinski*. U dva sata programa na koncertima sudjeluje više od 100 izvođača, koji izvode neke od najljepših tradicijskih plesova, pjesama i glazbe s područja Srbije i Hrvatske.

D. B. P.

Veteranska folklorna sekcija u HKC Bunjevačko kolo

SUBOTICA – U HKC-u *Bunjevačko kolo* u utorak je s radom počela sekcija folkloraca veterana. Na probi se okupilo tridesetak bivših plesača tradicijskih plesova koji su ranije bili članovi *Bunjevačkog kola* ali i drugih folklornih skupina u Subotici i Tavankutu. Ideja za pokretanjem sekcije inicirana je preko *viber* grupe. Probe se odr-

žavaju utorkom od 20 sati, te se svi koji se žele uključiti u rad ove skupine, mogu javiti osobno u tim terminima. Voditelj proba je **Denis Lipozenčić**. U sekciji planiraju proširenje članstva kao i formiranje pratećeg orkestra. Primarni cilj okupljanja jest rekreacija i zabava, ali se razmišlja i o mogućim nastupima i gostovanjima.

D. B. P.

Kazališni festival jezičnih manjina

NOVI SAD – Drugi po redu kazališni festival jezičnih manjina *Synergy* održava se od 5. do 12. studenoga u Novom Sadu, u Novosadskom pozorištu i u Galeriji Matice srpske. Na programu je desetak predstava, među kojima i monodrama *Marlene Dietrich* u izvedbi hrvatske glumice **Ksenije Prohaska**. Ova će predstava biti igrana na talijanskom jeziku, a na programu je večeras (petak, 9. studenoga) na Velikoj sceni Novosadskog pozorišta u 19 sati. Tijekom festivala bit će upriličena i **dvodnevna konferencija** na kojoj će biti formirana Asocijacija manjinskih teatar svijeta. Festival *Synergy* dio je projekta *Novi Sad – Europska prijestolnica kulture 2021*.

D. B. P.

Festival tradicijskog pjevanja u Subotici

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice ove godine prvi puta organizira Festival tradicijskog pjevanja, koje će biti održan u nedjelju, 11. studenoga, u Velikoj dvorani Centra, s početkom u 17 sati. Sudjelovat će pjevačke skupine iz Srbije i Hrvatske koje njeguju izvornu pjesmu. Festival je namijenjen svim ljubiteljima tradicijske glazbe i nošnje, a nastup sudionika ocjenjivat će tročlani stručni žiri kojega čine: **Duško Topić** iz Osijeka, **Mirjana Raić Tepić** iz Novog Sada i **Tamara Štricki Seg** iz Subotice. Ulaz je besplatan.

Ž. V.

Književni natječaj *Za lipu rič 2018.*

SONTA – U povodu manifestacije *Šokačko veče 2018.*, KPZH *Šokadija* iz Sonta objavljuje književni natječaj *Za lipu rič 2018.* Na natječaj se mogu prijaviti autori s neobjavljenim pjesmama, pisanim dijalektom hrvatskog jezika, šokačkom ikavicom. Natječaj je otvoren do 19. studenoga tekuće godine. Pjesme u pisanoj formi dostaviti na adresu: KPZH *Šokadija*, Vuka Karadžića 22, Sonta, s naznakom *Za natječaj* ili na e-mail: ossonta@neobee.net. Autori na natječaj mogu prijaviti po jednu neobjavlvenu pjesmu. Ukoliko se šalju poštom, pjesme moraju biti tipkane na formatu A 4. Pjesme prispjele na natječaj ne vraćaju se autorima.

Autor prvoplasirane pjesme bit će nagrađen umjetničkom slikom, a najbolja pjesma bit će pročitana na *Šokačkoj večeri* koja će biti održana u petak, 23. studenoga, u Sonti.

Knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata u proteklih godinu dana

Veći broj proznih djela

Tijekom godina ustalila se praksa prikazivanja knjiške produkcije u razdoblju između dvaju *Dana hrvatske knjige i riječi* – dana **Balinta Vujkova**, manifestacije koja se priređuje u listopadu. U trenutku kada na globalnoj razini vlada hiperprodukcija, za manjinske zajednice još uvijek svaka nakladnička djelatnost predstavlja značajan pothvat. U ovakvome prikazu produkcije nezahvalno bi bilo davati ocjene i mišljenja o pojedinačnim djelima, to je neophodan zadatak kritike, ali svakako je potrebno ukazati na porast književne produkcije na hrvatskom jeziku u Vojvodini, kao i veći broj književno-umjetničkih, ali i znanstvenih djela.

Poezija i drame

Razdoblje između *Dana 2017.* i *Dana 2018.* bilježi ukupno 33 naslova. Među njima primjećujemo ustaljeno dobru produkciju poezije. Osim *Lire naive* i *Preprekovog proljeća*, koji izlaze svake godine, tiskan je i izbor lirike **Ilije Okrugića Srijemca** (drugo izdanje), a moramo spomenuti i nedavno tiskane *Slike iz beskraja* mladoga autora **Vedrana Horvackog** i još tri autorske zbirke poezije (autori **Mladen Franjo Nikšić**, **Bosiljko Kostić** i **Marica Mikrut**).

Već dulje vrijeme najmanje se pišu i tiskaju drame, te je svako pojavljivanje nove knjige drama zapaženo, pa tako i izlazak iz tiska knjige **A. G. Matoša** *Malo, pa ništa*, koja nam donosi istoimenu tragediju u tri čina slavnoga književnika. U pitanju je sunakladnički projekt Društva hrvatskih književnika – Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Tri nova romana

Na proznome polju javila su se tri nova romana ((*Re*)definiranje života **Dražena Prčića**, *Beogradska košava* **Mladena Šimića** i *Divlje guske* **Julijane Adamović**) što predstavlja lijep iskorak u duljim formama. Tiskane su i dvije knjige kratkih priča (*Preprekova jesen 2017.* i *Uvrnute priče* **Branimira Miroslava Tomlekina**). Kratka priča, kao vrlo zahtjevna forma, nastavlja izazivati autore te se zapaža porast produkcije kratkih priča u posljednjih nekoliko godina.

Na području književnosti za djecu također je primjetan napredak, osim antologije suvremene proze za djecu i mlade *Zapisane avanture za male i velike*, tu je i druga knjiga *Bajki* **Balinta Vujkova**.

Glazbena umjetnost također se može pohvaliti intresantnim novim naslovima, a tome pridonosi i udžbenik glazbene kulture, kao i drugi udžbenici tiskani na hrvatskom jeziku u proteklih godinu dana.

Znanost i publicistika

Kada su u pitanju Hrvati u Vojvodini, povijest je češće istraživano područje te je tako u oblasti povijesti i etnografije tiskan veći broj naslova u odnosu na prethodne godine. U oblasti povijesti osobito se izdvaja, možemo slobodno reći, znanstveni podvig doktora znanosti **Roberta Skenderovića**, već nagrađena knjiga *Povijest podunavskih Hrvata (Bunjevaca i Šokaca): od doseljavanja do propasti Austro-Ugarske Monarhije* u sunakladi ZKVH-a iz Subotice i Hrvatskog instituta za povijest, Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje iz Slavonskog Broda.

Također, povodom velike obljetnice Franjevačkog samostana u Subotici tiskano je djelo 300. obljetnica osnutka franjevačke rezidencije u Subotici: zbornik radova sa znanstvenog skupa, 3. listopada 2017.

Kritika i periodika

Književni tekstovi (noviji i stariji), kao i književna kritika našli su svoje mjesto u časopisima *Klasje naših ravni* i *Nova riječ*, koja doista donosi nova imena i prati aktualnu produkciju ne samo Hrvata u Vojvodini, nego i zapažena nova književna djela iz domovine.

Većina periodičnih izdanja (tjednici, mjesečnici, godišnjaci...) nastavila su izlaziti, što nije tek podatak, nego priznanje svima onima koji ulažu napore kako bi se osigurao kontinuitet pisane hrvatske riječi u Vojvodini.

U nadi da će nakladničkih pothvata biti još više, osobito na području znanosti, svima koji pišu, kao i nakladnicima trebamo zahvaliti na istrajnosti uz želju da i naredna knjiška godina bude ovako uspješna.

Klara Dulić

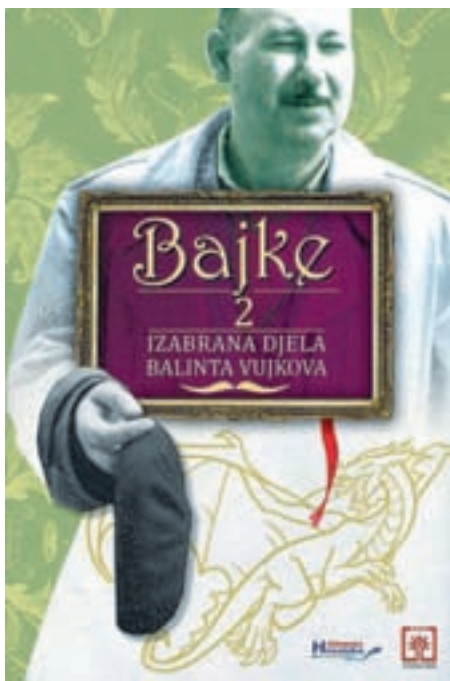
Nova knjiga: *Bajke 2* Balinta Vujkova

Duh i govori izgubljenog vremena

U sunakladi Hrvatske čitaonice i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice, nedavno je objavljena knjiga *Bajke 2* Balinta Vujkova. Nastavak je ove lani pokrenute edicije *Izabrana djela Balinta Vujkova*, čija je namjera ponovno oživjeti pisanu zaostavštinu ovog sakupljača narodnih pripovjedača, ali i duh jednog nepovratno izgubljenog vremena. Knjigu je uredio novinar **Zlatko Romić** iz Subotice.

Za razliku od prve, u kojoj se nalaze isključivo bunjevačke, bajke u ovoj knjizi Balintu Vujkovu kazivali su pripovjedači iz prostorno mnogo udaljenijih područja gdje žive Hrvati: od Gradišća u Austriji i Mađarskoj do karaševskog kraja u Rumunjskoj.

»Bajke u ovoj knjizi vrijedne su i zanimljive iz više razloga. Neke od njih u ovaj su izbor ušle više kao reprezentativni govornih sredina iz kojih potječu nego što svojom fantazmagoričnošću zadovoljavaju ustaljenu predodžbu pojma bajke, odnosno njezine uobičajeno definirane forme. Čitatelj će u ovom izboru odmah primijetiti i njihovu ogromnu razliku u dužini: od narativno kratkih i opisno šturih do onih čija je rečenica okićena raskošnim opisima i usporedbama, a nerijetko i

sažetim mudrostima koje opisuju cijeli život u malom. Bio je ladan i soparan. Može li se ljepše, dovitljivije i sažetije opisati siromaštvo? Kao i po dužini, bajke u ovom izboru razlikuju se i motivski i tematski, od onih koje svojom formom neodoljivo podsjećaju na Bio jednom jedan, do onih koje sliče legendi ili mitu. Pa ipak, pozornijim čitanjem mogu se uočiti i mnoge sličnosti među njima što samo govori u prilog njihove isprepletenosti u kojoj se na koncu ne zna, tko je što od koga uzeo ili posudio. Osim po dužini, bajke u ovom izboru izrazito su različite i po jeziku, odnosno govorima kojim su ispričane. Ali, koliko god velike bile, sve te razlike imaju jednu zajedničku značajku koja im daje neprocjenjivu vrijednost: ispričane su u međuvremenu umrlim govorima, govorima kojim se danas nitko svakodnevno ne služi, a malo ih tko i razumije. Iz tih razloga i ovoga smo se puta odlučili izraditi Tumač manje poznatih riječi i izraza kako bi čitanje bajki bilo praćeno i njihovim neophodnim razumijevanjem», bilježi u predgovoru Zlatko Romić.

Knjiga *Bajke 2* Balinta Vujkova može se kupiti u uredu ZKVH-a i knjižari *Danilo Kiš* u Subotici. Cijena knjige je 1000 dinara.

D. B. P.

Književno-likovno društvo Rešetari iz Hrvatske objavljuje

Natječaj za izvandomovinske pjesnike

KLD *Rešetari* objavilo je Natječaj za XXII. rešetarački susret pjesnika koji žive u iseljenuštvu i članova Književne sekcije KLD-a *Rešetari* iz Rešetara.

Svaki pjesnik sudjeluje s trima pjesmama. Pjesme trebaju biti pisane standardnim hrvatskim književnim jezikom ili dijalektom hrvatskoga jezika kojim se govori u kraju gdje živi pjesnik. Pisati na računalu te dostaviti na e-mail adresu ili pisaćim strojem na papiru A4 formata (jedna pjesma – jedna stranica). Broj objavljenih pjesama u zbirci ovisi isključivo o kvaliteti pjesama. Radovi prispjeli na natječaj neće biti vraćeni. Uz pjesme svaki autor treba poslati svoj kratki životopis do šest rečenica (datum i mjesto rođenja, stručna sprema, posao koji sada radi, gdje i kada su mu objavljeni radovi te adresa stanovanja).

Radove slati na adresu: KLD *Rešetari*; Vladimira Nazora 30; Rešetari; 35400 Nova Gradiška; Hrvatska; ili na e-mail:

devillaivan@gmail.com, a rok za slanje je 1. siječnja 2019. godine.

KLD *Rešetari* je također objavio i Natječaj za XXII. rešetarački susret pjesnika a koji se odnosi na autore koji su mlađi od 18 godina. I na

ovom natječaju svaki pjesnik može sudjelovati s trima pjesmama. Pjesme trebaju biti pisane standardnim hrvatskim književnim jezikom ili dijalektom hrvatskoga jezika kojim se govori u kraju gdje živi pjesnik. Pisati na računalu ili pisaćim strojem na papiru A4 formata te dostaviti na e-mail adresu ili adresu Društva. Broj objavljenih pjesama u zbirci ovisi isključivo o kvaliteti dostavljenih pjesama. Radovi koji svojom kvalitetom ne zadovolje postavljeni kriterij, neće biti objavljeni. Uz pjesme svaki autor treba poslati svoje podatke (godinu rođenja, adresu stanovanja te školu i razred koji pohađa).

Radove slati na adresu: KLD *Rešetari*; Vladimira Nazora 30; Rešetari; 35400 Nova Gradiška; Hrvatska; ili na e-mail:

devillaivan@gmail.com, a rok za slanje je 21. veljače 2019. godine.

Predstavljanje knjige pjesama i XXII. rešetarački susret pjesnika bit će održani 21. rujna 2019. u Rešetarima. Generalni pokrovitelj je predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar Kitarović**, pokrovitelji Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Hrvatska matica iseljenika Zagreb i Brodsko-posavska županija Slavonski Brod, a supokrovitelj Poglavarstvo Općine Rešetari.

Skenderovićeva *Povijest podunavskih Hrvata* predstavljena i u Slavonskom Brodu

Snažno uporište podunavskim Hrvatima

Nakon Subotice, Budimpešte, Tavankuta i Zagreba nagrađivana knjiga *Povijest podunavskih Hrvata (Bunjevaca i Šokaca)* od *dosegljavanja do propasti Austro-Ugarske Monarhije* predstavljena je u utorak i u Slavonskom Brodu, u velikoj dvorani tamošnje Gradske knjižnice. Predstavljanje su organizirali sunakladnici knjige slavonsko-brodsko Podružnica Hrvatskog instituta za povijest i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice.

O knjizi su govorili predstojnik Podružnice dr. sc. **Stanko Andrić**, ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**, povjesničar dr. sc. **Mario Bara** i autor.

Stanko Andrić je, između ostalog, istaknuo kako je ova knjiga plod višegodišnjeg istraživanja te da je primarno historiografska, ali i multidisciplinarna, zato što se u njoj spoznaje povijesnih istraživanja kombiniraju s rezultatima drugih humanističkih disciplina (etnologija, jezikoslovlje, dijalektologija, književna povijest).

Mario Bara je istaknuo kako je knjiga važan doprinos, što za znanost što za same podunavske Hrvate, te da kao takva predstavlja snažno uporište Bunjevcima i Šokcima. Dodao je i da je knjiga prvenstveno namijenjena vojvođanskim Hrvatima, ali da može biti zanimljivo štivo i za sve druge zainteresirane.

Tomislav Žigmanov je naglasio kako je prošlost podunavskih Hrvata dugostoljetna i bogata, ali i visoko neistražena, uveliko zatumljena i još uvijek sporadično krivo interpretirana.

»Mi smo ovom knjigom dobili kritičnu sintezu mjesne povijesti hrvatske zajednice u srednjem dijelu ugarskoga Podunavlja«, kazao je on.

Autor knjige Robert Skenderović je istaknuo kako su vojvođanski Hrvati ne samo recipijenti, nego i aktivni sustvaratelji

hrvatske kulture. U osvrtu na svoju knjigu istaknuo je kako je nastala i kao »rezultat institucionalnih napora u Slavoniji i u Vojvodini da se ojača naša znanstvena produkcija«. Podružnica u Slavonskom Brodu osnovana 1996. godine i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata osnovan 2008. godine predstavljali su institucionalnu podlogu koja je omogućila Skenderoviću istraživanja i realizaciju ove knjige.

»Vjerujem da sam u mojim istraživanjima uspio pokazati brojne kulturne i političke veze podunavskih Hrvata s Hrvatima iz Hrvatske i BiH koje su dosad bile nepoznate i da sam kroz te veze uspio potvrditi moju temeljnu tezu o pripadnosti podunavskih Hrvata hrvatskom nacionalnom korpusu«, zaključio je Skenderović.

V. N.

HKUPD Stanislav Preprek iz Novog Sada

Širi izbor pjesama za nagradu *Preprekovo proljeće*

HKUPD Stanislav Preprek iz Novog Sada po prvi puta je raspisalo natječaj za najbolju pjesmu na hrvatskom jeziku i njegovim narječjima, a u okviru projekta *Preprekovo proljeće 2019*. Povjerenstvo koje odlučuje o nagradi čine **Franjo Nagulov**, pjesnik iz Vinkovaca, **Slađana Varićak**, članica uredništva Književnog kluba HKUPD Stanislav Preprek i dr. **Dragana V. Todoreskov**, književna kritičarka iz Novog Sada i urednica zbornika *Preprekovo proljeće* i *Preprekova jesen*.

Povjerenstvo je sačinilo širi izbor za dodjelu ove nagrade od osam naslova. To su, prema abecednom redu prezimena autora:

Dovoljan mi je Nerudin osmijeh **Vesne Andrejić Mišković** (Slavonski Brod), *Putovanje* **Stjepana Crnića** (Zagreb), *Zgusnuta pjesma* **Davorke Črnčec** (Varaždin), *Kuća* **Deana Ganze** (Zagreb), *Poezija* **Maje Gračan Livada** (Ruma), *Kraj ljeta* **Mirjane Kiževski** (Novi Sad), *U noćima zgusnute tmine* **Andelke Korčulanić** (Split) i *Božićno drveće* **Stanka Krnjića** (Župa Dubrovačka). Odluka o užem izboru, kao i o pobjedniku natječaja bit će priopćena do 15. studenoga 2018. godine.

M. T.

26. Festival tamburaških orkestara Vojvodine održan u Rumi

Unatoč svemu, tambura živi

U organizaciji Saveza tamburaških društava Vojvodine i Kulturnog centra *Brana Crnčević* Ruma je i ove godine bila domaćin 26. Festivala tamburaških orkestara Vojvodine. Pred brojnom publikom u rumskom Kulturnom centru 4. studenoga predstavilo se sedam tamburaških orkestara. Osim domaćina, Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec*, Gradskog tamburaškog orkestra *Bran-ko Radičević* i Komornog tamburaškog orkestra *Zlatne žice* iz Rume, publici su se predstavili i Tamburaški orkestar OŠ *Stevan Aleksić* iz Jaše Tomića, ansambl *Belos* iz Novog Sada i Subotički tamburaški orkestar. Sudionici su i ovog puta potvrdili da tamburaška skladba unatoč svim problemima u kulturi i dalje opstaje i živi.

Grad tamburaša

Ruma je od 1964. godine domaćin najprije Festivala muzičkih društava Vojvodine na kom su bili uključeni i tamburaši, a od prije 26 godina, festival se izdvojio kao Festival tamburaških orkestara Vojvodine. Od prvog festivala Veliki tamburaški orkestar HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume, koji čini i okosnicu Društva, nastupa svake godine. Za svoj grad s ponosom kažu da je »naj-tamburaškiji« grad na svijetu.

»Za Rumu kažemo da prema broju stanovnika ima najveći broj tamburaša. Trenutno u našem gradu rade dva velika tamburaška orkestra. Najveći problem nam je što se danas mali broj djece javlja da uči svirati tamburu. U našem orkestru danas je oko 20 članova, dok ih je nekada bilo preko 30. To su vremena koja se sigurno više neće vratiti«, ističe voditelj Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec Josip Jurca*, dodajući da je danas velikih tamburaških orkestara sve manje.

Superiornost tamburaške glazbe

Izvedbu velikih tamburaških orkestara Vojvodine i ovoga puta pratili su prof. **Slobodan Atanacković** i prof. **Zoran Mulić**.

»To je jedna ljepota i novo iskustvo za sve. Bilo da su revijalnog ili natjecateljskog karaktera, festivali su jako dobri i pokazuju superiornost tamburaške muzike. Koliko god živjeli u teškim vremenima, kada se malo sredstava izdvaja za kulturu, oni ipak pokazuju da tambura živi i da ovi naši prostori bez tambure ne mogu i da je ona, ako ne najjača, onda je jedan od najvećih simbola ovih naših ravničarskih krajeva«, kaže Zoran Mulić.

Ipak ima nade

Subotički tamburaški orkestar redovni je sudionik tamburaškog festivala u Rumi.

»Mislim da je značaj ovog festivala u tome što se na jednom mjestu okupi ono što se iole može naći vrijedno od tamburaških orkestara u Vojvodini. Velikih tamburaških orkestara je danas sve manje, a ja bih rekao da su tome pridonijele dvije stvari. To je na prvom mjestu komercijalizacija. Sve se strahovito komercijalizira, pa tako i tambura. Drugi razlog je taj što su veliki orchestri uglavnom amaterski i što u ovoj državi, htjeli mi to ili ne, moramo priznati da za kulturni amaterizam nema dovoljno novaca. Mnogi su se iz tog razloga smanjili i na kraju ugasili. Treba jako puno upornosti i rada da bi se osigurala sredstva kako bi orkestar danas mogao opstati«, smatra voditelj Subotičkog tamburaškog orkestra **Stipan Jaramazović**, dodajući da i pored svih teškoća ipak ima nade za tamburu.

Festival je i ove godine održan pod pokroviteljstvom Općine Ruma.

S. D.

Roman *Posjetitelj* Miroslava Pendelja

Proza koja govori prijateljskim jezikom

Roman donosi prijeko potreban mir i jednostavnost čitatelju. Riječ je o prozi koja govori prijateljskim jezikom i može, osim literarnog doživljaja, pružiti i prijateljski savjet

prepoznaje sebe. Ovakvo udvajanje motiva na samome početku ubrzava pripovjedni tijek i otključava cijeli niz stvarnosti koje ulaze u djelo. Najprije je to značenjsko polje kršćanske kulture, potom autobiografski elementi, koji, premda ne tako svojstveni modernome i postmodernome romanu, kod suvremenih autora također rjeđe, pronalaze svoje načine za iskazivanje univerzalnog. Osobno i autobiografsko je, dakle, samo instrument za prikazivanje općeg.

U romanu koegzistiraju stvarnost i fikcija koja to prestaje biti, jer funkcionira kao druga stvarnost. Svijet ovog djela i svijet Pendeljevih radijskih drama prepliću se i smiještaju u istu ravan. Likovi iz drama ulaze u tkivo romana neosjetno kao integralni dio tkiva romana, a čitatelj tek kasnije saznaje kako je riječ o »kukavičjem jajetu« radijske drame. Intertekst se na kraju potpuno razotkriva, što nije sasvim uobičajen postupak. Svijet radijske drame iz koga je iznikao i sam romanopisac, kao i romaneskni predložak, iskreno priznaje: »Živim od smijeha«.

Njegov posjetitelj, neobični mladić koji putuje svijetom i predstavlja se kao Isus postaje pripovjedačev prijatelj i pratitelj u svakodnevnome životu. Isus s njime večera, svira gitaru, pije vino, vozi bicikl, zna obrađivati drvo... On ne govori svome domaćinu što treba činiti i kako reagirati u svakidašnjim problemima, on mu pokazuje svojim primjerom; s lakoćom i s osmijehom obavlja svakodnevne aktivnosti. Ovaj roman na vrlo interesantan način približava Isusa suvremenome čovjeku, koji postaje kao i on sam, suvremen. Moralni i didaktički momenti skrivaju se iza vedrine i jednostavnosti pripovjednoga teksta. Propituju se u romanu i ozbiljna pitanja vjere, ali je naglasak na svakodnevnom. Kako teče njegovo prijateljstvo s Isusom, naš dobrovoljni restaurator Isusove figure pomalo zapostavlja svoj rad, družeći se sa živim Isusom. Tek nakon što isprati svog prijatelja, posvećuje vrijeme obnavljanju figure. On čini od staroga novo, a isto tako njegov život dobija novi, osvježeni tijek i pravac.

Roman ima zatvorenu, kružnu strukturu, počinje i završava se kucanjem na vratima.

Zbog svoje jednostavnosti u izrazu i zanimljivih obrta, roman pruža mogućnost pravoga uživanja, o čemu sam autor kaže: »Priče, događaji i ljudi koje sam izmislio mi se čine stvarnijima od onih koji već postoje. Čini se da izmišljeno traje dulje od stvarnoga«.

Upravo ova izmišljena stvarnost donosi prijeko potreban mir i jednostavnost čitatelju. Riječ je o prozi koja govori prijateljskim jezikom i može, osim literarnog doživljaja, pružiti i prijateljski savjet. Nije riječ o sveprisutnoj literaturi samopomoći, nego o onoj vrsti literarne utješne i stilizirane riječi kakvu je književnost oduvijek svom čitatelju znala uputiti.

Klara Dulić

Miroslav Pendelj suvremeni je autor koji je u posljednjih nekoliko godina iz svijeta radijskih drama, kojih je napisao oko pedeset, iskoračio u roman. Prvi njegov roman *Školjka koja govori* izašao je 2014. godine u nakladi NIU Hrvatska riječ iz Subotice. Kod istoga nakladnika 2016. pojavio se i *Posjetitelj*. Slično kao u prvome romanu, i u *Posjetitelju* postoji podjela na cjeline. Vrlo jednostavni naslovi cjelina svjedoče o tomu da se ono što je doista važno može sažeti u nekoliko motiva. Naslovi cjelina su: *Razne riječi*, *Vrijednost stvari*, *Duh pokretač*, *Zajedništvo*, *Svemoguća ljubav*, *Poletjeti* i *E-mail*.

Roman započinje jedna snažna slika i uprizoreni motiv iz kojega se račva cijela priča. Na stolu se nalazi drvena figura Isusa visoka osamdeset centimetara koju treba popraviti narator – koji, kako saznajemo, nije kipar. Od ovako jakog i značenjski obojenog motiva može se izvesti cijeli niz pretpostavki i saznanja. Riječ je, pretpostaviti ćemo, o vjerniku; ta figura zasigurno će imati važnu ulogu u romanu, a i nužnost popravljivanja figure neće se zadržati na tako jednostavnom razvoju motiva. Naslov romana razrješava se već na prvoj stranici dolaskom neobičnog posjetitelja, mladića u trapericama, koji u figuri Isusa na stolu

Obljetnica koju nema tko proslaviti

Crkva koja je nestala sa svojim župljanima

Gotovo sve katoličke crkve u Bačkoj, u obliku u kojem danas postoje, počele su se zidati počevši od sredine XVIII. stoljeća, nakon stabilizacije prilika u Ugarskoj poslije oslobođanja od Turaka, budući da su one koje su postojale za vrijeme turske vladavine porušene. Podizane su od lukom i uz financiranje od strane Carske vlasti. Okruglih obljetnica gradnje ili obnova mnogih od njih vjernici su se sjetili ove i prethodnih godina. No, obljetnicu jedne od njih nema više tko proslaviti.

U svojoj knjižici *Kruševlje, povijest najmanje njemačke zajednice u Bačkoj* **Michael Stockl** iz Chicaga navodi da je prvih 20 njemačkih obitelji stiglo u Kruševlje (između Stanišića i Gakova) u prvom valu Terezijanske kolonijazacije, od 1762. do 1768. Uz poticaje carskih vlasti, zajednica je ubrzo ojačala, no Kruševlje je ostalo najmanje njemačko selo u Bačkoj.

Prva crkva, posvećena Kraljici svete Krunice, podignuta je 1818. i bila je veličine 27,5 x 11,25 metara. Župa je postojala i prije toga: podignuta je na taj rang 1768., a do tada je bila filijala obližnje župe u Gakovu. Od doseljavanja Nijemaca ovo je bila gotovo stopostotno njemačka župa i živjela je svoj život u

relativno negostoljubivom okružju šalitrastih pašnjaka i jezera sliva Gornje Mostonge, potporom vrijednih župljana. Tako je bilo sve dok se oni nisu našli u skupini kojoj su pobjednici u II. svjetskom ratu namijenili ulogu gubitnika i odlučili ih protjerati iz Jugoslavije. Od ožujka 1945. do prosinca 1947. u ovom je selu bio koncentracijski logor za radno nesposobne Nijemce iz cijele zapadne Bačke, s do 7.000 zarobljenika naguranih u kuće Kruševljana. Zapravo, bio je to jedan od najokrutnijih logora smrti u poslijeratnoj državi, u kojem je više od 3.000 bačkih Nijemaca umrlo od gladi, tifusa i dizenterije, kao i nasilnom smrću. Istovjetno sudbini svojih posljednjih stanovnika katolika, crkva Kraljice Krunice srušena je deset godina kasnije, 1964. godine. Oni koji su bili svjedoci rušenja, govore o tome da je sam čin bio posebno agresivan, a nekoliko rušitelja ozbiljno su ozlijeđeni. Dostupne fotografije crkve Kraljice Krunice gotovo da ne postoje. Jednu od rijetkih posudio je našem tjedniku **Anton Beck**, predsjednik Udruge *Gerhard* iz Sombora, o blagdanu patrona ove crkve koji je

Zlatna misa u Kuli

Ravnatelj gimnazije i sjemeništa *Paulinum* mons. **Josip Mioč** proslavio je 28. listopada u crkvi sv. Jurja u Kuli pedesetu obljetnicu svećeništva. U uvodnim riječima slavljenu je rekao da, unatoč tomu što se njegov cijeli život i rad vežu za Suboticu, izabrao je rodno mjesto i svoju crkvu krštenja i gdje je imao primiciju, odnosno prvu svetu misu, koja je bila točno prije pedeset godina. U prošlosti pa sve do posljednjih promjena ova župa je bila jedna jaka i aktivna vjernička zajednica. Nažalost, od devedesetih godina postala je dijaspora. Razlog slavljenja zlatne mise u toj crkvi bio je da se ta mala zajednica učvrsti i podrži u vjerničkom smislu.

U koncelecijaciji su bili svećenici dekanata i gosti, a uz jubilarca svećenici Kuljani i mjesni župnik. Na hrvatskom jeziku propovijedao je preč. **Dragan Muharem**, koji je nekad bio paulinac, zatim odgojitelj i profesor gimnazije *Paulinum*. Misu je uzveličao zbor *Pro musica* i komorni orkestar iz Subotice. Uz mnoštvo vjernika, bili su prisutni i predstavnici Ministarstva vera, Apostolske nuncijature, Pokrajinske vlade, Grada Subotice i Općine Kula.

Mons. Mioč završio je Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju u Zagrebu, zatim teološke studije na Bogoslovnom fakultetu, a glazbene studije na Institutu za crkvenu glazbu sa stupnjem *artifex musicae sacrae*. Nakon završenih studija obavljao je službe u gimnaziji i sjemeništu *Paulinum*, kao odgojitelj, profesor i ravnatelj.

H. R.

proslavljen prije nekoliko tjedana.

Pet katoličkih župnih crkava srušeno je u Bačkoj nakon II. svjetskog rata: u Bačkom Gračacu, Gakovu, Čurugu, Mošorinu i Kruševlju. Danas se jedva raspoznaje mjesto gdje su se Kruševljani utjecali Mariji, kraljici Krunice. Danas se, doduše, jedva raspoznaje da je Kruševlje naselje, jer su se i njegovi poslijeratni naseljenici u prethodnim desetljećima raselili, bliže ili dalje od toga sela. Teško je ne povući paralelu između ovih burnih događaja kojima je ovo selo bilo svjedokom u posljednjih sedamdeset godina. I teško da ne vrijedi ona prastara »Ne ulazi u selo koje crkvu nema«.

Ipak, za Opću Crkvu ovozemaljska povijest nema ključan značaj, te je Kruševlje još uvijek župa Subotičke biskupije kojom upravlja župnik u Lemešu, i u kojoj se, nominalno, koristi hrvatski liturgijski jezik. Zanimljivo je da u shematizima crkvenih pokrajina koje su se nalazile na teritoriju današnje Bačke postoji »stoljetna« pogrješka. Iako Opći shematizam Katoličke Crkve u Jugoslaviji (1939.) navodi da je crkva u Kruševlju izgrađena 1818. godine, svi potonji shematizmi, do najnovijeg iz 2009., uvođe pogrješku i navode da je crkva izgrađena 1718. godine. Sva je priлика da početkom XVIII. stoljeća nije bilo katolika u Kruševlju, sve do kolonizacije Nijemaca.

Marko Tucakov

Proštenje u Kovilju

U nedjelju, 11. studenog, liturgijski će biti proslavljen blagdan svetog Mirka u kapeli njemu posvećenoj u Kovilju (filijala župe Budisava). Svečana misa proštenja počinje u 17 sati, a predvodi je mons. **Stjepan Beretić**, biskupski vikar i katedralni župnik subotičke stolne crkve. Župnik Kovilja vlč. dr. **Tibor Szöllösi** i koviljski vjernici sve na slavlje crkvenog goda.

M. T.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Siromašna udovica kao uzor

Ljudima je važno da se iskažu u društvu, da steknu ugled i prva mjesta, a do toga najčešće pokušavaju doći materijalnim imetkom. Zato im je važno kakvu odjeću nose, kakav auto voze, kakvu kuću imaju... I sami smo više puta svjedočili da se imućniji ljudi u društvu tretiraju bolje nego siromašniji. Onaj tko više posjeduje često mora uložiti mnogo manji trud da bi nešto ostvario nego onaj tko ima manje. Slažemo se da to nije u redu i da ne bi trebalo tako biti, a i sami više volimo da smo u društvu bogatih nego sirotinje. Međutim, kod Boga vrijede neka druga pravila. Prvenstvo bogatih vezano je isključivo za ovaj svijet, a o tome nas u Markovom evanđelju Isus poučava. On kao uzor ne ističe bogate pismoznance nego jednu siromašnu udovicu (usp. Mk 12, 38-44).

Čiji je prilog veći?

Suprotstavljenost bogatih i siromašnih česta je biblijska slika koja nas poučava da pred Bogom nije važno što imamo u džepu nego što imamo u srcu. Stoga je često društveni položaj u suprotnosti s položajem pred Bogom. Kako bi to naglasio, Isus poučava svoje učenike sjedeći ispred hramske riznice, gdje dolaze ljudi ubaciti svoje priloge. Prošlo je tu ispred njega i njegovih učenika mnogo uglednih ljudi, mnogo dotjeranih i učenih, mnogo onih koji su darivali zaista velike priloge za Hram. Po nekoj ljudskoj logici Isus je trebao nekog od njih uzeti za primjer. No, nije. Uzima siromašnu udovicu, koju učenici, da su sami tu bili, možda ne bi ni primijetili, a ako i bi, od nje bi okrenuli glavu. Shvaćamo u ovoj pouci kako su sva ljudska nadmetanja da su najpametniji, najučeniji, najugledniji, najviđeniji, ispraznost. I mnogi koji su došli u hramsku riznicu toga dana zapravo su svoj prilog koristili za novo hvalisanje u društvu i učvršćivanje svog ugleda. Veličina priloga nije određena veličinom njihove humanosti i dobre namjere nego željom da se još jače istaknu. Ne možemo ni pretpostaviti kolike su količine novca ubacivane, a nasuprot tome dolazi udovica i ubacuje dva sitna novčića. Možemo zamisliti njenu nelagodu, poniženje koje je osjetila, ali i prijezir onih koji su vidjeli što je ubacila. Ipak, Isus kaže blago njoj. Na čemu joj je blago, na tome što nema ništa, što je u društvu smatraju manje vrijednom zbog njenog siromaštva,

što je ponižena i marginalizirana zbog svog materijalnog stanja? Ovo bi se zapitao svaki čovjek, Isusu je to jasno, zato daje objašnjenje. Mnogi bogataši ubacivali su mnogo novca. Ipak, to mnogo nije značilo ništa, a ona je ubacila tek dva novčića. Ta dva novčića odzvonila su okupljenima, jer su bila jako male vrijednosti, ali odzvonila su i Isusu, jer je ona s tim novčićima dala sav svoj imetak i još mnogo više – darivala je sebe. Tako je mnogo blaga ostalo bezvrijedno pred skromnim darom jedne sirotice, jer oni prije svega svojim darovima nisu ugrozili svoju egzistenciju, »svi su oni zapravo ubacili od svoga suviška« (Mk 12,44), a mnogi su svojim darovima raspirivali svoju oholost i nadmetali se tko će više dati i time kupiti ugled u društvu. Ona je dala »sav svoj žitak«, sve što je imala, a pritom je morala zbog neimaštine po tko zna koji put osjetiti nelagodu i otprijeti prezrive poglede okoline.

Dar nije samo novac

Ovaj život je kao hramsko dvorište u kojem smo s Isusovim učenicima i gledamo kako se slijeva mnoštvo i u riznicu Crkve ubacuje svoje priloge. I nečije sve nama izgleda kao ništa i podsmijevamo se kao nekad siromašnoj udovici. A naš prilog nije samo novac već zalaganja i ugradnja sebe u ono što je Crkva – Božji narod. Odvajanje slobodnog vremena za volontiranje, za pomaganje, za sudjelovanje u radu župe, trud i rad za neko veće dobro, koje je nemjerljivo materijalnim mjerama, odvajanje svojih sredstava za siromašne, sve su to naši prilozu u crkvenoj riznici.

Važno je zapamtiti, Isus, bez obzira na veličinu darova, nije više cijenio bogataše, jer on gleda na ljudska srca. S druge strane, on je uvijek na strani siromašnih, jer je znao koliko je muke morala proći ova udovica da bi došla do ta dva novčića male vrijednosti. Unatoč tome, nije ih zadržala za sebe, ogorčena teškoćom života, nego ih je darovala. Tako je ona ubacila više od onih koji su ubacili bogatstvo. Isus, po tko zna koji put primjerom za uzor stavlja siromašne i odbačene od društva. Tako traži naš zaokret u promatranju i djelovanju. Želi naše potpuno darivanje njemu i Crkvi, kao i da se ostavimo kritičkog promatranja drugih, jer nikada ne znamo što je pozadina i što je u ljudskim srcima. To samo on zna.

Predstava o životu i djelu sv. Terezije Avilske

Večer svetaca

Večer uoči blagdana Svih svetih, u srijedu, 31. listopada, mladi subotičkih župa priredili su još jednu, šestu po redu *Večer svetaca*. Namjesto sve više popularizirane *Noći vještica*, mladi su na izuzetno lijep način prikazali život i djelo svete Terezije Avilske, zaštitnice subotičke katedrale i Grada Subotice. Ovim činom potvrdili su potrebu da uoči ovoga velikog blagdana kršćani diljem svijeta trebaju slaviti Sve svete, a ne vještice. Koliko je ljudima ovo važno i potrebno, govori podatak da je dvorana HKC-a *Bunjevačko kolo*, gdje je predstava održana, bila pretijesna primiti sve zainteresirane.

Na početku programa, kao uvodni dio u predstavu, govorio je o. **Zlatko Žuvela** iz somborskog karmelićanskog samostana, koji je nazočne upoznao s ovim redom, životom u karmelu, te o djelovanju sv. Terezije Avilske.

Predstavu *Vaša sam, za vas sam rođena* po tekstu s. **Petre Mirjam** od Božje prisutnosti iz Karmela *Božanskog Srca Isusova* iz Hrvatskog Leskovca, režirala je, doradila i proširila **Nevena Mlinko** koja je mlade i djecu pripremila. U predstavi je prikazan život sv. Terezije od njenog djetinjstva pa do početka reforme Karmela. Zajedništvo koje je stvoreno između ovih mladih je nešto što zapravo ne možemo niti opisati riječima, a na pitanje kako je danas okupiti mlade koji će se odreći svog slobodnog vremena i raditi ovako nešto Nevena Mlinko je rekla: »Nema dovoljno zahvale za sve ove mlade i djecu. Zapravo, ne znam što njih pokreće. Prije nego su izašli na scenu rekla sam im da računaju da ovim sigurno imaju veliku zagovornicu na nebu«. Za scenografiju je bio zadužen **Kristijan Milanković**, koji je, kako je Nevena rekla,

napravio što god su poželjeli, a scenografijom je prikazan život klauzurnih redovnica koje zapravo žive iza rešetaka.

Glazba je također posebno birana i za nju je bio zadužen **Darko Temunović**, a posljednja pjesma, *Nada te turbe, nada te espante* snimljena je 2015. godine, a snimio ju je virtualni zbor karmelićana cijelog svijeta za 500. obljetnicu u čast rođenja sv. Terezije. Habite za predstavu iznajmle su sestre karmelićanke iz Đakovačke Breznice, a ostali kostimi posuđeni su iz župa sv. Roka i župe Isusova Uskrsnuća, dok je organizaciju programa pomogla župa Marija Majka Crkve.

U današnje vrijeme tehnike, gužve i svega drugoga za čim jurimo kroz život, ovo je primjer vrijedan hvale. Imamo divne mlade, koji su spremni odreći se svojeg slobodnog vremena zarad drugih, a to su (Terezija Avilska u različitim razdobljima života): **Antonija Kujundžić**, **Katarina Ivanković Radaković** i **Larisa Skenderović**, kao glavna glumica. Terezijinog oca, don Alonsa igrao je **Vedran Peić**, Terezijinu braću Rodriga i Antonia: **Pavao Piuković** i **Kristijan Matković**, avilske žene: **Lucija Ivanković Radaković**, **Ana Piuković** i **Nataša Stipančević**, liječnike su igrali **Slađan Bošnjak**, **Ivan** i **Petar Huska**, časne sestre su bile **Josipa Ivković** i **Marija Piuković**, a za scenu su se brinuli **Matija Sekereš** i **Josip Šarčević**.

U ulogu sv. Terezije udubila se i na poseban način ljudima dočarala smirenost ove svetice Larisa Skenderović, koja je rekla: »Bila sam izuzetno sretna kada su me pozvali da glumim i to baš ovu ulogu. Kroz ovaj tekst sam upoznala život i djelo svete Terezije Avilske. Tekst je prekrasan i skroz sam se uživjela i

uživala u ovoj ulozi. Na nama je mladima da na ovaj način potičemo i druge da se odupru slavljenju *Noći vještica* (Halloween) i da svi skupa slavimo *Večer svetaca* (Holywin)«.

Na ovaj način mladi su subotičkoj publici prikazali i pokazali koliko je njima stalo do duhovnog sadržaja, do slavljenja blagdana Svih svetih i do njihovih pokojnika, a ne do uvezenog i ispraznog *Halloweena*. Rezbarjenje tikve zamijenili su molitvom i duhovnim sadržajem, te slobodno možemo reći kako bi nam mladi često trebali biti uzor.

Ž. V.

RECEPT NA TACNI

Mantije

Opet sam ispala totalno neobaviještena, neinformirana ili već ne znam kako da nazovem to moje nepoznavanje nečega što je svima toliko blisko u danom trenutku. Rekli su da su gladni, a onda su spomenuli da će **Sara** donijeti mantije. Meni to nikako nije bilo povezano jedno s drugim, pa sam bila prilično zatečena kad sam saznala da se mantije nalaze u vrećici koju nam je Sara pružala i da ćemo se od mantija zaista najesti. Dakle, mantije se jedu. Wau. Jedva sam čekala da ugledaju svjetlost dana. Pa hej, ne da se mantije jedu, nego se jako fino jedu. Ja, **Gorana Koporan**, obožavam mantije i vrijeme je da zasučem rukave i napravim jedne po svojoj mjeri.

Potrebno: 2 glavice luka / 500 g mljevenog mesa / 600 g brašna / 2-3 dcl vode / sol / papar / mast ili maslac/jogurt / 2-3 čena češnjaka

Postupak: Brašno, mlaku vodu i sol zamijesiti u glatko tijesto, u obliku lopte. Kad tijesto malo odstoji, razmijesiti i tu masu podijeliti na tri loptice. Pustiti tijesto da odstoji pola sata i za to vrijeme pripremiti nadjev. Dobro pomiješati mljeveno meso, sitno isjeckani crni luk, sol i papar. U smjesu dodati malo masnoće, pa je još jednom promiješati. Razvući (rastanjiti) jednu jufku, preko cijelog stola da bude tanka. Po rubovima poredati meso, pa ga fino urolati. Urolanu jufku isjeći na komade, tj. mantije. Veličina svake mantije trebala bi biti oko 3 cm. Mantije redati u podmazan pleh ili tepsiju, malo ih pomastiti i peći na 200 Celzija dok ne porumene. Kada porumene, smanjiti temperaturu i peći mantije dok ne postanu hrskave. Pečene mantije preliti mješavinom jogurta i kiselog vrhnja u koju smo isjeckali 2-3 čena češnjaka. Prelivene mantije vratimo u pećnicu dok ne upiju preljev, otprilike 5-10 minuta.

Kako ne bi došlo do zabune, ovo je praktičniji način pripreme, što je idealno za neiskusne kućanice ili one koje nemaju na raspolaganju mnogo vremena. Po originalnim receptima, tijesto se dijeli na devet jufkica, koje se razvlače jedna preko druge, a svaka druga se maže masnoćom. Jufke se sijeku na kvadratiće i svaki kvadratić se puni nadjevom... Tko voli, neka istraži. Važno je da mantije iziđu iz pećnice, a ne iz pekarne.

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (137)

Čarobnjakov vrt Géze Csátha

Predstava *A varázsló kertje* (Čarobnjakov vrt) nastala je kao rezultat dramatizacije novela mađarskog pisca, preteče avangarde, s početka XX. stoljeća **Géze Csátha**, podrijetlom iz Subotice. Premijera koja je održana 15. veljače 1985. godine ispala je neočekivano prezačinjena, budući je bila prezadimljena, kako zapaža kazališni kritičar **Mihály Csordás**. Naime, na samom početku predstave redatelj **Károly Vicsek** naumio je dimnim zastorom dočarati morfijske omaglice **Géze Csátha**, ali je tehničkom omaškom Velika dvorana subotičkog kazališta ispunjena neugodnom i nadražljivom plinskom smjesom, te je veći dio gledateljstva bio prinuđen na kratko napustiti je.

U tom času velikog iskušenja i za gledatelje i glumce, srećom, nije se prekinulo zbivanje na sceni; glumci su se ponašali kao da je sve pod kontrolom, a gledatelji su se nakon duljeg iskašljavanja u predvorju vratili na svoja mjesta. I tako je srećom spašena premijerna izvedba *Čarobnjakova vrta* Géze Csátha, pisca, kritičara, esteta, liječnika i preteče suvremene mađarske književnosti u čiju je pripremu uloženi golem trud brojnoga ansambla Mađarske drame subotičkog kazališta.

Redatelj Károly Vicsek pokazao je iznimnu invenciju u kazališnoj postavi, osmišljavajući je uz svesrdnu suradnju kompozitora **Gábora Lengyela**, majstora svjetla **Zoltána Szaghmeistera** i scenografa **Istvána Hupka**, uz nadasve dobar tekstualni predložak što ga je ponudila **Zsuzsa Franyó**. Pripremajući dramaturški okvir za ovu igru ona je posegnula za Csáthovim novelama i dnevničkim zabilježkama, ali su tijekom scenske izvedbe, što ju je upriličilo Károly Vicsek, ravnopravno mjesto dobili stihovi **Károlya Ácsa**, **Ferenca Fehéra** i **Lászla Gála**, koje je uglazbio Gábor Lengyel. Cilj ovoga postupka bio je ne samo uspostava Subotice kao grada, već i njezinog literarnog i intelektualnog koncepta u srednjoeuropskom prostoru uoči i tijekom Velikog (I. svjetskog) rata. Csáth je nesposoban za život, a opasan za okolinu, zabilježio je svojedobno prevoditelj **Sava Babić**. Njegova se narkomanija i erotomanija ne mogu razumjeti ako se ne raščlani njegov odnos sa suprugom **Olgom**, koju na kraju ubija budući da ga je izluđivala manipulirajući njime i nadzirajući ga, suptilno njime ovladavajući, gušeći njegovo osjećanje slobode.

Csáth je ovo podrobno opisao u svojim dnevničkim zabilježkama. Otuda je i njegov lik postavljen na subotičku scenu zadobio ispovjedni karakter. Uistinu, on je svoj život odživio kroz strast za opijumom i, može se reći, kao liječnik svjestan vlastite ritualne pripreve za smrt. Otuda stalno prepletanje morbidnog i grotesknog. Tumačeći Csáthov lik **Miklós Korica** je duboko posegnuo u sebe pružajući gledateljima kompleksan prikaz senzibilna čovjeka ophrvana strašću.

Csáth je u neprestanom dijalogu sa smrću. Priziva je, tjera je, ruga joj se, minimizira njeno mjesto u čovjekovu životu, ismi-

Zita Gyenes i Miklós Korica

jeva je, ali se na kraju pokazuje tek čovjekom koji se plaši smrti i koji bi itekako volio živjeti kada bi znao kako ostvariti taj naum. Premda je u scenskoj izvedbi *Čarobnjakova vrta* sudjelovalo tri-desetak glumaca Drame na mađarskom jeziku subotičkog kazališta, uz već spomenutoga Koricu, potrebno je posebno istaknuti zapaženu ulogu koju je s mjerom i elegancijom ostvarila **Gabriella Jónás**, pokazujući se i kao glumica koja izvrsno pjeva i svladava zahtjevnije glazbene zadaće, što se može reći i za **Valériu Kerekes**, čija je uloga ostvarena i kao ključna ličnost metafore koju redatelj ostvaruje na sceni.

Čarobnjakov vrt Géze Csátha, ostvarili su dramaturginja Zsuzsa Franyó, stihovi Károly Ács, Ferenc Fehér i László Gál; redatelj Károly Vicsek i njegov asistent redatelja **Marjan Bevk**, napose glumci: Miklós Korica, **Zoltán Barácsi**, Gabriella Jónás, **Irena Bada**, **Zita Gyenes**, Valéria Kerekes, **Mária Albert**, **László Földi**, **Kati Majoros**, **Júlia Kotroba**, **Emma Doro**, **János Albert**, **Sándor Medve**, **Frigyes Kovács**, **István Szabó**, **Péter Szél**, **Ferenc Szabó**, **István Nagy**, **Tibor Sebestyén**, **Tibor Vajda**, **Imre Takács**, **Éva Kasza**, **Erika Kovács**, **Hajnalka Szűcs**, **Zsuzsanna Talos** i **Božana Toholjević**. Glazbenici: **Mátyás Lakatos**, **Nikola Jager**, **István Maróti**, **Miroslav Nikolić** i **Darko Tikvicki**, te ostali sudionici: **Eva Deanković**, **Magdolna Fábián**, **Ibolya Gyömbér**, **Anikó Pósa**, **Zsuzsanna Szabó** i **Erzsébet Soós**. Glazbu je skladao Gábor Lengyel, scenograf i kostimograf bio je István Hupka, koreograf **Petar Slaj**, a majstor svjetla Zoltán Szaghmeister.

Bila je to, moglo bi se ustvrditi posljednja uspješna scenska izvedba, uoči turbulentnih promjena koje će ubrzo uslijediti u subotičkom kazalištu nakon što politička nomenklatura odobri angažman Ljubiše Ristića i njegovih sumišljenika, zagovornika tzv. KPGT koncepta europskog pučkog teatra.

Nije baš svaka kuća imala bunar

Dida Fabijan s dijelom
opreme za kopanje bunara

U prošlosti je po ulicama Sonte bilo dosta bunara iz kojih bi se u najviše slučajeva vodom opskrbljivalo desetak okolnih kućanstava. Za potrebe kuhanja i pranja po vodu su išle gazdarice, domaćini samo kad je trebalo napojiti stoku. Kopanje bunara bio je specifičan posao, kojega i nije bio u stanju naučiti i raditi svatko. Oprema je morala biti pouzdana, bila je za ona vremena i dosta skupa, a kako su se bunari kopali i do devet metara dubine, majstoru je bila potrebna dobra doza kuraži. U Sonti više ne postoji niti jedan majstor bunardžija, a posljednji živući bio je **dida Fabijan Šokac**. Njegovi potomci razasuti su po bijelom svijetu, a najčešći posjetitelj njegove vječne kuće je i njegov bivši zet **Mirko Perić**. Njihova međusobna doza poštovanja ostala je nepromijenjena intenziteta, iako posljednjih dvadesetak godina života Mirko više nije bio u braku s njegovom kćerkom. »Dida Fabijan je zanat izučio kod legendarnog majstor **Pagre**. Šegrtu je bilo još, no, vremenom su odustajali; nije baš svatko podnosio dubinu i stiješnjen prostor. Kopali su različite tipove bunara, majstor Pagra im je nesebično otkrivao sve tajne profesije. Po svršetku zanata otisnuo se u vode voljenog posla i vremenom postao vrlo traženi majstor. Iskopao je mnoge bunare s obiju strana Dunava. Pričao mi je da su u njegovo vrijeme najkvalitetnije vode bile u Sonti i Somboru«, tiho govori Perić pored *dida* Fabijanovog vječnog staništa. U drugoj polovici XX. stoljeća bunari se prestaju kopati na ulicama. Boljitkom materijalnog statusa gazdaricama posjedovanje vlastitog bunara postaje prioritet. A kad gazdarica nešto toliko žarko želi, zna i kako treba s gazdom, pa se on, svojevolljno i neopozivo odluči na kopanje bunara. Obično bi se kopalo na međi između pridnjega i stražnjega dvora, tako da su pri ruci i gazdi za napajanje stoke i gazdarici za potrebe kuje i pranja. U velikom broju slučajeva kopali bi se na međi između dva kućanstva, tako da bi gazde podijelile troškove, a gazdarice bi bile zadovoljne što po vodu ne moraju na ulicu. Problemi bi nastajali jedino kad bi se gazdarice zavadile, pa bi se precizno, konopom ili trskom, mjerilo na čijem je placu bunar više. No, gazde su znale napraviti reda, pa bi se gazdarice brzo i

pomirile. Kad bi gazda pogodio posao, majstor bi dopremio svoju opremu: nogare, napravljene od tri stupa duljine 2,5 do 3 metra, na vrhu spojena željeznim klinom i poluobručem, a na 80 cm od tla na dva stupa su bila pričvršćena ležišta za drveni valjak s ručkama; motku duljine devet metara; jedek duljine petnaestak metara; čeličnu sajlu, čekrk, metalnu kantu od 50 litara, ašov sa skraćenim držalom (do 60 cm) i bager. Radovi bi počeli obilježavanjem budućega bunara. Uporabom čavla i špaga na zemlji bi se ucrtala kružnica promjera 1,10 m. Kasnije, postavljanjem opeka, dobije se otvor bunara promjera 85 cm. Majstor bi pristupio kopanju do dva metra dubine, izbacujući zemlju van, a potom bi se iznad rupe postavljali nogari s drvenim valjkom, sajlom i kantom. Majstor bi dalje iskopavanom zemljom punio kantu, koju bi pomoćni radnici okretanjem ručki valjka i namotavanjem sajle izvlačili i praznili. Pomoćne radnike bi obično osigurao gazda. Tako bi se kopalo dok majstor ne bi osjetio vodu. Za vodu je trebalo imati osjećaj i iskustvo. Ukoliko bi se pretjeralo u kopanju i voda pokuljala, posao bi bio upropašten, jer se ne bi moglo ozidati rupu opekama. *Dida* Fabijanu se to nikad nije dogodilo, mnogim samozvanim majstorima jeste. Za njega bi to bila velika bruka. Majstor bi, kad bi osjetio vodu, na dno postavljao prethodno pripremljen šablon od dasaka i na njega bi opekama i jakom cementnom žbukom ozidavao stijenke visine dva metra. Dalje se ozidavalo na suho, jedino se svaki red posipao s malo zemlje, kako bi se izbjeglo klimanje opeka. Tako bi se zidalo do površine. Tada bi se na tronožac montirali čekrk, motka i bager. Bager je imao pomični dio, koji je tvorio dno i jednu stranu spremnika za pijesak. Trešenjem motke postizalo bi se upadanje otvorenoga bagera u mokri pijesak, a kad bi se spremnik napunio, povlačenjem sajle pomični dio bagera bi se zatvarao i uz pomoć jedeka i čekrka izvlačio i prazio. Postupak se ponavljao dok se ne bi izbušila naredna dva metra. Ozid bi na taj način postupno upadao u vodu, a preostala dva metra dozidao bi do površine i tako bi *dida* Fabijanov dio posla bio završen; kućanstvo bi dobilo svoju vodu, a gazdarice bi bile najzadovoljnije.

Ivan Andrašić

U Sonti obilježeni *Dani kruha* 2018.

Zahvala Bogu na darovanom

Učenci OŠ *Ivan Goran Kovačić* iz Sonte, polaznici izbornog predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, uz pomoć svojih nastavnica **Biljane Ribić**, **Tamare Kokai** i **Kristine Matin** organizirali su 31. listopada manifestaciju *Dani kruha* 2018. Priredba je održana u velikoj dvorani mjesnog Doma kulture, pred više od 300 gledatelja – učenika, njihovih roditelja, baka i djedova, te gostiju, među kojima su bili i predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Darko Sarić Lukendić**, članica zadužena za obrazovanje **Margareta Uršal**, te ravnatelj OŠ *Antun Bauer* iz Vukovara, RH, **Josip Mi-**

haljev sa suprugom **Biljanom**. Ovom priredbom učenici su zahvalili Bogu za plodove zemlje, a publiku oduševili dinamičnim izvedbama svojih odlično uvježbanih točaka. Program su sigurno vodile učenice **Luna Mijić** i **Jovana Jovičić**. Kroz njihovu konferansu nazočni su na vrlo zanimljiv način puno doznali o nastanku i povijesti izrade kruha, od 1500. godine prije Krista do danas. Svojim sudjelovanjem program su oplemenili mali tamburaši, polaznici prvog i drugog razreda škole tambure Osnovne glazbene škole *Stevan Hristić* iz Apatina, istureno odjeljenje na hrvatskom jeziku u Sonti, koje je pripremila prof. **Emilija Pušić** i dječja folklor-

ŠPOLJAR TRANSPORT D.O.O. je vodeća tvrtka u Hrvatskoj specijalizirana za prijevoz vozila koja je partner najvećim svjetskim proizvođačima vozila. Posjeduje više od 130 voznih jedinica za prijevoz automobila, kamiona, cerade, te hladnjače.

Špoljar Transport d.o.o. je dio grupacije Charles André Transports, vodeće na svom tržištu, posluje u više od 70 prijevoznih i logističkih podružnica u Francuskoj i Europi s ukupnom radnom snagom od oko 7.000 zaposlenika.

Mi brinemo o organizacijskoj klimi unutar tvrtke, te potičemo odgovornost, učinkovitost i timski rad. Nudimo mogućnost usavršavanja i daljnjeg razvoja unutar tvrtke, te stimulativna primanja. www.spoljar-transport.hr

Za naš Odjel cestovnog prijevoza tražimo motivirane, ambiciozne i odgovorne osobe za popunjavanje pozicije:

Tražimo vozače (m/ž) za autotransportere C + E kategorija

Uvjeti:

- SSS/KV vozač - obavezna C kategorija;
- radno iskustvo u djelatnosti autotransporta (prednost, ali nije uvjet);
- spremnost na timski rad u dinamičnom okruženju

Uz prijavu je potrebno priložiti:

- kopiju dokaza o ispunjavanju uvjeta (vozačka dozvola)
- dokaz o državljanstvu, nije potrebno EU državljanstvo
- potvrdu o nekažnjavanju
- životopis

Ukoliko ste zainteresirani za našu ponudu i želite postati dio našeg uspješnog tima, molimo da se prijavite putem linka za prijavu ili putem maila: kadrovska@spoljar-transport.hr.

Mjesto rada: Hrvatska, Zagrebačka 1a, Pojatno, Kupljenovo

Vrsta posla: stalni radni odnos, rad na određeno vrijeme

Regija: Inozemstvo

na sekcija KPZH-a *Šokadija* iz Sonte sa svojom voditeljicom **Svetlanom Zec**, uz pratnju TS-a *Šokadija*. Pozornica Doma kulture bila je urešena maštovitom kombinacijom šokačkih rukotvorina, učeničkih radova i jesenskih plodova, a u pozadini je bio postavljen dugački stol s izloženim mnogim vrstama kruha i drugih proizvoda od brašna – slanih i slatkih. Većina posjetitelja pogledala je ovu izložbu, a kako je bila dopuštena i degustacija izloženih eksponata, stol je u kratkom vremenu velikim dijelom i ispražnjen.

Ivan Andrašić

Danas Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku

Danas će u Gradskoj knjižnici u Subotici biti održana XVII. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku. Birat će se najbolji recitatori na hrvatskom jeziku i to u tri skupine. Prvu skupinu čine učenici nižih razreda osnovne škole, drugu skupinu učenici viših razreda osnovne škole, dok treću čine učenici srednje škole i mladi radnici. Za sve sudionike smotre organizator, Hrvatska čitaonica iz Subotice, osigurala je zahvalnicu i knjige, a za one najbolje bit će organiziran nagradni izlet u Osijek.

Ž. V.

KOD GLAVNE POŠTE

Subotica
551-045

25
YEARS

Srebrna akcija!

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha ari pijeska kod Groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel.: 0638560635.

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morsku obalu ISTRE. Tel.: 065/689-35-47.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metar po jutru. Tel.: 064305 1488.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavonska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavonska Orahovica kod Osijeka.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel.: 062-332-247.

Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel.: 063-551-871.

Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel: 024/528-682. Gobels prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel: 024/532-570.

Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotkve (pogodno za golubare). Tel: 064/3910182.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 kvm s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobozadni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel.: 024/532-570.

Prodaje se zidni sat i trajnožareći štednjak. Tel.: 024/528-682.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispr., 64/10-US, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14 i 83/2018) i člancima od 60. do 73. Pravilnika o sadržaju, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 31/10, 69/10 i 16/11)

Oglašava JAVNI UVID U

Nacrt Izmjene dijela Plana detaljne regulacije centra grada Subotice – zona I. (blok D)

Javni uvid može se obaviti od 13. studenoga do 12. prosinca 2018. godine, radnim danima od 8 do 15 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 202/1.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9) do 12. prosinca 2018. godine.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 17. prosinca 2018. godine u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj dvorani), Trg slobode 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 14. 11. 2018.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od

649

din

TIPPNET
SUBOTICA
KARADORDEV PUT 2
TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Lana Virc, tenisačica i Matija Brajkov, tenisač

Nade subotičkog tenisa

Lana Virc (10) i Matija Brajkov (10) skupa treniraju u TK *Spartak* iz Subotice pod stručnim nadzorom njihovog trenera **Veselina Rakočevića**. Bilježe vrijedne rezultate i svakim novim sportskim uspjehom navješćuju kako je pred njima lijepa teniska budućnost. Nakon jednog njihovog treninga napravili smo ovaj dvostruki razgovor u kojem smo mlade talente zamolili da nam otkriju detalje svoje dosadašnje teniske priče. Naravno, s obzirom na to da su u pitanju desetogodišnjaci njihovi odgovori nisu baš pretjerano opširni, ali su ipak posve dovoljni da bismo se upoznali s novim nadama subotičkog tenisa.

Teniski početak

Lana: »Tenisom se bavim već pet godina, a sve je to započelo nakon ulične igre i moje želje da započnem s aktivnim treniranjem. Tata mi je ispunio želju i počela sam redovito trenirati«.

Matija: »Četiri godine aktivno treniram tenis, a moj interes za ovaj sport je počeo nakon što sam počeo gledati na televiziji **Novaka Đokovića**. Poželio sam postati kao on i počeo trenirati«.

Rezultatski uspjesi

Lana: »Dva puta sam osvojila prvenstvo Vojvodine, a ove godine sam igrala u finalu Kupa Srbije. Osim toga, osvojila sam još desetak turnira u konkurenciji igračica do deset godina«.

Matija: »Moj najveći uspjeh je prošlogodišnje osvajanje turnira *Champions bowl* u Beogradu, gdje sam kao predstavnik Srbije stekao pravo natjecanja na završnom turniru u Umagu u međunarodnoj konkurenciji pobjednika ove asocijacije iz brojnih svjetskih država. Na finalnom turniru sam zabilježio pobjede protiv prvaka Italije, Španjolske i Grčke, a poražen sam u četvrtfinalu od vršnjaka iz Njemačke«.

TRENINZI

Lana: »Treniram pet puta tjedno i nikad mi nije teško doći na trening«.

Matija: »Svakog tjedna radnim danima treniram minimalno pet puta, a ponekad i subotom«.

OMILJENI UDARAC

Lana: »Najviše volim igrati forhend, i to je moj omiljeni udarac«.

Matija: »I moj omiljeni udarac je forhend, jer sam ofenzivac i volim napadati«.

ŠTO BI TREBALO POPRAVITI

Lana: »Bekhend«.

Matija: »Trebao bih još više raditi na svom bekendu«.

PLANOVI

Lana: »Voljela bih se aktivno baviti tenisom i biti profesionalna tenisačica«.

Matija: »Želio bih jednog dana postati teniski profesionalac i zaigrati na velikoj sceni«.

UZORI

Lana: »Novak Đoković i **Serena Williams**«.

Matija: »Novak Đoković i **Roger Federer**«.

Smriqua bowl

Već 23 godine se u okolici Pule održava prestižni međunarodni turnir za tenisače i tenisačice do 10 godina na kome su sudjelovali mnogi teniski talenti iz cijeloga svijeta i potom napravili zapažene rezultate na velikoj igračkoj sceni. Predstavnici Srbije na ovogodišnjem turniru su bili i Lana i Matija, a sudjelovanje na ovako jakom turniru zasigurno će im mnogo značiti za daljnji igrački napredak.

Lana: »Turnir je bio zbilja lijep i bilo je pravo zadovoljstvo sudjelovati na jednom takvom međunarodnom natjecanju. Izgubila sam u prvom kolu od jedne Engleskinje, ali mi je i sam nastup predstavljao veliko iskustvo i podstrek za dalje treniranje«.

Matija: »Mnogo mi je bilo lijepo i jako me je dojmio cijeli taj prostor. U prvom kolu sam pobijedio predstavnika Hrvatske, a poslije sam izgubio u drugom kolu. Veliko i lijepo iskustvo koje ću pamtit«.

D. P.

Veselin Rakočević, trener

Lana Virc i Matija Brajkov su dva izvanserijski talentirana djeteta pred kojima je lijepa teniska budućnost. Jednako su vrijedni, disciplinirani i posvećeni radu na svakom njihovom treningu. Uvijek su raspoloženi za rad i igru, a upravo zajedničko treniranje pruža kontinuirane mogućnosti za motivaciju i nadmetanje. Na taj način kvalitetno igrački utječu jedno na drugo u smjeru napredovanja u igri, što i njihovi rezultati zorno prikazuju.

Rukomet žene

Druga liga Sjever – Zapad

Sončanke se riješile fenjera

SONTA – U dva dana proteklog vikenda mlade Sončanke su odigrale dva meča. U petak su, u zaostaloj utakmici protiv ŽRK *Rusina* iz Ruskog Krstura, zabilježile prvu pobjedu u ovom prvenstvu. Rezultat 15:14 (7:7) dovoljno govori o kvaliteti meča. Igralo se u grču, s puno grešaka i obostrano vrlo slabom realizacijom u napadu. Zgoditke za Sončanke postigle su **S. Kalanj 5, Zorica 4, N. Kalanj 3, Mihalek 2 i Beslač 1**. Ovim rezultatom Sončanke su osvojile prva dva boda u tekućem prvenstvu i fenjer predale Rusinu, koji će na posljednjoj poziciji prezimiti bez osvojenih bodova. Već u subotu, ni propisanih 24 sata poslije prethodne utakmice, u posljednjem jesenskom kolu ŽRK *Sonta* je ugostila ekipu ORK *Apatin*. Bilo je vidljivo da su mlade Sončanke iscrpljene, u drugom dijelu jedva su se kretale parketom. Za gošće je to bio samo lagani pučački trening, a utakmica je završena rezultatom 11:30 (5:14). Zgoditke za Sončanke postigle su S. Kalanj 6, Zorica i **Šokac** po 2, te Beslač 1.

Nogomet

Srpska liga Vojvodina

Četvrta pobjeda zaredom

NOVI BANOVCi – Probuđena ekipa *Bačke 1901* gazi nesmanjenom žestinom. Na gostovanju u Novim Banovcima, kod četvrtoplasiranog *Omladinca*, Subotičani su zabilježili četvrtu pobjedu zaredom, rezultatom 2:4 (1:3). Pred dvjestotinjak gledatelja igralo se obostrano otvoreno, napadački, a domaćini su u prednost došli zgoditkom u 16. minuti. **Manojlović** poravnava u 25., a samo pedesetak sekundi kasnije **Tumbas** preokreće rezultat prelijepim zgoditkom iz slobodnjaka s 25 metara. Rezultat prvog poluvremena postavio je **Kiš** iz opravdano dosuđenog penala poslije vrlo nespretno napravljenog prekršaja domaće obrane nad **Medićem**. Domaćini su umanjili prednost Subotičana u 55. minuti, a vratar **Gabrić** je fenomenalnom intervencijom spriječio poravnanje dvije minute prije kraja utakmice. Kazna je uslijedila na samom isteku regularnog vremena zgoditkom **Simića**. U narednom kolu *Bačka 1901* će biti na novoj kušnji, ugoštit će trećeplasiranu ekipu *Kabel* iz Novog Sada.

Vojvođanska liga Sjever

Preokret het-trikom Resanovića

TAVANKUT – Neočekivano, *Tavankut* je u 12. kolu na svojem travnjaku, pred stotinjak gledatelja i pored prednosti od dva zgoditka, potpunim preokretom u posljednjih pola sata igre zabilježio poraz od *Radničkog* iz Sombora rezultatom 2:3 (0:0). U prvom poluvremenu viđena je dosta blijeda i konfuzna igra, bez ozbiljnijih prigoda. U nastavku su domaćini zaigrali agilnije, sve opasnije napadali i stvarali sve izglednije prigode. Ovakva igra rezultirala je zgodicima pričuve **N. Poljakovića** u 55. minuti i brzonogog **Plavšića** nepune dvije minute kasnije. Iako su Tavankučani imali prednost koja je obećavala mirnu završnicu i dragocjena tri boda, Somborci se nisu mirili s porazom. Uslije-

dilo je furioznih pola sata njihove igre i tri zgoditka nezaustavljivog **Resanovića** za veliki preokret i vrlo bitnu pobjedu. Već u 58. minuti bio je precizan s bijele točke, a dvije minute kasnije, nakon nespretno intervencije **Horvackog**, pospremio je loptu u mrežu domaćina za poravnanje. Svojim trećim zgoditkom, postignutim minutu prije kraja utakmice, gostima je donio tri zлата vrijedna boda, a domaćinima nove brige glede opstanka u ovom rangu natjecanja. U narednom kolu *Tavankut* će gostovati u Odžacima, kod šestoplasirane ekipe *Tekstilca*, a *Radnički* će dočekati susjeda na ljestvici, *Bačku* iz Pačira.

Svakom po bod u derbiju

BAJŠA – U derbiju kola četvrtoplasirana *Mladost Apa* i trećeplasirana *Bajša* podijelili su bodove u igri bez zgoditaka. Apatinci su ovim ishodom svakako zadovoljni, jer su na teško gostovanje otputovali oslabljeni neigranjem nekoliko ključnih igrača. Igralo se po vrlo teškom, blatnjavom travnjaku, uz korektno suđenje i fer ponašanje svih aktera meča. Svaki od rivala imao je po nekoliko izglednih prigoda, ali su oba vratara bila na visini zadata i sačuvala svoje mreže. U novom derbiju, u narednom kolu *Mladost Apa* će ugostiti lidera, ekipu *Radnički 1912* iz Sombora.

Sigurna pobjeda lidera

SOMBOR – Na domaćem travnjaku, pred oko 500 gledatelja, *Radnički 1912* je i u 12. kolu bio siguran. Protiv šestoplasirane *Tise* iz Adorjana Somborci su zabilježili sigurnu pobjedu rezultatom 4:1 (1:0). Domaća ekipa je u prednost došla zgoditkom **Matijaševića** u 19. minuti, što je i pored brojnih prigoda za povećanje rezultata, bio i ishod prvog poluvremena. U nastavku Somborci pojačavaju pritisak, stvaraju nove prigode, ali ih i dalje ne uspijevaju realizirati, sve do zgoditka **Kobiljskog** za podvostručenje prednosti tek u 75. minuti. Samo četiri minute kasnije gosti su iz jedne od vrlo rijetkih prigoda prepolovili prednost *Radničkog 1912*, a domaće pričuve, **Ostojić** u 85. i **Mitrović** u 89. minuti postavljaju konačni rezultat utakmice. U narednom kolu *Radnički 1912* će gostovati u Apatinu kod *Mladosti Apa*.

PFL Sombor

Neočekivani gubitak dva boda

SOMBOR – Iako su bili izraziti favoriti, nogometaši ŽAK-a na domaćem travnjaku, pred stotinjak gledatelja, zahvaljujući velikom broju nerealiziranih prigoda već u prvom poluvremenu, protiv ekipe *Radnički 1918* iz Ratkova odigrali su neodlučeno 1:1 (1:0). Somborci su solidno otvorili utakmicu, napadali su i stvarali prigode, ali i promašivali. Jedini zgoditak u prvom poluvremenu djelo je prvog strijelca lige **Stankovića** u 29. minuti. Slično se igralo i u nastavku, a gosti su zgoditkom u 62. minuti kaznili brojne promašaje Somboraca i neočekivano slavili osvajanje boda, zлата vrijednog u borbi za ostanak u ovom rangu natjecanja. U narednom kolu ŽAK će gostovati u Liparu kod istoimene ekipe i svaki ishod osim njihove pobjede bio bi veliko iznenađenje.

Nenadani bod

OBROVAC – Iako je domaći *Borac 46* prije susreta slovio za favorita, *Tvrđava* je na ovom tradicionalno neugodnom gostovanju u

igri bez zgoditaka osvojila zlata vrijedan bod, koji će im omogućiti mirnije igre u borbi za opstanak. Bačani će i u narednom kolu biti na ozbiljnoj probi, ugostit će lidera, ekipu *Stari grad* iz Bačke Palanke. Svaki ishod osim pobjede lidera bio bi velika senzacija.

PFL Subotica

Potop Novožedničana

BAJMAK – Poslije 12. kola nogometaši *Radničkog 1905* i dalje drže priključak ekipama iz kruga aspiranata na lidersku poziciju. Bajmačani su sigurnom igrom na domaćem travnjaku do vrha napunili mrežu *Preporodu* i rezultatom 7:0 (2:0) zadržali 4. mjesto na ljestvici. U derbiju narednog kola *Radnički 1905* će gostovati u Hajdukovu kod *Vinogradara*, a *Preporod* će ugostiti ekipu *Proleter* iz Ravnog Sela.

Đurđinčani u sigurnoj zoni

NADALJ – Osokoljena ekipa *Đurđina*, nadahnuta prethodnom serijom od tri pobjede, nije poklekla ni na teškom gostovanju u Nadalju, kod susjeda na ljestvici, ekipe *Napretka*. U tvrdoj i borbenoj utakmici stvoreno je više prigoda ispred obojice vratara, a svaka ekipa je iskoristila po jednu, pa je susret završen miroljubivim rezultatom 1:1 (0:0). U narednom kolu *Đurđin* će ugostiti trećeplasiranu *Iskru* iz Kucure.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Drugi poraz zaredom

SRPSKI MILETIĆ – Nogometaši *Dunava* su na gostovanju u Srpском Miletiću kod ekipe *Zadrugara* poraženi rezultatom 2:1. Igra je bila prilično ravnopravna. Od brojnih prigoda, domaćini su iskoristili jednu više i osvojili bodove koji će im puno značiti u borbi za opstanak. U narednom kolu *Dunav* će ugostiti ekipu *Hajduka* iz Stapara.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

Sončanima šokački derbi

BEREG – Ekipa *Dinama 1923* je ugostila ekipu imenjaka iz Sonte i u vrlo uzbudljivoj utakmici, prepunoj obrata, zabilježila poraz od 3:4 (1:2). Domaćini su bolje otvorili utakmicu i zgoditkom **Čalića** u 16. minuti došli u minimalnu prednost. Sončani se nisu predavali, vezli su travnjakom i stvarali izgledne prigode pred vratarom **Pastorom**, a rezultat su preokrenuli zgodicama kaptana **Tetkova** u 36. i **Đurkova** u 45. minuti. U međuvremenu, u 41. minuti, Berešci nisu iskoristili opravdano dosuđeni penal. Domaćini poravnavaju novim zgoditkom Čalića u 49. minuti, a svojim drugim pogotkom u 62. minuti Tetkov vraća prednost Sončanima. Novo poravnanje domaćinima donosi **Ilić** u 70. minuti iz drugog dosuđenog penala. Upornost u napadu Sončanima se isplatila u 87. minuti, kad je jedan od posljednjih napada na utakmici zgoditkom krunisao snalažljivi **Vučičević**. Ekipa *Dinama 1923* u narednom kolu će gostovati u Bačkom Gračacu kod lidera *Borca*, a Sončani će dočekati *Panoniju* iz Lalića.

Općinska liga Bačka Palanka

Očekivani poraz

BAČKO NOVO SELO – Očekivano, ekipa *Slavije* je na gostovanju u Bačkom Novom Selu kod *Bačkog Hajduka* položila oružje uz rezultat 5:2. U narednom kolu *Slavija* je slobodna.

Derbi gostima

PLAVNA – U derbiju kola Plavanci su na svojem travnjaku uz rezultat 0:3 prepustili bodove drugoplasiranoj ekipi *Naše zvezde* iz Silbaša. U vrlo solidnoj utakmici gosti su stvorili više prigoda, a domaćini niti jednu od svojih nisu iskoristili. U derbiju narednog kola *Sloga* će gostovati u Gložanu, kod ekipe *Budućnosti*.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Gledatelji

Nogomet se igra za publiku. Otkad je izmišljen, ovaj sport nad sportovima postao je najvažnija sporedna stvar na svijetu, a stadioni ispunjeni gledateljima njegov najljepši dekor. Ali, nažalost u posljednje vrijeme na domaćim stadionima 1. HNL i nema baš previše gledatelja. Izuzev kada su u pitanju derbiji i susreti od posebnog značaja. Pa ni *Dinamo* se u europskim susretima nije baš mogao pohvaliti velikim posjetom na svom Maksimiru, pa stoga raduje podatak kako su za susret protiv *Spartaka* iz Trnave sve ponuđene karte unaprijed rasprodane.

Kako to u stvarnosti izgleda, pogledajmo na izvješću 1. HNL o aktualnoj gledanosti hrvatskih nogometnih prvoligaša.

Unatoč najkatastrofalnijem startu u povijesti, i dalje je najgledaniji *Hajduk* kojeg je na njegovom Poljudu u pet prvenstvenih susreta ove sezone 2018./19. gledalo 59.036 gledatelja. Bilo bi ih i više, ali je *Hajduk* kažnjen s četiri susreta igranja bez publike.

Na drugom mjestu se nalazi *Rijeka*, koja je također u slabom početku nove sezone, ali vjernost navijača bilježi brojkom od 30.947 na šest susreta. Slijedi lider prvenstva *Dinamo*, kojeg je na čak sedam domaćinstava gledalo ipak skromnih 23.549 navijača što u prosjeku iznosi svega 3.364 po susretu. Premalo.

Veliku četvorku hrvatskog nogometa zaključuje *Osijek*, koji na svom Gradskom vrtu do sada ima 22.982 gledatelja na sedam prvenstvenih susreta.

Najugodnije iznenađenje novog prvenstva 1. HNL je jamačino *Gorica* iz Velike Gorice, koja je osim rezultatskog uspjeha i aktualne četvrte pozicije na tablici, na svom stadionu privukla 17.265 gledatelja na dosadašnjih sedam domaćinstava.

Najmanje gledatelja, za očekivanje imaju fenjeraši *Inter* i *Rudeš*. Momčad iz Zaprešića je na pet domaćih susreta gledalo 3.492 gledatelja što u prosjeku iznosi svega 498 navijača. *Rudeš* je nešto bolji i na isto toliko domaćinstava upisali su brojku od 4.177 gledatelja, odnosno 835 po susretu.

Što se tiče gledanosti na gostujućim susretima, *Dinamo* je najgledaniji hrvatski klub s 38.748 gledatelja na šest odigranih susreta. Drugi je *Hajduk* s 24.349 (sedam susreta), a zanimljivo treća je *Gorica* s 21.400 gledatelja (šest susreta).

Sve u svemu, brojke baš nisu ohrabrujuće, jer ne prate stvarna zbivanja na terenima koji u ovoj sezoni 1. HNL obiluju dobrim nogometom i zanimljivim susretima koji zaslužuju više publike.

Pun Maksimir na susretu *Dinama* i *Spartaka* iz Trnave u 4. kolu Lige Europe, te na uzvratu Lige nacija protiv Španjolske mogao bi donijeti novi poticaj gledateljstvu da i domaće susrete pohodi u većem broju.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Svi sveti - Lemeš

Foto: Ivan Horvat

Iz Ivković šora

Kestenovi...

piše: Branko Ivković

Av, čeljadi moja, ja sam sav niki kugod da me kogod londžovo. Ha, ne znate šta je? To je kadgod bilo s konjima što ne rade ništa, jel su još mladi, šišaki pa ne iđu u koli jel na njivu. Lipo se uzela vrengija i napuštala sedam-osam meteri i konj se tiro da trči u krug. »E, di ti to sad palo na pamet?«, veli Periša, »Ta nisam čuo tu rič već trist-četrest godina, a ni konja više nema. U selu ima još samo par konja ukupno, sve poslove priuzeli traktori i mašinerije na kredit podizane, a vraćaće ji do kukovog lita«. Gledim ja tako u njeg pa se mislim da jedared i on kaže koju pametnu. Ta ništa nije kugod prija. Eto, ovi dana za ovi veliki sveta-ca, Svisveti i Dušnog dana ja obalazio groblja po varoši, pa u Tavankutu i Bajmaku, svit sve ništa žuri, mora ono pa mora ono, ne stigne ovo, a limu-zine nam kugod svemirski brodovi od onog sa zaušljenim ušima; mogu ić i dvisto na sat pa ne stižemo... Opet mi pali na pamet dida i majka što su ujutru namirili, majka nasikla cviča, nalila svete vode u dvi-tri bočice uz obavezan didin komentar: »Ta šta njim toliko livaš, neš i valjdar kupat?«. Mi dica smo se samo tako smijali s njim, a posli i s majkom jel ni ona nije ostajala dužna. Oma je uslidio odgovor: »Ajde ti samo čuti, jel ja tebe pitam kad ti nalivaš tu tvoju pateku?«. »Pateka« je bila bočica od dičijeg sirupa od kašlja na kojoj je uliveno u caklo bio natpis »Tumotusan«. Mi dica smo jedva čekali da se zakašljemo, pa da nas napoje so tim likom, bio sladak samo tako. Dida je tu bočicu od sirupa asniro za dnevnu porci-ju rakije. Cio dan je to deci i po pomalo pijucko, a ja ga nikad nisam vidio pijanog, čak ni napitog. Znali su ljudi kadgod reda i imali mire u svemu, bili zadovoljni životom i so tim što su imali; nije bilo tolike trke za imovi-nom al je bilo sloge i poštivanja. Od groblja do groblja, čeljadi moja, bilo skroz skoro isto: kestenovi i cviče, mišali se mirisi friško pečeni kestenova s mirisom zimske ružice i krizantina, svit dolazi i odlazi, sve ništa u žurbi, niko ni da sidne na tu klupicu pored kripta što smo i svi skoro opravili, pa da se na miru pomoli dragom Bogu za svoje mrtve. Ja, borme, tako radim: izdivanim se i s baćom i mamom, majkom i didom, popušim koju cigaretilu... Ta di žurit? I sutra je dan, a i iza dana drugi dan. Ovi što nas vako londžuju za te sitne novce neće kast fala kad spadnemo s nogu i ne budemo vridni ni ić. Nji baš briga za rabadžiju. Ako njim se više ne bude ugađalo, oni će rep na krste pa ajd. A nama će ostat bolesan i izmučen svit, pazite šta vam Braniša pripovida, nije divan u prazno. E, da: moram malkoc i falit. Baš mi bilo milo oko srca kad sam vidio da su nam groblja dotirana i pokošena, još i lipo pograbljanica trava i oko kripta. Svaka čast rabadžijama što su se tako paštrili i nisu pripuštali korovima da zaguše grobove, a manje je tribalo i čistit oko nji. Mi stariji već borme ostimo da nam se nije lako saginjat. Eto još malkoc pa će i advent, čeljadi, triba se spremić za zimu. Ajd zbogom.

Bać Ivin štodir

Kum ako stigne stigne

piše: Ivan Andrašić

Što stariji, ba Ive vrime sve brže prolazi. Svetac po svetac, pa došle i sisvete. »Bože dragi, prvač sam obišo dadin grob, izmolijo mu očenaš i zapalijo svičicu, sve se mislim jedno vrime sam miran, al evo, danas bi ope tribalo otit«, veli njegove ščim su sili za fruštuk. »Dabome da bi tribalo otit. Juče sam lipo sredila grobove i o tvoji i o moji, pa ćemo se danas otit izmoliti i popaliti sviće. Ja se ništa štodiram da otidemo oma potli fruštuka, ko zna kako će kvečeri bit vrime«, veli njegova, a znade i sam da nju ne brine toliko vrime, neg bi tako brog njega. Vodi ona računa i da on brog očiju najviše volji bit doma ščim se počme smrkavat, a znade i da mu više ne pasuju nikake gužve. Najedamput Taksa zalajo, al brzo pristo, pa sto škumičat, ko da se komugod umiljava. Bać Ivina izašla u gank, ka no, kuma Marta gladi Taksu između ušiju. Dozvala je oma u kujnu i metnila za nje dvi kafu, za bać Ivu čaj. »Evo mi se malo prija javijo moj, veli ostaće u svitu još par nedilja, pa će dojt tamo za svetu Katu. Veli voljijo bi da obavimo sve što triba prid zimu. Reko mi da i vašima izmolim koji očenaš na grobova, da sve obavim ko da je i on tude. Pa, reko, ako imadete volje, da otidemo zajedno«, veli kuma Marta i srkne malo kafe. Sporazumili se da ona otide doma sprimit što će ponet na groblje, a oni će se za jedno tri frtalja sata krenit, pa će nait nuž nju. Kako se sporazumili, tako i ošli. Prvi jim bijo grob o bać Ivinoga dade. Imadu šta i vidit. Sve se pitu jal se kogod zabunijo, tamo već cila kamara cvita o nikake plastike, šareni se ko kirbajcka tezgja. Zapalito i vraganajs fenjera, ni što na batrije goru cili misec. Vada se dada privrće u grobu, misli se bać Iva. Za života uvijek divanijo da mu nikada ne donašu nikake skupe karafeke, nek samo zapalu svičicu i nek ne zaboravu očenaš. Njemu dosta, a novce što bi dali na karafeke, nek dadu njegovima curicama. One će zauvik ostat njegove male, nake kake bile ka se priselijo ko anđela. A malima uvijek koišta triba. Jedva izmolili očenaš, iza ograde stala nika velika, crna lemuzina. Iz njoje izašli kum Tuna i njegova. Naj što tira ni ni došo, kum Tuna ka prišo na veći položaj, dobijo i dozvolu za tirat. Prolitos kupili oveću kuću u varoši, litos puno toga na njoje izminjali, uredili je po njeznomu. Prvač se i priselili, veli kum Tuna bolje jim tako brog posla, a baš ni ni pristalo da čeljade na njegovomu položaju i u službe i u partije dolazi isela ko kaki paor. A vad ni ni pristalo da ni što mu sad zalazu u kuću, dolazu u selendru kaka je njeva. Eto, može mu se, misli se bać Iva, a dok ni sto u vu poslidnju partiju, ni ga ker imo za čega ugrist. U tomu do dadinoga groba došli kum Tuna i njegova. Na očenaš zaboravili, samo se mlako rukovali š njima. »Eto, već nikoliko godina nisam stigo obit staroga kuma, vazdan nikake koferencije. Znadem da sam mu dosta toga dužan, pa juče poslo mojega šoferu da lati lemuzinu i donese vo malo cvita i fenjera, a ja ako stignem, stignem«, veli kum Tuna, uvati njegovu podruku i u velike žurbe otide. Nisu ni opazili kud.

NARODNE POSLOVICE

- Jabuka ne pada daleko od stabla.
- Koliko ljudi, toliko čudi.
- Lijepo je donekle, a dobro do vijeka.
- Malen lončić friško pokipi.

VICEVI, ŠALE...

Onaj za koga sam glasao je zaista moj predstavnik. Ide za mene na ljetovanje, zimovanje...

Šeta Perica s ocem gradom, i pita ga otac:

– Je li ovo škola u koju ideš?

– Da, tata.

– E, vidiš i ja sam išao u istu školu prije 20 godina.

– Aha, sad mi je jasno zašto mi direktor kaže da takvog idiota kao što sam ja nije sreo 20 godina!

Ulazi žena u prodavaonicu i kaže:

– Dobar dan, mogu li, molim Vas, probati onu haljinu u izlogu?

Prodavač:

– Svakako gospođo, ali imamo mi i kabine.

Negdje na moru dva lava pobjegla iz cirkusa i hodaju plažom. Jedan lav reče:

– Ne razumijem ove ljude, špic je sezone a na plaži nema žive duše!

DJEČJI BISERI

- Kad ljudima padne imunitet, onda mogu piti kavu.
- Brat i ja smo danas pojeli cijelu teglu marmelade. Večeras ćemo dobiti ili proljev ili batine!
- Ljubav je kad se smiješ iako si umoran.

FOTO KUTAK

**PETAK
9.11.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Riječ i život:
Duhovnost u znanosti
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:20 "ko te šiša
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Nemogući susret,
američki film
21:50 Gospodin Brooks,
američki film
23:50 Dnevnik 3
00:25 Hrvatska za 5
01:20 Uvijek je sunčano u
Philadelphiji
01:45 Velečasni Brown
02:30 Veterinar Engel
03:15 Dr. Oz
03:55 Dobar dan, Hrvatska
04:45 Reprizni program
05:07 Kod nas doma
05:52 Imperij, telenovela

05:20 Kompozicija 3
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Džepni djedica
10:00 Vremeplov, serija za
mlade
10:30 Školski sat: Plakat
11:05 Kućni ljubimci Marica
Morronea
11:35 McLeodove kćeri
12:20 Cesarica - hit godine
12:25 Zavolite svoj vrt uz
Alana Titchmarsha
13:15 Tragovima
istraživačice: Tajne vikinškog
blaga, dokumentarna serija
13:40 Ravno iz srca,
američko-njemački film
15:10 Putovanja u daleke
krajeve
15:55 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik

16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Atlantik: Planine pod
morem, dokumentarni film
17:40 Odmori se, zaslužio si
18:15 Seoska gozba
19:00 Cesarica - hit godine
19:05 Nove pustolovine
Lucky Luke-a, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Tko ubija u
Brokenwoodu?
21:45 Nezaboravljeni
22:40 Kraljica Elizabeta
II: Buduća kraljica,
dokumentarna serija
23:30 Ravno iz srca,
američko-njemački film
00:55 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
10.11.2018.**

06:50 Klasika mundi
07:55 Dječak i ždrijebe,
američki film - ciklus
klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
11:42 TV Kalendar
12:25 Veterani mira
13:16 Mijenjamo svijet:
Franjo - papa koji želi
promijeniti svijet,
dokumentarni film
14:24 Duhovni izazovi
15:00 Prizma
16:30 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik:
Došao je Danek
17:40 Lijepom našom: Glina
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:07 A strana
22:17 Dnevnik 3
23:02 Dobri momci, američki
film
00:57 Godina zmaja,
američki film
03:07 Dječak i ždrijebe,
američki film - ciklus
klasičnog vesterna
04:37 Reprizni program
04:44 Treći format
05:24 Veterani mira
06:09 Prizma,
multinacionalni magazin

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Džepni djedica

09:55 Punom parom
naprijed, dokumentarna
serija
11:08 Vrtlarica
11:38 Najbolje vrtnje kućice
12:23 Cesarica - hit godine
12:30 Špica, riva, korzo
14:25 Tko ubija u Brokenwoodu?
15:55 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:25 Cesarica - hit godine
16:30 Žene, povjerljivo!
17:25 Magazin nogometne LP
17:50 Cesarica - hit godine
17:55 46. Međunarodni
plivački miting "Mladost
2018", prijenos
19:50 Rukomet, LP
21:35 Rukomet, LP
22:00 Downton Abbey
22:55 Igra prijestolja
23:55 Varalice
00:40 Simpsoni
01:10 Glazbeni Top20
01:55 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
11.11.2018.**

07:13 Kome zvono zvonu,
američki film
09:48 Biblija
09:58 Virje: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Pula: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:35 Sweet home Carolina,
američki film
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'ko te šiša
20:40 Srce Vukovara,
dokumentarna serija
21:40 Šezdesete,
dokumentarna serija
22:25 Dnevnik 3
22:40 Sportske vijesti
22:51 Vrijeme
22:53 Vijesti iz kulture
23:05 Kome zvono zvonu,
američki film
01:40 Nedjeljom u dva
02:35 Dolina sunca, serija
03:20 Reprizni program
03:35 Mir i dobro
04:00 Bob Dylan: Nema
puta kući, glazbeno-
dokumentarni film
05:30 Šezdesete,
dokumentarna serija
06:10 Pula: More

05:45 Regionalni dnevnik
06:14 Juhuhu
06:15 Džepni djedica
08:10 Luka i prijatelji
08:40 Umorstva u
Midsomeru
10:10 Zagonetni slučajevi
dr. Blakea
11:05 Zagonetni slučajevi
dr. Blakea
11:58 Cesarica - hit godine
12:00 Daj pet
12:55 Indeks
13:45 Cesarica - hit godine
13:50 A strana
15:50 Cesarica - hit godine
15:55 46. Međunarodni
plivački miting "Mladost
2018", prijenos
17:50 Rukomet, LP
19:35 Cesarica - hit godine
19:38 Glazbeni spotovi
20:05 Viktorija
21:00 Pošiljka, američki film
22:50 Graham Norton i gosti
23:40 Bob Dylan: Nema
puta kući, glazbeno-
dokumentarni film
01:10 Simpsoni
01:40 Noćni glazbeni
program

**PONEDJELJAK
12.11.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Rat prije rata: Rat,
dokumentarna serija
21:00 Novine
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1

na 1, talk show
00:05 Velečasni Brown
00:50 Veterinar Engel
01:35 Dr. Oz
02:15 Dobar dan, Hrvatska
03:05 Dolina sunca, serija
03:50 Sve će biti dobro, serija
04:35 Reprizni program
05:09 Kod nas doma
05:54 Imperij, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:35 Vlak dinosaura
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat
11:05 Indeks
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Zavolite svoj vrt uz
Alana Titchmarsha
13:10 Cesarica - hit godine
13:30 Besser als Du
15:05 Putovanja u daleke
krajeve
15:55 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Atlantik: Iz raja u
pakao, dokumentarni film
17:42 Auto Market
18:12 Dokumentarna
emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:03 Nove pustolovine
Lucky Luke-a, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Predsjednička igra,
američki film
22:50 Most
23:45 F/X - Ubojstvo trikom,
američki film
01:30 Besser als Du
03:00 Noćni glazbeni program

**UTORAK
13.11.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Znanstveni krugovi

14:25 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Humanitarna večer
21:10 U svom filmu
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Uvijek je sunčano u Philadelphiji
23:50 Velečasni Brown
00:35 Veterinar Engel
01:20 Dr. Oz
02:00 Dobar dan, Hrvatska
02:50 Dolina sunca, serija
03:35 Reprizni program
04:19 Koktel-bar
05:09 Kod nas doma
05:54 Imperij, telenovela

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:00 Vremeplov, serija za mlade
10:30 Školski sat
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:30 Ožiljci na srcu, američki film
15:00 Na polinezijskom nebu, dokumentarni film
15:55 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:43 Jerte - raskošna ljepota doline trešanja, dokumentarni film
17:36 Odmori se, zaslužio si
18:11 Slatka kuharica

18:36 Lovac na bilje
19:03 Cesarica - hit godine
19:05 Nove pustolovine
Lucky Luke-a, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Milijarde
21:00 Rachel se udaje, američki film
22:55 Most
23:50 Sredite Cartera, britanski film
01:40 Ožiljci na srcu, američki film
03:00 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 14.11.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:23 Imperij, telenovela
13:10 Dr. Oz
14:00 Potrošački kod
14:25 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mijenjamo svijet:

Neočekivana Angela Merkel, dokumentarni film
20:58 Stani u Lici, dokumentarna serija
21:25 Pola ure kulture
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:05 Sport
23:09 Vrijeme
23:11 Vijesti iz kulture
23:25 Uvijek je sunčano u Philadelphiji
23:50 Velečasni Brown
00:35 Veterinar Engel
01:20 Dr. Oz
02:00 Dobar dan, Hrvatska
02:50 Dolina sunca, serija
03:35 Pola ure kulture
04:05 Skica za portret
04:19 Žene, povjerljivo!
05:09 Kod nas doma
05:54 Imperij, telenovela

05:20 Pravac na treću
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:00 Vremeplov, serija za mlade
10:30 Školski sat
11:05 Luka i prijatelji
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:30 Blagdanski zadatak, američki film
15:00 Pod otvorenim nebom
15:55 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Susret dviju voda, dokumentarni film
17:38 Odmori se, zaslužio si
18:13 Slatka kuharica
18:38 Lovac na bilje
19:03 Cesarica - hit godine

19:05 Nove pustolovine
Lucky Luke-a, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Obiteljski zločini
21:00 Mreža, američki film
22:55 Most
23:50 Frances, američki film
02:05 Blagdanski zadatak, američki film
03:30 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 15.11.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Ženiš se i gotovo, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Dhruv Baker: Iz Hrvatske s ljubavlju, dokumentarna serija
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Velečasni Brown
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Šifra
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Uvijek je sunčano u Philadelphiji
23:50 Velečasni Brown

00:35 Veterinar Engel
01:20 Dr. Oz
02:00 Dobar dan, Hrvatska
02:50 Dolina sunca, serija
03:35 Emisija pučke i predajne kulture
04:05 Skica za portret
04:19 Klub 7
05:09 Kod nas doma
05:54 Imperij, telenovela

05:20 A forum
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:00 Vremeplov, serija za mlade
10:30 Školski sat
11:05 Pozitivno
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:25 Belinda i ja, francuski film
15:00 Pod otvorenim nebom
15:55 Cesarica - hit godine
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Zima na jugu, dokumentarni film
17:38 Odmori se, zaslužio si
18:13 Slatka kuharica
18:38 Lovac na bilje
19:03 Cesarica - hit godine
19:05 Nove pustolovine
Lucky Luke-a, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Klub 7
21:00 Buick Riviera, hrvatski igrani film
22:25 Most
23:20 Jakuza, američko-japanski film
01:30 Belinda i ja, francuski film
03:00 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Nesuđeni susreti

Čovječja ribice, ispuni mi želju

Ukoliko god malim gradovima živite, postoje ljudi koje nikada nećete sresti ili ih bar nećete primijetiti ili ćete ih sresti samo jednom ili dva puta u deset godina iako žive dvije ulice dalje od vas. Prosto je tako, neki susreti vam nisu suđeni. I ja sam OK s tom činjenicom, bar kada su ljudi u pitanju. Sklona sam vjerovanju u neke sudbinske susrete, ali mi ovi nesuđeni susreti između mene i predjela idu malo na živce. Zbilja. Pa je li moguće da će neka mjesta ostati nerazotkrivena za mene? Naravno da sam svjesna kako ne postoje šanse da obiđem sve kutke našeg lijepog Planeta, ali ja ovdje pričam o dostupnim mjestima za koje mi prilike promiču, i to pred nosom.

Postojnska jama

Što mene zapravo muči i što me je nagnalo na ovo razmišljanje zapravo je splet okolnosti koji je učinio da treći put za redom ne obiđem Postojnsku jamu. Prvi puta je to bilo prije desetak godina, kada smo se iz Istre vraćali daljim i okolnim putovima, te išli malo i po Sloveniji i baš kad smo stigli do Gospođe jame, posljednja grupa je ušla i to je bilo to za taj dan. Drugi puta sam bila u gostima kod brata na Bledu i tada je bio toliko gust raspored u ta tri dana da nije bilo šanse ni da se približimo čovječjoj ribici. Treći izbjegnuti susret je, vjerovali ili ne, opet zakašnjelo stizanje. Mijenjala se tu taman satnica, mislim da su prste upleli i pomjeranje sata i tko zna koja čudesa ali je, eto... promaklo. Moj posljednji odlazak u Sloveniju na maraton u Ljubljani ni ne računam, jer nije ni bila u priči ova prilika ali me je podsjetila zašto volim Sloveniju i inspiriralo da izlistam što bih sve u njoj voljela obići. Dakle, Postojnska jama je na prvom mjestu.

Popis razloga

Zato što je najveća jama u Sloveniji. Zato što je tu i Predjamski dvorac. Zato što tu živi čovječja ribica. Zato što je Postojna

jedno od većih mjesta u Sloveniji. Zato što obožavam Sloveniju. Bez pretjerivanja, sve to i još jedan popis novih razloga. Sada kada imam toliko zašto, važno je razviti strategiju. Pod jedan: radno vrijeme. E, ovo je malo nevjerovatno ali oni rade 365 dana u godini, čak i kada su veći blagdani. (Sad mi je još manje jasno kako sam uspjela toliko puta promašiti, ali se neću više time baviti.) Postoji par stavki koje obvezno moram obići u okviru kompleksa, i to je na prvom mjestu sama špilja. Postojnska jama je otkrivena 1818. godine i ona je najveća špilja Slovenije, a naišla sam na podatak da je ujedno i jedina koju možete obilaziti vlakom. Duga je 20.570, ali dio za turiste je 5.300 metara. Najveća dubina špilje iznosi 115 metara, a temperatura se kreće od 8 do 10 stupnjeva Celzijevih. Postojnska jama otkrivena je slučajno. Umalo da zaboravim: sama jama nije dostupna turistima zimi, jer se tada u njoj skupi puno šišmiša (ovaj podatak ću morati bolje provjeriti). Jama se sastoji od tunela, galerija, dvorana i rovova, a u njenom nestvarnom svijetu živi najpoznatija endemska čovječja ribica. Naravno, tu je i oko 130 drugih životinjskih vrsta. Mnogi koji su bili nisu imali priliku vidjeti ju, ali znam i par sretnika. Ako vam ostane vremena nakon uživanja u Dijamanskim stalagmitima, nikako nemojte propustiti da obiđete i Predjamski dvorac. Dvorac je izgrađen u 12. stoljeću, čiji je najpoznatiji vladar bio **Erazmo Jamski**, a nekada je bio dom brojnim pojedincima. Danas je on svjedok jednog vremena uobličen u muzej. Zamak je sastavljen od nekoliko građevina veoma različitih stilova: tamnica, kapela, odaje za spavanje, a meni najinteresantnije je to što se neki dijelovi zamka nalaze u špilji.

Bilo kako bilo, ovo mi je trebalo više da uvjerim vas i podsjetim na postojanje Postojne. Ja mogu samo svečano obećati jami dragoj da može ona odolijevati našem susretu ali ja odustati neću. Danas nesuđeni susret, sutra ostvarena želja.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže «Hrvatska riječ» svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU «Hrvatska riječ»,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATI

HKC

„Bunjevačko kolo“

Subotica

**„FESTIVAL
TRADICIJSKOG
PJEVANJA“**

VELIKA DVORANA CENTRA

11.11.2018.

17 SATI

ULAZ SLOBODAN!

